

บทที่ ๕

การมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ เป็นการนำเสนอโดยมุ่งตอบปัญหาการวิจัย 5 ข้อ ได้แก่ 1) ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษาในเรื่องใด 2) ใครในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาามีวิธีการอย่างไร 4) มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน และ 5) มีปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน โดยแยกการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1. กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสุขเกษม
2. กรณีศึกษาโรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
3. สรุปเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง

ทั้งสองกรณีศึกษา จำแนกการนำเสนอออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน
- ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา
- ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา
- ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะของโรงเรียนและชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสุขเกษม

ตอนที่ 1 สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนวัดสุขเกษม

ในส่วนของสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนนี้ แยกการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน คือ

1. ฉากและเหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน
2. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน
3. สรุปสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

1. ฉากและเหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

เพื่อให้เห็นภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนเป็นพื้นฐานก่อนการวิเคราะห์ให้เห็นรายละเอียดต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอภาพของ 2 เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์ในช่วงที่โรงเรียนมีการจัดงานประจำปี และเหตุการณ์ในช่วงงานวันเด็กมาเสนอเป็นตัวอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากเหตุการณ์ทั้งสองได้แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนได้อย่างชัดเจน โดยเหตุการณ์ทั้งสองนี้จะมีกลุ่มบุคคลต่างๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนมากกว่าเหตุการณ์อื่นๆ

ภาพเหตุการณ์การจัดงานประจำปีของโรงเรียนวัดสุขเกษม

โรงเรียนวัดสุขเกษมมีการจัดงานประจำปีของโรงเรียนซึ่งเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “งานราตรีสุขเกษม” ติดต่อกันมากกว่า 20 ปีแล้ว โดยงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศิษย์เก่าได้มาพบปะสังสรรค์กัน และเพื่อระดมทุนจากท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน

ช่วงก่อนมีการจัดงาน ผู้อำนวยการโรงเรียนจะเชิญคณะกรรมการศึกษาหรือที่เรียกว่าคณะกรรมการโรงเรียนในปัจจุบันมาร่วมประชุมเพื่อวางแผนการจัดงาน โดยที่ประชุมจะมีการแบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายต่างๆ ให้กรรมการรับผิดชอบ เช่น ฝ่ายหารายได้ ฝ่ายบริการอาหารและเครื่องดื่ม ฝ่ายการแสดงบนเวที ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ฝ่ายต้อนรับ เป็นต้น โดยปกติแล้วกรรมการแต่ละคนจะรู้หน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี เนื่องจากมีประสบการณ์ในการจัดงานติดต่อกันมาหลายปีและคณะกรรมการแต่ละฝ่ายจะมีทีมงานของตนเองอยู่แล้ว (ส่วนใหญ่ก็คือคณะกรรมการที่ปรึกษาที่เป็นเครือข่ายของคณะกรรมการศึกษา) หลังจากประชุมแล้วคณะกรรมการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นคณะกรรมการจัดงานจะเรียกประชุมทีมงานของตนเองเพื่อวางแผนของแต่ละฝ่ายต่อไป ในระหว่างนี้คณะกรรมการแต่ละฝ่ายมีการเตรียมงานในฝ่ายของตนเอง เช่น ฝ่ายจัดการหารายได้จะต้องติดต่อโรงพิมพ์เพื่อพิมพ์บัตรเชิญ และเริ่มขายบัตรให้กับประชาชนทั่วไป ส่วนฝ่ายจัดการแสดงบนเวทีก็ต้องฝึกซ้อมนักเรียนที่จะขึ้นแสดงบนเวที เป็นต้น

ในช่วงที่มีการขายบัตรให้กับประชาชนในชุมชน คณะกรรมการศึกษาจะใช้ประโยชน์จากคณะกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนได้อย่างมาก โดยกรรมการศึกษามอบหมายให้คณะกรรมการที่

ปรึกษาของโรงเรียนแบ่งสายกันนำบัตรเชิญไปขายให้กับประชาชน ซึ่งกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนแห่งนี้มีกระจ่ายอยู่ครอบคลุมทั้งชุมชน การมอบหน้าที่เช่นนี้ ช่วยให้โรงเรียนสามารถขายบัตรได้หมดอย่างรวดเร็ว

ในช่วงวันงาน แบ่งเหตุการณ์ออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเช้าเป็นการทำบุญโรงเรียนและการแจกประกาศนียบัตรให้กับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยช่วงนี้จะมีคณะกรรมการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และแขกผู้มีเกียรติอื่นๆ มาร่วมงาน

ในช่วงเย็นเริ่มตั้งแต่เวลา 17.30 น. เป็นต้นไป เป็นช่วงรับประทานอาหารและชมการแสดงบนเวที ในช่วงนี้จะมีแขกมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก โดยแขกที่มาในงานมีทั้งนักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับประเทศ ข้าราชการที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ศิษย์เก่าของโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ประกอบการในชุมชน และประชาชนทั่วไป บรรยากาศของงานเน้นการให้ความสนุกสนานรื่นเริงแก่ผู้ร่วมงานโดยมีกิจกรรมบนเวทีเป็นศูนย์กลางความสนใจของทุกคน โดยบนเวทีมีทั้งการแสดงของนักเรียน นักดนตรีอาชีพ การแสดงของนักเรียน การเชิญผู้บริจาคเงิน/สิ่งของบนเวที รวมทั้งการเชิญแขกผู้มีเกียรติขึ้นปราศรัยบนเวที สำหรับกลุ่มผู้ปกครองจะให้ความสนใจกับการแสดงบนเวทีของเด็กนักเรียนมากที่สุด โดยระหว่างที่มีการแสดงของนักเรียน ผู้ปกครองจะแย่งกันซื้อพวงมาลัยมาคล้องให้กับนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของตน ซึ่งกิจกรรมนี้ช่วยให้โรงเรียนมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง งานจะดำเนินไปเรื่อยๆ จนเวลาประมาณ 23.00 น. จึงปิดงาน ในช่วงที่ปิดงานแล้วนี้ คณะครู ศิษย์เก่าที่เป็นกรรมการจัดงานและกรรมการศึกษาจะช่วยกันเก็บกวาดพื้นที่ให้สะอาดเรียบร้อยหลังจากนั้นประธานกรรมการศึกษาจะพาคณะทำงานที่เหลืออยู่ไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหารได้รุ่ง เนื่องจากคณะทำงานหลายคนไม่ได้รับประทานอาหารในช่วงงาน เมื่อรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วทุกคนจะแยกย้ายกันกลับไปพักผ่อนโดยนัดหมายว่าจะมาเก็บงานที่เหลืออยู่ให้เรียบร้อยในวันรุ่งขึ้น

ภาพเหตุการณ์การจัดงานวันเด็กของโรงเรียนวัดสุขเกษม

โรงเรียนวัดสุขเกษมมีการจัดงานวันเด็กติดต่อกันมากกว่า 20 ปีแล้ว โดยระยะหลังนี้โรงเรียนจัดงานในวันศุกร์ก่อนที่จะถึงวันเด็กแห่งชาติ 1 วัน ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ไปเที่ยวงานวันเด็กแห่งชาติในสถานที่อื่นได้อีกวันหนึ่ง

ก่อนจัดงานประมาณ 1 เดือน โรงเรียนจะเชิญคณะกรรมการศึกษามาร่วมประชุมเพื่อวางแผนการจัดงาน โดยคณะกรรมการศึกษาช่วยกันพิจารณาว่าควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง ซึ่งกิจกรรมหลักของทุกปีมีอยู่ 3 เรื่อง คือ กิจกรรมที่ให้เด็กได้สนุกสนานรื่นเริง กิจกรรมการแจกของขวัญของรางวัล และกิจกรรมการเลี้ยงอาหารเด็ก นอกจากการช่วยวางแผนงานแล้วคณะกรรมการศึกษายังช่วยกันออกทุนสำหรับจัดเลี้ยงอาหารเด็กเป็นประจำทุกปี โดยโรงเรียนแห่งนี้มีการจัดเลี้ยงอาหารเด็กด้วยการจัดซุ้มอาหารเรียงราย

ไว้รอบๆ บริเวณที่จัดงาน ซึ่งกรรมการศึกษาหลายคนได้แสดงเจตนาว่าเป็นเจ้าของผู้ให้บริการให้กับเด็ก

หลังจากประชุมคณะกรรมการศึกษาแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนจะเรียกประชุมครูเพื่อเตรียมการจัดงาน โดยแบ่งหน้าที่ต่างๆ ให้ครูรับผิดชอบ ซึ่งหน้าที่ที่ครูรับผิดชอบแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ 1)หน้าที่ในการจัดหาทุน หาของขวัญของรางวัล และหาผู้รับเป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารเด็กตามผู้บริจาคต่างๆ และ 2)หน้าที่ในการจัดกิจกรรมช่วงว่างงาน

โรงเรียนแห่งนี้จะหาทุน หาของขวัญของรางวัลจากชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน โดยเฉพาะการขอบริจาคจากโรงงานต่างๆ ในชุมชน วิธีการคือ ก่อนการจัดงานประมาณ 15 วัน ซึ่งระยะนี้ตรงกับช่วงเทศกาลสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ โรงเรียนจะจัดแจกันดอกไม้ให้ครูออกไปอวยพรปีใหม่แก่เจ้าของโรงงานต่างๆ พร้อมกับส่งหนังสือขอความร่วมมือให้ช่วยบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อการจัดงานวันเด็ก บรรดาเจ้าของโรงงานก็จะเข้าใจเป็นอย่างดีเนื่องจากโรงเรียนมีการปฏิบัติเช่นนี้เป็นประจำ โรงงานส่วนใหญ่จะนัดหมายให้โรงเรียนมารับเงินและสิ่งของบริจาคในวันหลัง แต่บางแห่งจะนำของบริจาคมาส่งให้กับโรงเรียนด้วยตนเอง

ในระยะ 1 สัปดาห์ก่อนวันจัดงาน โรงเรียนต้องตระเวนไปรับของบริจาคจากเจ้าของโรงงานต่างๆ และนำมาจัดใส่ถุงเพื่อเตรียมแจกให้กับเด็กนักเรียน แต่นอกจากการขอบริจาคจากเจ้าของโรงงานแล้วโรงเรียนยังมีหนังสือขอบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนด้วย ซึ่งผู้ปกครองจะให้ความร่วมมือด้วยการบริจาคเงินให้กับโรงเรียน

ในช่วงวันงานนักเรียนจะเดินทางมาโรงเรียนแต่เช้า โดยส่วนหนึ่งจะพาน้องที่ยังไม่เข้าเรียนและผู้ปกครองมาด้วย เมื่อถึงเวลาประมาณ 8.30 น. โรงเรียนจะให้เด็กทุกคนมาเข้าแถวที่สนามเพื่อเคารพธงชาติและฟังสาส์นวันเด็กของนายกรัฐมนตรีนครี หลังจากนั้นทางโรงเรียนจะแจกถุงปองอาหารให้กับเด็กทุกคนเพื่อนำไปแลกอาหารมารับประทานได้ฟรี หลังจากช่วงนี้มีกิจกรรมให้นักเรียนสนุกสนาน 2 ส่วน คือ กิจกรรมกลางสนาม เป็นกิจกรรมเกมส์และการแข่งขันกีฬา โดยนักเรียนสามารถสมัครเข้าร่วมการแข่งขันได้ อีกส่วนหนึ่งคือ กิจกรรมบนเวที ได้แก่ การประกวดร้องเพลง การประกวดขวัญใจวันเด็ก และการแสดงดนตรีของนักเรียน สำหรับเด็กที่ชนะเลิศการแข่งขันต่างๆ จะได้รับการประกาศชื่อให้มารับรางวัลจากแขกผู้มีเกียรติและกรรมการศึกษา

ระหว่างงานดำเนินอยู่นั้น เด็กๆ จะหมุนเวียนกันไปแลกอาหารมารับประทานตามใจชอบ โดยงานดำเนินไปจนถึงเวลาประมาณ 14.00 น. ทางโรงเรียนจะประกาศให้เด็กทุกคนมาเข้าแถวที่สนามเพื่อจับสลากของขวัญ หลังจากนั้นจึงเป็นการแจกของขวัญให้เด็กและปล่อยเด็กกลับบ้าน โดยเด็กจะได้รับของขวัญกลับบ้านทุกคน

2. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

การนำเสนอสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนต่อไปนี้ เสนอโดยใช้ กลุ่มบุคคล เป็นหลัก โดยแต่ละกลุ่มจะกล่าวถึงเรื่องที่ชุมชนมีส่วนร่วมและวิธีการในการมีส่วนร่วม ดังนี้

2.1 กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน

กรรมการศึกษาและกรรมการโรงเรียน เป็นกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นที่เข้ามาทำงานร่วมกับทางโรงเรียน โดยมีอำนาจหน้าที่ตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยคำว่า "กรรมการศึกษา" หมายถึงกรรมการศึกษาดามพระราชบัญญัติประถมศึกษาและตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้นาก่อนที่จะมีการใช้ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539 ส่วน "กรรมการโรงเรียน" หมายถึง กรรมการโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539

ในส่วนของโรงเรียนวัดสุขเกษม ผู้บริหารและคณะครูกล่าวถึงกรรมการศึกษาของโรงเรียนแห่งนี้ว่า เป็นกรรมการศึกษาที่เข้มแข็งที่สุดเท่าที่เคยเห็นมาเพราะกรรมการศึกษาของโรงเรียนนี้จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนอย่างค่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยมาประชุมอย่างพร้อมเพรียงทุกครั้งทั้งโรงเรียนเชิญประชุม เมื่อมีกิจกรรมใดก็ตามร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนเลิกงาน และเมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่ใดก็ตามหน้าที่นั้นอย่างเต็มความสามารถ ทุ่มเทให้ทั้ง กำลังทรัพย์ กำลังแรงงาน และกำลังความคิด รวมทั้งยังเป็นตัวจักรสำคัญในการประสานงานกับบุคคลอื่นๆ ในชุมชนเพื่อเข้ามาสนับสนุนกิจการของโรงเรียน ครูบางคนกล่าวถึงกรรมการศึกษาของโรงเรียนนี้ว่า "กรรมการศึกษาที่นี่เขาเข้มแข็ง เขารักโรงเรียน เขาเข้ร้อนแทนโรงเรียน เขาคิดว่าโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนของเขา" ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาถึงองค์ประกอบและคุณลักษณะของกรรมการศึกษาสูงสุดท้ายก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นกรรมการโรงเรียน(ปฏิบัติหน้าที่ในช่วงปี พ.ศ. 2536 - 2539) พบว่า กรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดสุขเกษมมีลักษณะสำคัญหลายประการ ดังนี้

- (1) กรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน โดยกรรมการศึกษารวม 14 คน (ไม่นับผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง) มี 12 คนที่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนแห่งนี้
 - (2) กรรมการศึกษาทุกคนเป็นคนท้องถิ่น โดยทุกคนมีบ้านเรือนอยู่ในเขตนี้ และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนี้มาแต่กำเนิด
 - (3) กรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นบุคคลหลานของผู้ที่เคยอุปการะโรงเรียนมาแต่อดีต เช่น เป็นลูกหลานของผู้ที่ศีกษาให้สร้างโรงเรียน เป็นลูกหลานของอดีตกรรมการศึกษา หรือเป็นลูกหลานของผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญที่สนับสนุนให้มีการก่อตั้งโรงเรียนขึ้น
 - (4) กรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ในชุมชน เช่น เป็นอดีตผู้ใหญ่บ้าน หรือบุคคลสำคัญ
- ของชุมชน
- (5) กรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น ในอดีตเคยเป็นกรรมการสุขาภิบาล

ซึ่งต่อมาเมื่อสุขภาพบิดาได้ยกฐานะเป็นเทศบาลแล้วบุคคลกลุ่มนี้คือผู้ที่เคยสมัครเป็นสมาชิกสหภาพเทศบาลตำบลคลองน้ำคำและบางคนได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสหภาพเทศบาล

(6) กรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้มีฐานะดี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในตระกูลที่มีฐานะมั่นคงมาแต่อดีต หรือปัจจุบันเป็นผู้มีกิจการมั่นคง

(7) กรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นเดียวกัน มีอายุอยู่ในช่วง 40 - 50 ปี

(8) กรรมการศึกษาทุกคนเป็นผู้ที่คุ้นเคยสนิทสนมกันมาเป็นเวลานาน ทั้งจากความเป็นเพื่อนห้อง ความเป็นญาติพี่น้อง การเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน การเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกันและการมีกิจกรรมร่วมกันหรือการเคยสนับสนุนช่วยเหลือกันมา

(9) กรรมการศึกษาส่วนหนึ่งเป็นเครือญาติกันหรือเกี่ยวดองกัน

(10) กรรมการศึกษาแต่ละคนเป็นผู้ที่กล้าแสดงความคิดเห็นของคนออกมาโดยอิสระ

(11) กรรมการศึกษาทุกคนเป็นเพศชาย

คณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาทุกแห่งที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่จนถึงช่วงปลายปี พ.ศ. 2539 หลังจากนั้นคณะกรรมการดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539 แต่สำหรับโรงเรียนวัดสุขเกษม คณะกรรมการโรงเรียนที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นมาใหม่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นคนกลุ่มเดิมจากคณะกรรมการศึกษาที่ถูกยกเลิกไป แต่เนื่องจากระเบียบใหม่กำหนดให้คณะกรรมการโรงเรียนประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่มเท่าๆ กัน คือ 1) ผู้บริหารโรงเรียนและข้าราชการครูในโรงเรียน 2) ผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน และ 3) ผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชน จากสัดส่วนดังกล่าวทำให้กลุ่มกรรมการศึกษาชุดเดิมเข้ามาเป็นกรรมการโรงเรียนได้เฉพาะในส่วนที่สองและส่วนที่สาม โดยส่วนที่หนึ่งเป็นกลุ่มของผู้บริหารและครูในโรงเรียน ระเบียบดังกล่าวนี้ทำให้อัตรากรรมการศึกษาบางคนไม่ได้เข้ามาเป็นกรรมการโรงเรียน แต่ผู้บริหารโรงเรียนได้เชิญอดีตกรรมการศึกษาส่วนนี้ให้เข้ามาเป็นกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนซึ่งทำให้บุคคลกลุ่มนี้ได้มีโอกาสทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนได้ต่อไป

คณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนวัดสุขเกษม เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในเรื่องต่างๆ หลายเรื่อง ดังนี้

1. การมาร่วมประชุม การให้ความคิดเห็นและการช่วยวางแผนงานให้กับโรงเรียน
2. การช่วยบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของ
3. การจัดหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน
4. การช่วยเหลือด้วยแรงงาน
5. การประสานงานกับคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ
6. การร่วมทำกิจกรรมตามที่โรงเรียนมอบหมาย
7. การตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและครูในโรงเรียน

ในแต่ละปีกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนบ่อยครั้งมาก เพราะทุกครั้งที่โรงเรียนมีกิจกรรมสำคัญ เช่น จัดงานประจำปีของโรงเรียน การจัดงานวันเด็ก การเข้าค่าย ลูกเสือ - ยุวศาสตร์ การจัดกิจกรรมกีฬา ฯลฯ กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนจะได้รับเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยเสมอ โดยเหตุการณ์ในช่วงที่มีการจัดงานประจำปีของโรงเรียน เป็นสิ่งที่สะท้อนภาพของการเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการได้อย่างชัดเจน คือ คณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในส่วนของ การมาร่วมประชุมวางแผนงาน การให้ความคิดเห็นต่างๆ แก่ทางโรงเรียน การช่วยเหลือด้วยแรงงาน การร่วมทำกิจกรรมตามที่โรงเรียนมอบหมาย การบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของ รวมทั้งการจัดหาทรัพยากรมาให้กับโรงเรียนด้วย

นอกจากเหตุการณ์ในช่วงวันงานประจำปีของโรงเรียนแล้วยังมีอีกเหตุการณ์หนึ่งที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษาในการเข้ามาช่วยให้ความคิดเห็นและวางแผนงานให้กับโรงเรียน ได้แก่เหตุการณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2536 อาคารห้องสมุดของโรงเรียนซึ่งเป็นอาคารที่สร้างจากการจัดงานของโรงเรียนและการบริจาคของประชาชนเกิดการชำรุดโดยคานบนมีรอยร้าวและมีลักษณะว่าเพดานจะทรุดตัวลงมาจากทางโรงเรียนต้องระงับการใช้ห้องสมุดไว้ระยะหนึ่ง เหตุการณ์คราวนั้นมีแนวโน้มว่าโรงเรียนจะทุบอาคารห้องสมุดทิ้ง แต่เนื่องจากอาคารนี้เกิดจากน้ำพักน้ำแรงของคณะครู กรรมการศึกษา และการบริจาคของประชาชน ดังนั้นทางโรงเรียนจึงเชิญกรรมการศึกษาให้มาช่วยกันคิดว่าควรแก้ปัญหาเรื่องนี้อย่างไร ปรากฏว่ากรรมการศึกษาให้ลงหาวิธีซ่อมดูก่อนโดยกรรมการศึกษาได้ประสานงานไปยังประธานกรรมการสุขาภิบาลเพื่อให้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาอีกทางหนึ่ง ทางประธานกรรมการสุขาภิบาลได้ให้ช่างของสุขาภิบาลมาตรวจสอบอาคารดังกล่าว ผลปรากฏว่าอาคารห้องสมุดนี้สามารถซ่อมแซมได้โดยการค้ำเสาเพิ่มขึ้นอีก 2 ต้น เพื่อค้ำยันคานบน โดยช่างช่างรับรองว่าเมื่อแก้ไขเสร็จแล้วอาคารจะมีความแข็งแรง ปลอดภัยและใช้ไปได้อีกนาน ทางโรงเรียนและกรรมการศึกษาจึงตกลงให้ดำเนินการด้วยวิธีที่ช่างเสนอ โดยค่าใช้จ่ายต่างๆ คณะกรรมการศึกษาได้อนุมัติให้ใช้จ่ายได้ในส่วนที่คณะกรรมการศึกษาเป็นผู้จัดหาไว้ให้กับโรงเรียน และยังรับรองที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมในส่วนที่งบประมาณที่มีอยู่ไม่เพียงพอ เหตุการณ์นี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของการได้รับความร่วมมือจากชุมชนด้วยการให้ความคิดเห็นและการวางแผนงานให้กับโรงเรียน โดยโรงเรียนเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นของงาน และเหตุการณ์นี้ได้แสดงให้เห็นว่า เงินเป็นเรื่องรองหรือเรื่องภายหลัง เพราะผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้คิดหางบประมาณมาดำเนินการและรับรองว่าจะช่วยสนับสนุนในส่วนที่ขาดแคลน

ผู้วิจัยได้พบว่า การที่โรงเรียนจะได้รับความคิดเห็นจากกรรมการหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนว่าจะเสนอเรื่องต่างๆ ให้กรรมการพิจารณาหรือไม่ นอกจากนี้ยังพบว่าเรื่องที่เสนอให้กรรมการพิจารณา แยกออกเป็นหลายลักษณะ เช่น เสนอเพื่อขออนุมัติโดยโรงเรียนเตรียมการต่างๆ ไว้แล้ว เสนอเพื่อให้ช่วยสนับสนุนหรือวางแผนดำเนินการ ในรายละเอียดต่อไปโดยที่เรื่องนั้นตัดสินใจมาแล้วว่าต้องทำ และเสนอเพื่อให้ช่วยคิดพิจารณาตั้งแต่เริ่มต้น โดยมีพื้นฐานมาจากปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนาส่วนใหญ่

แล้วผู้วิจัยพบว่าเรื่องที่เสนอให้กรรมการพิจารณาเป็นเรื่องที่โรงเรียนตัดสินใจมาก่อนแล้วว่าจะต้องทำ เช่น โรงเรียนตัดสินใจแล้วว่าจะแก้ปัญหาที่ท่วมโดยการถมสนาม แล้วจึงเชิญกรรมการให้มาช่วยวางแผนงานในรายละเอียดและช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นต้น ส่วนเรื่องเสนอเพื่อขออนุมัติมักเป็นเรื่องการขอใช้เงิน(เงินนอกระบบในควบคุมของกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน) และเรื่องที่ขออนุมัติมักเป็นงานที่โรงเรียนดำเนินการเป็นปกติ ส่วนเรื่องที่ขอความคิดเห็นตั้งแต่เริ่มต้นเหมือนกรณีของการซ่อมแซมห้องสมุดโรงเรียนนั้นไม่ค่อยมีให้เห็นบ่อยนัก

ในส่วนของการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและครูจากกลุ่มกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนก็มีให้เห็นอยู่เสมอๆ ตัวอย่างเช่น ในช่วงปี 2535 อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนในขณะนั้นถูกร้องเรียนว่าใช้เงินของโรงเรียนไม่ถูกต้อง มีการบริหารงานที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในโรงเรียนและคณะครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ในครั้งนั้นคณะกรรมการศึกษาก็ได้ขอให้มีการเปิดประชุมขึ้น และขอให้ผู้อำนวยการโรงเรียนชี้แจงเรื่องราวต่างๆ

การตรวจสอบการใช้เงินของโรงเรียนนี้ กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการใช้เงินในส่วนที่คณะกรรมการเป็นผู้จัดหาให้กับโรงเรียน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนแห่งนี้มีเงินก้อนหนึ่งที่ได้มาจากการที่คณะกรรมการช่วยกันจัดงานหาเงินเข้าโรงเรียน และคณะกรรมการจะอนุมัติให้โรงเรียนใช้ได้เป็นคราวๆ ไปตามความจำเป็น แต่คณะกรรมการก็อนุมัติวงเงินไว้จำนวนหนึ่งให้ผู้อำนวยการโรงเรียนสามารถสั่งจ่ายได้โดยไม่ต้องขออนุมัติจากคณะกรรมการ แต่เนื่องจากการหาเงินเข้าโรงเรียนของคณะกรรมการจำเป็นต้องขอบริจาคจากประชาชนในท้องถิ่น โดยส่วนหนึ่งเป็นการขอบริจาคจากประชาชนโดยตรง เช่น การขอบริจาคเพื่อถมสนามโรงเรียน การขอบริจาคเพื่อสร้างรั้วโรงเรียน เป็นต้น แต่บางกรณีก็เป็นการขอบริจาคโดยอ้อม เช่น การจัดงานประจำปีของโรงเรียน หรือการจัดให้มีวงดนตรีประเภทวงสตริงมาเปิดการแสดงที่สนามของโรงเรียนโดยโรงเรียนมีรายได้จากค่าผ่านประตูและการขายเครื่องดื่มให้กับผู้ที่เข้ามาสนุกสนานกับวงดนตรี เป็นต้น การหาเงินเข้าโรงเรียนในลักษณะเช่นนี้มีขึ้นเสมอๆ ซึ่งหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการจัดงานก็คือกลุ่มกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน ดังนั้นกรรมการเหล่านี้จึงคอยสอดส่องดูแลการใช้เงินส่วนนี้อย่างใกล้ชิด ซึ่งเรื่องนี้กรรมการท่านหนึ่งกล่าวว่า "โรงเรียนต้องใช้เงินให้โปร่งใส และพวกผมต้องรู้ว่าโรงเรียนใช้เงินอย่างไร เพราะไม่เช่นนั้นพวกผมไปตอบคำถามของประชาชนที่เขาบริจาคเงินมาไม่ได้"

นอกจากการตรวจสอบเรื่องการเงินแล้วกรรมการแต่ละท่านยังสนใจซักถามต่อผู้อำนวยการในเรื่องงานต่างๆ เสมอ โดยเฉพาะเรื่องการทำงานของครู ตัวอย่างเช่นกรณีที่มิชฌูบางคนลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุและประชาชนนำเรื่องดังกล่าวไปแจ้งให้กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนทราบ กรรมการท่านนั้นๆ จะนำเรื่องดังกล่าวมาซักถามในที่ประชุมหรือนำมาซักถามจากผู้อำนวยการโรงเรียนโดยตรง เป็นต้น

ในส่วนของการมาร่วมประชุมของกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนนั้น มีสิ่งที่น่าสนใจหลายประการทั้งนี้เพราะกลุ่มกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนเป็นกลุ่มที่มาร่วมประชุมกับทางโรงเรียนมากกว่าประชาชนกลุ่มอื่นๆ ซึ่งการประชุมนี้ส่วนหนึ่งเป็นการประชุมตามวาระที่ระเบียบกำหนดไว้ แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นการประชุมพิเศษเนื่องจากโรงเรียนมีเรื่องที่ต้องปรึกษาร่วมกับคณะกรรมการ หรือคณะกรรมการขอให้มีการประชุม ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้มีการประชุมในลักษณะที่โรงเรียนมีเรื่องที่ต้องปรึกษาร่วมกับกรรมการมากที่สุดทั้งนี้เพราะโรงเรียนมีเรื่องที่ต้องดำเนินการมากและการดำเนินการดังกล่าวส่วนใหญ่ต้องอาศัยความร่วมมือจากกรรมการและประชาชน ตัวอย่างเช่น การประชุมเพื่อวางแผนงานจัดงานประจำปีของโรงเรียน การประชุมเพื่อวางแผนจัดงานวันเด็ก การประชุมเพื่อขอความร่วมมือในการระดมทุนสร้างรั้วโรงเรียน การประชุมเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่าร่วม เป็นต้น รูปแบบของการประชุมมักเป็นการแจ้งข่าวสาร การแจ้งปัญหา การขอความคิดเห็นและการขอความร่วมมือ โดยผู้อำนวยการ โรงเรียนซึ่งเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการเป็นผู้จัดระเบียบวาระการประชุม รวมทั้งเป็นบุคคลสำคัญในการชี้แจงและโน้มน้าวที่ประชุมด้วย

ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่า คณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนวัดสุขเกษมเป็นคณะกรรมการที่ให้ความร่วมมือมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียนเป็นอย่างดี โดยเกือบทุกครั้งที่โรงเรียนขอเชิญประชุมคณะกรรมการจะมาร่วมประชุมครบทุกคน กรณีที่กรรมการท่านใดท่านหนึ่งมาร่วมประชุมไม่ได้ก็จะแจ้งให้ทางโรงเรียนทราบก่อนเสมอ สำหรับบรรยากาศในการประชุมมีลักษณะเป็นกันเอง มีการพูดกระซำกันเด่นเสมอๆ แต่เมื่อถึงคราวที่ต้องแสดงความคิดเห็นแล้ว คณะกรรมการก็จะแสดงความคิดเห็นกันอย่างจริงจัง โดยแต่ละคนจะแสดงความคิดเห็นของตนออกมาอย่างอิสระ ซึ่งบางครั้งมีการโต้แย้งกันอย่างมาแต่กรรมการดังกล่าวก็ไม่โกรธเคืองกัน ซึ่งเรื่องนี้ ผู้ใหญ่นก ทรัพย์สมบูรณ์ รองประธานกรรมการศึกษา กล่าวว่า "...คือ พวกเราคบกันมานานจนรู้จักกัน เราเลยไม่กลัวว่าแย้งกันแล้วจะโกรธกัน..."

ในคณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนวัดสุขเกษมนี้ มีบุคคลสำคัญ 2 คนที่มีบทบาทเด่นมาก คือ ประธานกรรมการศึกษา และผู้อำนวยการโรงเรียน โดยประธานกรรมการศึกษาของโรงเรียนแห่งนี้เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน เป็นบุตรของอดีตกรรมการศึกษาชุดแรกๆ ของโรงเรียน ปัจจุบัน(ปี พ.ศ. 2539) อายุ 47 ปี เป็นผู้มีฐานะมั่นคง เป็นคนใจกว้างขวางและเป็นผู้หนึ่งที่ได้ชื่อว่ารักโรงเรียนแห่งนี้มาก ประธานกรรมการศึกษาท่านนี้ได้รับความไว้วางใจให้เป็นประธานกรรมการศึกษาติดต่อกันหลายสมัย จนสมัยล่าสุดได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการโรงเรียนตามระเบียบปี พ.ศ. 2539 ส่วนกรรมการอีกท่านหนึ่งก็กล่าวได้ว่ามีบทบาทมากที่สุดคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน เนื่องจากผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน โดยตำแหน่ง การเป็นผู้บริหารโรงเรียนเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้กรรมการท่านอื่นๆ ให้ความเกรงใจ ประกอบกับในทางปฏิบัติแล้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนคือผู้ที่กำหนดระเบียบวาระการประชุม รวมทั้งเป็นผู้ชี้แจง

รายละเอียดต่างๆ ให้ที่ประชุมทราบ ด้วยเหตุนี้ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อที่ประชุมมากที่สุด นอกจากนี้ผู้อำนวยการโรงเรียนยังมักทำความเข้าใจกับประธานกรรมการและกรรมการคนสำคัญก่อนการประชุมเสมอๆ การปฏิบัติเช่นนี้ทำให้เรื่องต่างๆ ที่นำเข้าสู่ที่ประชุมกรรมการมักเป็นไปตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน

แม้การประชุมกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนวัดสุขเกษมส่วนใหญ่จะเกิดจากการที่ทางโรงเรียน(โดยผู้อำนวยการโรงเรียน)เป็นผู้เชิญให้กรรมการอื่นๆ มาประชุมก็ตาม แต่ก็มิบังกรณที่คณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนเป็นผู้ขอให้ทางโรงเรียนจัดให้มีการประชุมขึ้น ตัวอย่างเช่นกรณีที่ อติศผู้อำนวยการโรงเรียนถูกร้องเรียนเรื่องการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนไม่ถูกต้อง ดังที่ได้กล่าวถึงไว้แล้วในตอนต้น ในครั้งนั้นจัดว่าเป็นการประชุมกรรมการที่เกิดจากการที่คณะกรรมการศึกษาเป็นผู้ขอให้มีการประชุมขึ้น

กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนวัดสุขเกษมแม้จะมีชื่อว่าเป็นความร่วมมือในการมาร่วมประชุมอย่างพร้อมเพียงเสมอมา แต่ก็มิครั้งหนึ่งที่คณะกรรมการศึกษาทั้งคณะ(ยกเว้นผู้อำนวยการโรงเรียน) พร้อมใจกันไม่มาร่วมประชุมตามที่ผู้อำนวยการโรงเรียนเชิญ โดยเหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นเรื่องที่สืบเนื่องจากกรณีที่ผู้อำนวยการท่านดังกล่าวถูกร้องเรียน ซึ่งตามหลักฐานแล้วผู้อำนวยการไม่มีความผิดตามที่ถูกร้องเรียน แต่กระแสดความไม่ต้องการผู้อำนวยการท่านดังกล่าวรุนแรงมาก ดังนั้นเมื่อผู้อำนวยการเชิญให้กรรมการศึกษามาประชุม คณะกรรมการศึกษาจึงพร้อมใจกันไม่มาประชุม เพราะทราบว่าผู้อำนวยการจะขอให้คณะกรรมการศึกษาช่วยสนับสนุนให้ได้รับบริหารโรงเรียนแห่งนี้ต่อไป ซึ่งผลสุดท้ายของเหตุการณ์ครั้งนั้นคือ อติศผู้อำนวยการท่านดังกล่าวถูกสั่งให้ย้ายออกไปจากโรงเรียนแห่งนี้

การมาร่วมประชุมของกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนวัดสุขเกษม นอกจากจะมาร่วมประชุมในกลุ่มของกรรมการแล้ว ยังพบเสมอๆ ว่าคณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนมาร่วมประชุมร่วมกับกลุ่มอื่น เช่นมาร่วมประชุมร่วมกับคณะกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน มาประชุมร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนในช่วงที่มีการประชุมผู้ปกครองประจำปี เป็นต้น

นอกจากนี้คณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนยังมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของให้กับโรงเรียนเสมอๆ ทั้งนี้เพราะเมื่อโรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมใดก็มักเชิญกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนมาประชุมวางแผนงานซึ่งการดำเนินงานส่วนใหญ่ต้องมีการระดมทุนเพื่อทำงานเสมอๆ ดังนั้นกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มต้นคิดจึงมักสละทรัพย์และวัสดุสิ่งของให้ก่อน ตัวอย่างเช่น ในช่วงที่จะมีการจัดงานวันเด็กแห่งชาติ ทางโรงเรียนจะเชิญกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนให้มาประชุมวางแผนดำเนินงาน ซึ่งกรรมการเหล่านี้ก็มักจะสละทรัพย์เพื่อเป็นทุนช่วยเหลืออาหารเด็กเป็นประจำทุกปี ในบางงานกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนจะช่วยกันรับภาระเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและค่าวัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่ให้กับโรงเรียนเสียเอง เช่น ในช่วงปี 2534 โรงเรียนประสบปัญหาน้ำ

ท่อมพื้นที่ล่างอาคารเรียน เมื่อผู้บริหารในช่วงนั้นประชุมกรรมการศึกษาแล้ว คณะกรรมการมีมติให้ยกพื้นอาคารเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวต้องให้เงิน วัสดุสิ่งของและแรงงานจำนวนมาก ในครั้งนั้นกรรมการศึกษาได้พร้อมใจกันบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของ รวมทั้งชักชวนชาวบ้านมาช่วยกันเทพื้นอาคารเรียนให้สูงขึ้น ทำให้โรงเรียนสามารถแก้ปัญหาที่ท่วมพื้นที่อาคารเรียนได้โดยไม่ต้องพึ่งงบประมาณของทางราชการ

2.2 กรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนวัดสุขเกษมนอกจากจะมีกรรมการศึกษาหรือกรรมการโรงเรียนตามระเบียบใหม่แล้ว ยังมีกรรมการที่ปรึกษาอีกหลายสิบคน โดยนายสะอาด ประทีปธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบัน (ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา) ได้เป็นผู้นำแนวคิดนี้มาสร้างให้เป็นรูปธรรมขึ้น ผู้อำนวยการท่านดังกล่าวเล่าว่า เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของประชาชนในชุมชนนี้แล้ว เห็นว่ายังมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมในชุมชนอีกมากมายที่จะเข้ามาช่วยเหลือ โรงเรียนได้แต่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้โรงเรียนแต่งตั้งกรรมการศึกษาได้ไม่เกิน 15 คน โดยเฉพาะตามระเบียบใหม่ โรงเรียนสามารถตั้งกรรมการโรงเรียนจากประชาชนได้ไม่เกิน 2 ใน 3 ส่วน หรือไม่เกิน 10 คน ส่วนอีก 1 ส่วน หรือไม่เกิน 5 คน เป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียน ดังนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นจึงควรจัดให้มีกรรมการที่ปรึกษาขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง โดยไม่ขัดต่อระเบียบของทางราชการ ผู้อำนวยการท่านนี้จึงได้นำความคิดนี้ไปปรึกษากับคณะกรรมการศึกษา(ในช่วงนั้น) คณะกรรมการศึกษาที่เห็นดีด้วย จึงได้เริ่มดำเนินการโดยกรรมการศึกษาแต่ละคนแบ่งสายกันไปสรรหาผู้ที่มีความพร้อมที่จะเข้ามาช่วยงานของโรงเรียนแล้วจึงนำชื่อมาเสนอต่อโรงเรียน ทางโรงเรียนก็ทำหน้าที่เชิญไปยังผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ เมื่อผู้รับเชิญตอบรับแล้วโรงเรียนได้จัดทำประกาศแต่งตั้งเป็นกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน โดยขอความอนุเคราะห์ให้นายอำเภอเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง ทางโรงเรียนจึงมีกรรมการที่ปรึกษามาช่วยงานของโรงเรียนอีกหลายสิบคน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนยินดีต้อนรับทุกคนที่เต็มใจเข้ามาช่วยงานของโรงเรียน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงตัวบุคคลที่เข้ามาเป็นกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนแล้วพบว่า ส่วนใหญ่บุคคลเหล่านี้จะเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนและเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นคนพื้นที่เกือบทั้งหมดทั้งๆ ที่ในปัจจุบันมีคนพื้นที่อยู่ประมาณ ร้อยละ 20 ของประชาชนทั้งหมดเท่านั้น

โครงสร้างของกรรมการที่ปรึกษาในโรงเรียนแห่งนี้มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่เริ่มจากกรรมการศึกษากรรมการโรงเรียนและขยายวงออกไปจนครอบคลุมทั้งชุมชน ดังนั้นเมื่อโรงเรียนจะดำเนินการเรื่องใดก็จะได้หลังจากกรรมการศึกษาและกรรมการที่ปรึกษาช่วยในการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จอย่างคิดไม่ถึง

การเข้ามามีส่วนร่วมของกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนแห่งนี้ไม่กว้างขวางเหมือน

กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน และไม่ได้มีหน้าที่หลักในการให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนเหมือนชื่อที่ตั้งขึ้น โดยระยะที่ผ่านมามีกรรมการที่ปรึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน 4 เรื่องต่อไปนี้

1. การช่วยประสานงานกับคนในท้องถิ่น
2. การบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของให้กับทางโรงเรียน
3. การมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
4. การมาทำกิจกรรมตามที่โรงเรียนมอบหมาย

กรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในช่วงที่โรงเรียนมีกิจกรรมสำคัญๆ หรือในช่วงที่โรงเรียนมีการระดมทุนจากชุมชนเพื่อนำเงินมาพัฒนาโรงเรียน ตัวอย่างเช่นในช่วงที่โรงเรียนมีงานประจำปีทางโรงเรียนจะเชิญให้กรรมการที่ปรึกษามาร่วมประชุม แต่เป็นการประชุมหลังจากที่ได้ปรึกษาหารือกับกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนเรียบร้อยแล้ว การประชุมกรรมการที่ปรึกษาเป็นการประชุมเพื่อที่เงรราชตะเอียดของงานและแบ่งงานให้กรรมการแต่ละฝ่ายรับไปปฏิบัติ เช่น ให้ช่วยนำบัตรโต๊ะอาหารไปขายให้กับประชาชน ช่วยสร้างเวทีการแสดง ช่วยต้อนรับประชาชนที่มาร่วมงานของโรงเรียน เป็นต้น

2.3 ผู้ปกครองนักเรียน

ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนวัดสุขเกษมเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มใหญ่ที่สุดที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนแห่งนี้มีนักเรียนมากถึง 2,082 คน (สถิติในปีการศึกษา 2540) ในกลุ่มของผู้ปกครองนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาหางานทำในท้องถิ่น และส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม จะมีเป็นส่วนน้อยที่เป็นคนพื้นที่ดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะปัจจุบันชุมชนแห่งนี้มีคนพื้นที่อยู่ประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น นอกจากผู้ปกครองที่อยู่ในชุมชนแล้วโรงเรียนแห่งนี้ยังมีผู้ปกครองนักเรียนอีกประมาณร้อยละ 30 ที่เป็นคนที่อยู่นอกชุมชน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนแห่งนี้มีอยู่ติดถนนใหญ่ มีการคมนาคมสะดวก นักเรียนสามารถเดินทางมาโรงเรียนได้โดยสะดวก โดยการใช้บริการรถรับส่งนักเรียนของเอกชนที่จัดบริการนี้ให้กับผู้ปกครองทั้งหลาย นอกจากความสะดวกในเรื่องการเดินทางแล้วความมีชื่อเสียงด้านวิชาการของโรงเรียนที่สั่งสมมาแต่อดีตก็เป็นแรงดึงดูดให้ประชาชนในชุมชนใกล้เคียงนิยมส่งบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ ดังนั้นผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนแห่งนี้จึงมีทั้งบุคคลที่อยู่ในชุมชนและนอกชุมชนโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มของลูกจ้างแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ

การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองแห่งนี้ สามารถจำแนกออกเป็นเรื่องสำคัญๆ ได้ดังนี้

1. การมารับมาส่งบุตรหลานและดูแลระหว่างที่อยู่ในโรงเรียน
2. การบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของให้กับโรงเรียน
3. การตรวจสอบความประพฤติและการทำงานของครู

4. การมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
5. การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน
6. การร้องเรียนต่อทางโรงเรียน
7. การเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน

สำหรับโรงเรียนแห่งนี้จะมีผู้ปกครองที่เป็นผู้มาดูแลให้ลูกหลานเดินทางมาโรงเรียนด้วยตนเองประมาณร้อยละ 10 เท่านั้น ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่นิยมใช้บริการรถรับส่งของเอกชนที่เก็บค่าบริการเพียงเดือนละ 100 - 200 บาท โดยผู้ปกครองเชื่อถือว่ามีความปลอดภัย แม้รถรับส่งนักเรียนเกือบทั้งหมดจะเป็นรถสองแถวแต่ช่วงที่ผ่านมาไม่เคยเกิดอุบัติเหตุให้นักเรียนได้รับอันตราย นอกจากนี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยมีเวลาว่างเพราะต้องเข้าทำงานแต่เช้าและเลิกงานค่อนข้างช้า บางครั้งต้อง “เข้ากะ” คอนกลางคืนด้วย ดังนั้นผู้ปกครองที่มารับส่งลูกด้วยตนเองจึงมักเป็นผู้ปกครองที่มีเวลาว่าง หรือมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้ต้องมารับส่งบุตรหลานด้วยตนเอง โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของเด็กระดับอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการมารับส่งดังกล่าวมีตั้งแต่พำนักเรียนเดินมาด้วยกัน พาขึ้นรถประจำทาง และขับจักรยานยนต์หรือรถยนต์มาส่ง แต่มีบางรายที่ผู้ปกครองเหมารถจักรยานยนต์รับจ้างให้มารับมาส่งเป็นประจำทุกวัน

สำหรับการมาส่งนักเรียนในช่วงเช้า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เดินทางกลับออกไปเมื่อส่งนักเรียนเข้าเรียนแล้ว แต่มีผู้ปกครองบางรายที่มาอยู่ในโรงเรียนทั้งวัน เช่นรายของผู้ปกครองของเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลรายหนึ่ง ในช่วงภาคเรียนที่ 1 ผู้ปกครองท่านนี้มาโรงเรียนทุกวันตั้งแต่เช้าและอยู่ที่โรงเรียนตลอดวันเพื่อคอยเฝ้าดูแลลูกของตนเอง ผู้ปกครองท่านนี้เข้ามาอยู่ที่โรงเรียนจนเกิดความสนิทสนมกับครู ระหว่างที่อยู่ในโรงเรียนก็ได้ช่วยครูดูแลเด็กคนอื่นๆ ช่วยทำความสะอาดห้องเรียน ดูแลเรื่องการกินอาหารกลางวันของเด็กและเรื่องอื่นๆ ที่เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของครู จนในที่สุดผู้อำนวยการได้มอบหมายให้เป็นผู้ช่วยครู(อย่างไม่เป็นทางการ)ทำให้ผู้ปกครองท่านนี้ภูมิใจมาก แต่ในภาคเรียนที่ 2 ผู้ปกครองท่านนี้ไม่ได้มาอยู่กับลูกตลอดวันเหมือนภาคเรียนที่ 1 ทั้งนี้เพราะเห็นว่าลูกสามารถปรับตัวเข้ากับโรงเรียนได้แล้ว

สำหรับในช่วงเย็น ผู้ปกครองจะทยอยกันเข้ามาในโรงเรียนเพื่อรอรับบุตรหลานกลับบ้าน ตั้งแต่เวลาประมาณ 15.00 น. โดยผู้ปกครองเหล่านี้จะจับกลุ่มคุยกันอยู่บริเวณม้านั่งหน้าห้องเรียนและที่ว่างต่างๆ ในโรงเรียน แต่เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้ไม่ได้จัดที่นั่งที่เป็นสัดส่วนให้กับผู้ปกครองที่เข้ามาในโรงเรียน ดังนั้นผู้ปกครองจึงแยกเป็นกลุ่มเล็กๆ กระจายอยู่ตามที่ต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่บริเวณหน้าห้องเรียนของเด็กชั้นเล็กๆ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปสังเกตและพูดคุยกับผู้ปกครองเหล่านี้แล้ว ทำให้รับรู้ว่าการที่ผู้ปกครองพูดคุยกันอยู่เป็นประจำเรื่องหนึ่งคือเรื่องความประพฤติกิจการปฏิบัติของครูโดย

ผู้ปกครองจะคอยสังเกตว่าครูประจำชั้นของลูกตนเองสอนหนังสืออย่างไร ใจดีหรือไม่ ให้การบ้านและตรวจการบ้านของเด็กหรือไม่ พูดคุยกับเด็กอย่างไร เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ปกครองมักจะนำครูประจำชั้นของลูกตนเองมาเปรียบเทียบกับครูประจำชั้นคนอื่น รวมทั้งคอยสังเกตและวิพากษ์วิจารณ์ครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนด้วย โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกายและการประพฤติปฏิบัติต่อเด็กนักเรียน แต่ในระยะเวลาที่เกิดภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ผู้ปกครองจะปรารภกันเรื่องค่าครองชีพมากขึ้น รวมทั้งนำเรื่องการหยุดกิจการและเลิกจ้างคนงานของโรงงานต่างๆ ในเขตนี้มาต่อสู้กันฟัง

ในส่วนของ การช่วยบริจาคทรัพย์สินและวัสดุอุปกรณ์ให้กับโรงเรียน ผู้ปกครองก็จัดเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มใหญ่ที่สุดที่สนับสนุนโรงเรียนในเรื่องนี้ โดยผู้อำนวยการคนปัจจุบันกล่าวว่า "ผู้ปกครองมีแหละคือกำลังสำคัญของเรา" ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ยกตัวอย่างงานดมสนามป้องกันน้ำท่วมที่เพิ่งทำเสร็จไปว่า แหล่งเงินสำคัญส่วนหนึ่งได้มาจากกลุ่มผู้ปกครอง แต่เมื่อผู้วิจัยได้ซักถามข้อมูลจากครูในโรงเรียน โดยเฉพาะครูที่ทำหน้าที่ด้านการเงิน ได้รับข้อมูลว่าเงินส่วนใหญ่ได้มาจากกลุ่มเจ้าของโรงงาน เพราะกลุ่มนี้จะบริจาครายละเป็นพัน เป็นหมื่น ส่วนกลุ่มผู้ปกครองเป็นกลุ่มที่มีจำนวนคนเข้ามาบริจาคมากที่สุดแต่บริจาครายละไม่มากนัก คืออยู่ในช่วง 10 บาท ถึง 500 บาท

สำหรับเรื่อง การมาประชุมร่วมกับทางโรงเรียนนั้น กลุ่มผู้ปกครองมีส่วนร่วมในเรื่องนี้น้อยมาก เพราะโรงเรียนจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองเพียงปีละ 1 ครั้ง ในช่วงก่อนที่จะมีการเปิดภาคเรียนที่ 1 เท่านั้น โดยในอดีตผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่สามารถมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียนได้เพราะผู้ปกครองเหล่านี้ต้องทำงานในโรงงาน แต่ระยะหลังโรงเรียนจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองในวันอาทิตย์ ทำให้มีผู้ปกครองมาร่วมประชุมได้มากขึ้น สำหรับบรรยากาศในการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียว โดยทางโรงเรียนชี้แจงเรื่องที่เป็นนโยบาย ระเบียบปฏิบัติ ความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรคให้ผู้ปกครองทราบ รวมทั้งขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะการกวาดจับดูแลนักเรียน โดยผู้ปกครองเป็นผู้รับฟังสิ่งที่โรงเรียนชี้แจง แม้โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองซักถามปัญหาที่มักไม่มีผู้ปกครองคนใดแสดงความคิดเห็น

การมีส่วนร่วมอีกประการหนึ่งที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเสมอๆ คือ การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน โดยเฉพาะในช่วงที่โรงเรียนจัดงานประจำปีของโรงเรียนและงานวันเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากทั้งสองงานนี้มีการจัดติดต่อกันมาเนิ่นนาน โดยเฉพาะงานประจำปีของโรงเรียนจะมีผู้ปกครองมาร่วมงานมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะงานประจำปีเป็นการหาเงินครั้งใหญ่ให้กับโรงเรียน โดยใช้ชื่อของคณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนให้เป็นผู้จัดงานนี้ งานนี้มีการขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง โดยมีกิจกรรมสำคัญๆ 3 กิจกรรม คือ ช่วงเช้าและกลางวันมีการทำบุญประจำปีของโรงเรียน และมีพิธีแจกประกาศนียบัตรให้กับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนตอนกลางคืนมีการจัดเลี้ยงอาหารและการแสดงบนเวที โดยเน้นการแสดงของนักเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองนักเรียนจึงมาร่วมกิจกรรมนี้กันมากเป็นพิเศษ

นอกจากการมีส่วนร่วมข้างต้นแล้ว ยังมีส่วนร่วมอีกลักษณะหนึ่งที่ได้บ่อยๆ ในโรงเรียนแห่งนี้ คือ การร้องเรียนต่อทางโรงเรียนของผู้ปกครอง โดยเรื่องที่ร้องเรียนมักจะเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติต่อนักเรียนของครูและโรงเรียน เช่น ผู้ปกครองเข้ามาร้องเรียนต่อผู้อำนวยการกรณีที่ครูลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ นอกจากนี้ยังมีผู้ปกครองหลายรายที่โทรศัพท์มาร้องเรียนกรณีที่โรงเรียนเก็บค่าอาหารของนักเรียนเป็นรายภาคเรียน ซึ่งทำให้ผู้ปกครองเดือดร้อนมากเพราะต้องจ่ายค่าอาหารต่อเด็ก 1 คน เป็นเงิน 750 บาท ทั้งๆ ที่แต่ก่อนนั้นโรงเรียนเก็บค่าอาหารเป็นรายเดือนในราคา 150 บาท ซึ่งเหตุการณ์นี้ผู้อำนวยการให้เหตุผลว่าเป็นการแก้ปัญหาเรื่องการเก็บค่าอาหารได้ไม่ครบ โดยการเก็บค่าอาหารครั้งเดียวต่อ 1 ภาคเรียนทำให้ตัดจำนวนนักเรียนที่ไม่ยอมจ่ายค่าอาหารออกไป แต่ผู้ปกครองที่มีลูกหลายคนได้รับความเดือดร้อนมาก ซึ่งภายหลังทางโรงเรียนได้ผ่อนผันให้สามารถผ่อนชำระเป็นรายเดือนได้

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนอีกประการหนึ่งคือ การเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน เช่นการขอใช้สนามของโรงเรียนเพื่อจัดงาน เช่นงานฉลองมงคลสมรส หรืองานสังสรรค์ เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนยังมีเวทีสำเร็จรูปและตั้งรถน้ำเต่างาน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปขออิมไปใช้งานด้วยและในบางครั้งประชาชนจะมาติดต่อขอของกล่องขาวของโรงเรียนไปช่วยแห่นาคเข้าโบสถ์ด้วย สิ่งเหล่านี้โรงเรียนได้จัดไว้เป็นบริการแก่ชุมชน โดยโรงเรียนจะมีรายได้จากค่าเช่า ค่าบริการบ้างตามสมควร

2.4 ศิษย์เก่าของโรงเรียน

โรงเรียนวัดสุขเกษมมีศิษย์เก่าจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนแห่งนี้เปิดทำการสอนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ซึ่งจะครบรอบ 60 ปี ในปี พ.ศ. 2541 นี้ จากทะเบียนนักเรียนมีข้อมูลระบุว่า มีผู้จบการศึกษาจากโรงเรียนแห่งนี้ไปแล้วกว่า 8,000 คน โดยประชาชนที่เป็นคนพื้นที่ต่างล้วนเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนแห่งนี้เกือบทั้งสิ้น ดังนั้นจึงเป็นสิ่งปกติที่บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น หรือประชาชนในท้องถิ่น ส่วนมากจะเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้

โรงเรียนแห่งนี้ได้จัดให้มีงานชุมนุมศิษย์เก่าที่เรียกว่างาน "ราตรีสุขเกษม" เป็นประจำทุกปี และงานนี้ทำให้ศิษย์เก่าของโรงเรียนได้มีโอกาสมาพบปะกัน งานดังกล่าวมีการจัดอย่างใหญ่โตทุกปี แจกที่มาร่วมงานมีทั้งศิษย์เก่า ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป จากการสังเกตการจัดงานในปีล่าสุด คือเมื่อเดือนมีนาคม 2540 นี้ พบว่า มีผู้มาร่วมงานจำนวนมากจนสนามของโรงเรียนแทบจะไม่พอรองรับ แจกที่มาร่วมงาน และรายได้จากการจัดงานในระยะหลังนี้ จะได้เงินและสิ่งของบริจาคคิดเป็นมูลค่ามากกว่า 500,000 บาทติดต่อกันมาหลายปีแล้ว โดยบางปีมีรายได้มากกว่าล้านบาท จึงนับว่าเป็นโรงเรียนประถมศึกษาโรงเรียนเดียวในแถบนี้ที่สามารถหารายได้จากการจัดงานได้มากอย่างนี้

กลุ่มศิษย์เก่าจัดเป็นกลุ่มที่ให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอตลอดมา จำแนกเป็น เรื่องที่เข้ามามีส่วนร่วมได้ ดังนี้

1. เข้ามาเป็นคณะกรรมการของโรงเรียน
2. เข้ามาช่วยบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของ
3. เข้ามาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน
4. เข้ามาทำกิจกรรมตามที่โรงเรียนมอบหมาย
5. เข้ามาใช้บริการของทางโรงเรียน

ในบรรดาผู้ที่เข้ามามีส่วนสนับสนุนโรงเรียน มีจำนวนไม่น้อยที่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน โดยเฉพาะศิษย์เก่าที่เป็นผู้ใหญ่แล้วจะมีศักยภาพในการสนับสนุนโรงเรียนสูงมาก ตัวอย่างเช่นศิษย์เก่าท่านหนึ่งที่เข้ามาในโรงเรียนแล้วแจ้งความประสงค์ว่าต้องการเข้ามาบริจาคเครื่องสำเนาเอกสารอัตโนมัติ (Copy Print) ที่มีราคาถึง 150,000 บาท ให้กับโรงเรียน เมื่อสอบถามก็ทราบว่า เป็นศิษย์เก่าซึ่งตอนนี้มีฐานะมั่นคงแล้วอยากจะช่วยเหลือโรงเรียนที่เคยเรียนมา โดยเบื้องหลังของการเข้ามาบริจาคครั้งนี้มีส่วนมาจากครูท่านหนึ่งซึ่งมีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวกับศิษย์เก่าท่านนี้เป็นผู้ชักจูงให้เข้ามาบริจาค โดยครูท่านดังกล่าวเป็นผู้แนะนำว่าควรบริจาคเครื่องสำเนาเอกสารอัตโนมัติเพราะโรงเรียนมีเรื่องที่ต้องใช้มาก นอกจากศิษย์เก่ารุ่นที่เป็นผู้ใหญ่แล้วในส่วนของศิษย์เก่าคนศึกษา ก็มีสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เขามีความผูกพันกับโรงเรียนเก่า เช่นศิษย์เก่าที่ไปเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาแล้ว เมื่อมีโอกาสมักจะกลับมาที่โรงเรียนเพื่อมาหาครูของตนเสมอๆ

2.5 ผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่น

ช่วงก่อนที่ตำบลคลองน้ำคำจะยกฐานะเป็นเทศบาลนั้น ผู้นำท้องถิ่นได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ คนเก่าแก่ในชุมชนที่มีฐานะและนักการเมืองท้องถิ่น สำหรับนักการเมืองท้องถิ่นในระชะนั้น ได้แก่กลุ่มกรรมการสุขาภิบาลคลองน้ำคำ ในส่วนของครูในท้องถิ่นแห่งนี้กลับไม่ค่อยมีบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่นอย่างเด่นชัด โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ข้อมูลว่าเมื่อชุมชนมีกิจกรรม จะมีครูไปร่วมกิจกรรมน้อยมาก ยกเว้นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียน “เกษณี” หรือ ขอให้ครูไปร่วมจึงจะมีครูไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านและกรรมการสุขาภิบาลที่ไปร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ยกเว้นอดีตอาจารย์ใหญ่ท่านหนึ่งซึ่งเคยบริหารโรงเรียนมากกว่า 30 ปี โดยคนในท้องถิ่นดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ใหญ่ท่านนี้ทำให้อดีตอาจารย์ใหญ่ท่านนี้เป็นผู้มีบารมีมาก ปัจจุบันเมื่อตำบลคลองน้ำคำยกฐานะเป็นเทศบาลเมื่อ พ.ศ. 2537 สถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้งหลายก็สิ้นสุดลง แต่กลุ่มผู้นำเหล่านี้ก็ผันแปรตัวเองมาสมัครเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนั้นได้สร้างความแตกแยกขึ้นในชุมชน กล่าวคือ ในช่วงก่อนที่จะยกฐานะเป็นเทศบาล ตำบลคลองน้ำคำมีฐานะเป็นสุขาภิบาลอยู่ระยะหนึ่ง ทำให้มีชาวบ้านที่มีฐานะและมีชื่อเสียงสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นกรรมการสุขาภิบาล ซึ่งจัดเป็นนักการเมืองท้องถิ่นชุดแรกๆ ของชุมชน และเมื่อยกฐานะเป็นเทศบาล ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกสภาเทศบาลจึงมี 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มกรรมการสุขาภิบาลเดิม กับกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน เหตุการณ์ครั้งนี้ทำ

ให้คนที่เคยเคารพนับถือกัน คนที่เคยช่วยเหลือกันต้องบาดหมางกัน แต่เหตุการณ์ก็ไม่มียะไรรุนแรงมากนัก

การเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนของผู้ปกครองและนักการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการของโรงเรียน ซึ่งทำให้บุคคลเหล่านี้มีบทบาทอื่นๆ ตามมา เช่น เป็นผู้ช่วยประสานงานกับคนในชุมชน ช่วยประสานกับหน่วยงานราชการ ช่วยผลักดันงบประมาณขององค์กรท้องถิ่นเพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่รอบๆ โรงเรียน เป็นต้น

ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นที่เข้ามาเป็นกรรมการของโรงเรียนมีความสามารถในการเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างบ้านกับโรงเรียนได้เป็นอย่างดี และบุคคลกลุ่มนี้ก็แสดงว่ายินดีที่จะเข้ามาช่วยงานของโรงเรียน เพราะนอกจากได้มีโอกาสช่วยเหลือท้องถิ่นของตนเองแล้ว ยังช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองอีกด้วย โรงเรียนเองก็ได้อาศัยพลังของคนกลุ่มนี้ช่วยในการระดมทรัพยากรในชุมชนเพื่อนำมาใช้พัฒนาโรงเรียนได้เป็นอย่างมาก เพราะคนกลุ่มนี้คือแกนนำของชุมชน

อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้นำชุมชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน กลุ่มนี้คือกลุ่มของพระสงฆ์ เหตุผลเนื่องจากอดีตผู้บริหารโรงเรียนแห่งนี้เคยมีข้อบาดหมางกับเจ้าอาวาสวัดมาแต่อดีต แม้ปัจจุบันอดีตผู้บริหารท่านนั้นจะหันหน้าทีไปนานแล้ว แต่โรงเรียนก็ยังไม่สามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์กับวัดให้ดีขึ้นได้ ดังนั้นวัดกับโรงเรียนจึงมีลักษณะค่อนข้างห่างเหินกัน

2.6 กลุ่มโรงงานและผู้ประกอบการในชุมชน

เนื่องจากในเขตเทศบาลตำบลคลองน้ำคำมีโรงงานอยู่มากกว่า 500 โรง(เฉพาะโรงงานที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย)นอกจากนี้ยังมีผู้ประกอบการอื่นๆ เช่นกิจการร้านค้าต่างๆ อีกมากมาย ดังนั้นทรัพยากรจากชุมชนที่โรงเรียนนำมาใช้พัฒนาโรงเรียนจึงได้มาจากกลุ่มผู้ประกอบการเหล่านี้ด้วย

สำหรับกลุ่มโรงงานและผู้ประกอบการในชุมชนนั้นมักไม่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในเรื่องอื่น กิจกรรมหลักที่กลุ่มนี้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนคือการบริจาคเงินและสิ่งของให้กับโรงเรียน โดยเมื่อใดที่โรงเรียนมีกิจกรรมสำคัญๆ โรงเรียนก็จะพุ่งเป้าไปที่โรงงานและผู้ประกอบการต่างๆ ในชุมชนซึ่งโรงเรียนก็ได้รับความร่วมมืออย่างดีมาโดยตลอด โดยกิจกรรมหลักที่โรงเรียนมักไปขอความร่วมมือจากโรงงานและผู้ประกอบการอยู่เสมอก็คือกิจกรรมวันเด็ก ดังรายละเอียดที่ได้เล่าไว้ในส่วนของฉากและเหตุการณ์สำคัญ การขอบริจาคในช่วงงานวันเด็กนี้ โรงงานจะบริจาคสิ่งของประเภทของใช้ของเล่น ของกินและอุปกรณ์การเรียน แต่มีบางรายเช่น บริษัทสามมิตรมอเตอร์และผู้ประกอบการบางคนที่จัดเป็นทุนการศึกษาให้กับเด็กยากจน ในส่วนของสิ่งของมักเป็นสินค้าที่โรงงานผลิตเอง ในกรณีที่โรงงานผลิตสินค้าที่ใช้แจกเด็กไม่ได้โรงงานก็อาจให้บริจาคมาเป็นเงิน แต่บางโรงงานก็ไปจัดหาสิ่งของที่เห็นว่าเหมาะสมส่งมาให้ แต่ก็ยังมีผู้ประกอบการบางราย เช่น เจ้าของบริษัทสยามชัย ซึ่งเป็นเจ้าของ

กิจการเดินที่เช่ารายใหญ่ จะให้ความช่วยเหลือกับโรงเรียนทุกครั้งที่เราไปขอ โดยให้โรงเรียนยื่นเดินที่มาใช้โดยไม่คิดมูลค่า พร้อมทั้งส่งพนักงานมาลงเดินที่ไว้ก่อนเริ่มงานและมากับเดินที่เมื่องานเสร็จสิ้นแล้ว นอกจากนี้ให้บริการอย่างนี้แล้วบริษัทยังร่วมบริจาคให้กับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมออีกด้วย

อีกสิ่งหนึ่งที่กลุ่มโรงงานเข้ามาเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน คือ การมาขอใช้สถานที่ของโรงเรียนจัดกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายในของโรงงานและกิจกรรมสังสรรค์ของโรงงาน โดยเฉพาะกิจกรรมกีฬา นอกจากนี้โรงเรียนจะให้บริการด้านสถานที่แล้วโรงเรียนยังจัดบุคลากรที่มีความสามารถด้านกีฬาช่วยฝึกซ้อมและตัดสินการแข่งขันให้ด้วย

2.7 กลุ่มประชาชนทั่วไปในชุมชน

นอกจากกลุ่มต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประชาชนทั่วไปในชุมชนก็เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนด้วยเช่นกัน โดยส่วนหนึ่งเป็นประชาชนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในฐานะใดฐานะหนึ่ง แต่เป็นคนเข้ามาอยู่ในชุมชนหรือเข้ามาประกอบกิจการในชุมชน แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นประชาชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในฐานะใดฐานะหนึ่งด้วย เช่น เคมินูครหลานเรียนอยู่ในโรงเรียนนี้ เป็นต้น ประชาชนกลุ่มนี้จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในบางโอกาส เช่น ช่วงที่มีการระดมทุนเพื่อถนอมสนามแก้ปัญหาหน้าท่วมโรงเรียนในปี 2539 กลุ่มประชาชนทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือโรงเรียนด้วย นอกจากนี้บางคนยังเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการช่วยเหลือความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียนและการร้องเรียนต่อทางโรงเรียนด้วย

ในส่วนของการช่วยเหลือความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียนนั้นเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยทราบข้อมูลนี้โดยบังเอิญ โดยช่วงที่ผู้วิจัยทำการสำรวจชุมชนรอบๆ โรงเรียนและได้พูดคุยกับชาวบ้านใกล้ๆ โรงเรียนนั้น ชาวบ้านคนหนึ่งเล่าว่าทุกๆ วันในช่วงเช้าและพักกลางวัน ชาวบ้านคนนี้จะมานั่งดูเด็กๆ ตรงริมคลองหลังห้องสมุดของโรงเรียนทุกวัน เพราะบริเวณดังกล่าวเป็นที่ดับคาคนและไม่มีครูเวรมาดูแล โดยช่วงดังกล่าวมักจะมีเด็กเล็กๆ มาแอบเล่นอยู่เป็นประจำ ชาวบ้านคนนี้ก็กลัวว่าเด็กจะได้รับอันตรายจากการพลัดตกลงไปในคลองจึงมากอดดูและไล่เด็กๆ เหล่านี้ให้ไปเล่นที่อื่น เมื่อผู้วิจัยถามว่าทำไมไม่บอกเรื่องนี้ให้โรงเรียนทราบก็ได้รับคำตอบว่าช่วงนี้กำลังมีเรื่องไม่พอใจทางโรงเรียนเนื่องจากการเผาขยะของทางโรงเรียนส่งกลิ่นเหม็น ผุ่นและควันเข้ามาในบ้านทุกวัน รวมทั้งห้องน้ำของโรงเรียนส่งกลิ่นรบกวนเป็นอย่างมาก เมื่อร้องเรียนมาก็ไม่ได้รับการแก้ไขทำให้ชาวบ้านผู้นี้ไม่พอใจโรงเรียนและไม่อยากพูดจากับทางโรงเรียนอีก นอกจากชาวบ้านผู้นี้แล้ว ชาวบ้านคนอื่นๆ ที่อยู่ห่างออกไปก็ได้รับความเดือดร้อนจากเตาเผาขยะของโรงเรียนด้วย ซึ่งชาวบ้านเหล่านี้ได้โทรศัพท์มาโรงเรียนให้โรงเรียนปรับปรุงแก้ไขหลายครั้งแล้ว ในภายหลังเมื่อผู้วิจัยได้สอบถามเรื่องนี้จากผู้บริหารโรงเรียนก็ได้ข้อมูลว่าทราบเรื่องนี้แล้วแต่โรงเรียนมีขยะต้องเผาทุกวัน ขณะนี้ได้ทำการแก้ไขโดยเผาขยะให้น้อยวันลงและสร้างเครื่องกรองฝุ่นไปติดตั้งที่ปล่องเตาเผาขยะ ซึ่งจะช่วยลดจำนวนฝุ่นลงได้บ้าง

2.8 บุคคลภายนอกชุมชน

นอกจากคนในชุมชนแล้ว คนจากภายนอกชุมชนก็ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนมากขึ้น จากสมุดประวัติของโรงเรียนและจากคำบอกเล่าของอดีตผู้บริหาร พบว่าโรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนภายนอกเป็นอย่างมาก ตั้งแต่การบริจาคเงินจำนวนมากเพื่อปลูกสร้างอาคาร การบริจาควัสดุอุปกรณ์ การให้ทุนการศึกษา จนถึงการมาร่วมทำบุญให้โรงเรียนในโอกาสพิเศษของเขา ผู้อำนวยการท่านปัจจุบันเล่าว่า ช่วงที่โรงเรียนระดมทุนเพื่อการป้องกันน้ำท่วม มีประชาชนบางคนขับรถเข้ามาขอบริจาคเงินด้วย สอบถามแล้วปรากฏว่าเป็นคนนครปฐมบ้าง กรุงเทพมหานครบ้าง แต่ขับรถผ่านหน้าโรงเรียนเป็นประจำ เมื่อเห็นประกาศขอบริจาคแก้ปัญหาน้ำท่วมของโรงเรียนจึงเข้ามาทำบุญด้วย

ในกลุ่มของผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนซึ่งเป็นคนจากชุมชนภายนอก อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นศิษย์เก่าหรือผู้ปกครองนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่ประชาชนนิยมส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนตั้งแต่อดีต แม้ประชาชนที่อยู่ไกลถึงกระทุ่มแบน อ้อมใหญ่(เป็นสุขาภิบาลในเขตอำเภอสามพราน) กระทุ่มล้ม (เป็นตำบลในเขตอำเภอสามพราน) หรือหนองแขม ก็ส่งลูกมาเรียนที่นี่ เหตุผลเพราะชื่อเสียงที่โรงเรียนนี้ตอนเด็กได้ดี แม้ในปัจจุบันคุณภาพการเรียนการสอนจะด้อยลง แต่ก็ยังมีเด็กมาเรียนที่นี้อยู่ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มประชาชนทั่วไป ในส่วนนี้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเพราะผู้บริหารหรือครูในโรงเรียนที่รู้จักกันเป็นการส่วนตัวไปเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเสมอๆ ได้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนี้ โดยคนกลุ่มนี้จะมาร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเสมอๆ การมาร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งก็จะร่วมบริจาคเงินให้กับโรงเรียนจำนวนหนึ่งเป็นประจำ สำหรับในปีการศึกษา 2540 นี้ โรงเรียนวัดสุขเกษมได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (งบ สส.) จำนวน 480,537 บาท เพื่อให้โรงเรียนจัดซื้อคอมพิวเตอร์ตามที่โรงเรียนได้ขอไป ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนกล่าวว่า “โรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนที่ได้รับการจัดสรรงบ สส. มากที่สุดในจังหวัด ทั้งนี้เพราะเราขอให้เขาของงบประมาณมาสร้างโรงเรียนให้เรา แต่เขายังทำไม่ได้เขาก็เลยขอส่วนนี้ให้เรา”

2.9 หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในส่วนนี้แยกเป็นหน่วยงานของรัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมตามหน้าที่ตามปกติ และหน่วยงานของรัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะได้รับการร้องขอจากทางโรงเรียน

2.9.1 หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมตามหน้าที่ปกติ ได้แก่

1. สถานีอนามัยและโรงพยาบาลประจำอำเภอ เข้ามาดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของนักเรียนและเข้ามาอบรมเรื่องการดูแลสุขภาพสุขภาพ เป็นต้น
2. ตำรวจเข้ามาดูแลเรื่องความปลอดภัยในการข้ามถนนของนักเรียนและอบรมเรื่อง

วินัยจราจร

3. เทศบาลเข้ามาดูแลเรื่องขยะและบริการสาธารณูปโภคอื่นๆ
4. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เข้ามาดูแลเรื่องการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานในโรงเรียน ซึ่งเป็นการเข้ามาเฝ้าติดตามงานตามสายงานปกติ

2.9.2 หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะได้รับการร้องขอจากทางโรงเรียน ได้แก่หน่วยงานราชการที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรณีพิเศษ เช่น

1. เทศบาล กรณีที่นำพนักงานมาช่วยผู้นำท่วมให้กับโรงเรียน
2. ตำรวจมาให้การอบรมคิดปการป้องกันตัว
3. กรมโยธาธิการ กรณีที่เข้ามาเจาะน้ำบาดาลให้โรงเรียน
4. แขวงทางหลวง ของกรมทางหลวง เข้ามาทำเครื่องหมายทางข้ามหน้าโรงเรียน และช่วยประสานงานกับกรมทางหลวงเพื่อขออนุญาตสร้างสะพานลอยหน้าโรงเรียน
5. องค์กรโทรศัพท์เข้ามาติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะให้ภายในโรงเรียน เป็นต้น

8. ทรัพยากรการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนวัดสุขเกษม

8.1 ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

จากข้อมูลในส่วนค้นพบว่า ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนวัดสุขเกษม จำแนกออกเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่

1. กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน
2. กรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน
3. ผู้ปกครองนักเรียน
4. ศิษย์เก่าของโรงเรียน
5. ผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่น
6. กลุ่มโรงงานและผู้ประกอบการในชุมชน
7. กลุ่มประชาชนทั่วไปในชุมชน
8. บุคคลจากชุมชนภายนอก
9. หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนวัดสุขเกษมทั้ง 9 กลุ่ม สามารถสรุปได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ได้แก่ กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน กรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าของโรงเรียน ผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มโรงงานและผู้ประกอบการในชุมชน และ กลุ่มประชาชนทั่วไปในชุมชน

2. บุคคลจากภายนอกชุมชน
3. หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในส่วนของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนนี้ มีคนจำนวนมากในกลุ่มของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีหลายสถานะในคนเดียวกัน เช่น บุคคลคนหนึ่งอาจเป็นทั้งกรรมการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าของโรงเรียน และผู้นำท้องถิ่น แต่การนำเสนอครั้งนี้เป็นการฉายภาพของการมีส่วนร่วมที่ละด้าน ตามบทบาทของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมแต่ละกลุ่ม อย่างไรก็ตามเมื่อจำแนกผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ แล้วพบว่ากลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากที่สุด

8.2 เรื่องที่เข้ามามีส่วนร่วม

จากสิ่งที่ได้กล่าวถึงไว้ในส่วนต้นของสภาพการมีส่วนร่วม สรุปเป็นเรื่องที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้ 15 เรื่อง ดังนี้

1. การเข้ามาเป็นคณะกรรมการของโรงเรียน
2. การมาประชุมร่วมกับทางโรงเรียน
3. การให้ความคิดเห็นและการวางแผนงานให้กับโรงเรียน
4. การบริจาคเงิน/วัสดุสิ่งของและการช่วยหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน
5. การเข้ามาช่วยเหลือด้วยแรงงาน
6. การช่วยประสานงานกับคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ
7. การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน
8. การร่วมทำกิจกรรมตามที่ทางโรงเรียนมอบหมาย
9. การร้องเรียนต่อทางโรงเรียน
10. การตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและครู
11. การมารับมาส่งบุตรหลานและการดูแลระหว่างที่อยู่ในโรงเรียน
12. การช่วยดูแลความปลอดภัยของนักเรียน
13. การเข้ามาให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและสาธารณสุข
14. การเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน
15. การเข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันของโรงเรียน

จากเรื่องที่เข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 15 เรื่องข้างต้น สามารถสรุปเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

1. การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนและร่วมดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมตรวจสอบควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียน
4. การมีส่วนร่วมรับบริการและรับประโยชน์จากโรงเรียน

8.8 วิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วม

จากสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนวัดสุขเกษมที่กล่าวไว้ข้างต้น พบว่าวิธีการมีส่วนร่วมที่ปรากฏเด่นชัดมีอยู่ 2 วิธี คือ

8.8.1 การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ

เป็นการมีส่วนร่วมที่มาจากความคิดริเริ่ม ความต้องการ หรือความตั้งใจของผู้เข้ามามีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น กรรมการศึกษาเข้ามาช่วยงานของโรงเรียนด้วยความรู้สึกรักท้องถิ่นและต้องการทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนที่ตนเคยเรียนมา ประชาชนที่มีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนคอยดูแลไม่ให้เด็กลงไปเล่นริมคลองเนื่องจากเป็นห่วงความปลอดภัยของเด็ก ผู้นำชุมชนรวบรวมเงินมาให้โรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนนำไปจัดสร้างถังบรรจุน้ำเพื่อจัดเป็นบริการให้กับนักเรียน เป็นต้น

8.8.2 การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักจูง

เป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่ได้เกิดจากความคิดริเริ่มของผู้มีส่วนร่วม แต่เกิดจากการถูกชักจูงจากผู้อื่น ตัวอย่างเช่น ศึกษ์เก่าของโรงเรียนเข้ามาบริจาครถยนต์นำออกสตาร์อัค โนมิกโคโยได้รับการชักจูงจากครูในโรงเรียน เจ้าของโรงงานนำเครื่องกรองน้ำมาบริจาคให้โรงเรียนเพราะกรรมการศึกษาเข้าไปขอบริจาค ผู้ปกครองและกรรมการศึกษาร่วมประชุมเพราะได้รับหนังสือเชิญจากทางโรงเรียน และตำรวจเข้ามาดูแลความปลอดภัยให้นักเรียนเพราะโรงเรียนขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานของตำรวจ เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา : โรงเรียนวัดสุขเกษม

ในส่วนของปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษานี้ จำแนกออกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (2) ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และ (3) ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

1. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ในส่วนของสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน จำแนกออกเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง และปัจจัยด้านสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1.1.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีการอุตสาหกรรมเป็นแกนหลัก

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของเทศบาลตำบลคลองน้ำคำในช่วงปัจจุบัน มีภาคอุตสาหกรรมเป็นแกนหลัก โดยในพื้นที่ 30.4 ตารางกิโลเมตร(19,000 ไร่) มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มากถึง 517 โรง ลักษณะเช่นนี้ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่ในภาคอุตสาหกรรม โดยอีกส่วนหนึ่งอยู่ในภาคพาณิชยกรรมและบริการที่เป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจระดับรองลงมา ส่วนในภาคเกษตรกรรมที่ในอดีตเคยเป็นโครงสร้างหลักกลับลดความสำคัญลงไปจนเกือบหมดไปจากท้องถิ่นนี้ โดยสำนักงานเทศบาลตำบลคลองน้ำคำระบุว่า ในปี 2540 นี้ มีพื้นที่ที่ไร่นากษตรกรรมอยู่เพียง 50 ไร่เท่านั้น ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจและอาชีพของประชาชนเช่นนี้ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้แน่นอนซึ่งลักษณะดังกล่าวช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมที่จะสนับสนุนโรงเรียนด้านการเงินมากขึ้น สังเกตได้จากทุกครั้งที่โรงเรียนขอความร่วมมือจากชุมชนเพื่อระดมทุนทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโรงเรียนจะได้รับเงินบริจาคเป็นจำนวนมากเสมอๆ ตัวอย่างเช่นในช่วงที่โรงเรียนระดมทุนแก้ปัญหาน้ำท่วมในปี 2539 ครั้งนั้นโรงเรียนสามารถระดมทุนได้ถึง 1 ล้าน 4 แสนบาทภายในเวลา เพียง 45 วัน ซึ่งเมื่อศึกษาถึงรายละเอียดของแหล่งเงินทุนที่ช่วยเหลือโรงเรียนพบว่า แหล่งเงินทุนส่วนสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการบริจาคของกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม

ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมเช่นนี้เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับอดีตในช่วงที่ท้องที่แห่งนี้ยังเป็นชุมชนแบบเกษตรกรรมแล้วพบว่า ช่วงดังกล่าวประชาชนไม่ค่อยมีความพร้อมที่จะสนับสนุนโรงเรียนด้านการเงินมากนัก ซึ่งเรื่องนี้อาจารย์กว้างเล่าว่าช่วงปี 2497 โรงเรียนระดมทุนเพื่อสร้างอาคารเรียนหลังแรกปรากฏว่าช่วงนั้นประชาชนไม่มีเงินบริจาคแต่ก็ยังมึจิตใจที่จะสนับสนุน

โรงเรียนโดยประชาชนส่วนใหญ่ได้ช่วยกันบริจาค “ข้าวเปลือก” ให้กับโรงเรียน และเข้ามาช่วยสร้างโรงเรียนด้วยแรงงานของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่ประชาชนมีเงินบริจาคให้โรงเรียนมากขึ้น แต่กลับไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในลักษณะอื่นทำให้การมีส่วนร่วมโดยการบริจาคเงินเป็นสิ่งที่เด่นชัดที่สุด

1.1.2 สภาพที่เศรษฐกิจดีส่งเสริมให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมาก

การให้การสนับสนุนโรงเรียนของชุมชนยังขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากด้วย โดยวิถีชีวิตที่เศรษฐกิจโดยรวมดี ชุมชนก็จะมีการให้การสนับสนุนโรงเรียนได้มาก โดยเฉพาะการสนับสนุนด้วยการบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของ ในทางตรงกันข้ามช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำชุมชนก็สนับสนุนโรงเรียนได้น้อย โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงปลายปี 2539 เป็นต้นมา ซึ่งสิ่งนี้จะได้นำไปกล่าวถึงในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนต่อไป

1.2 ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดการแข่งขันทางการเมือง และกระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

ในส่วนของทางการเมืองการปกครองในท้องถิ่นนี้มีทั้งที่ส่งเสริมและส่วนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ในช่วงก่อนปี 2537 ท้องที่แห่งนี้มีการปกครองท้องถิ่นในรูปของสุขาภิบาล โดยช่วงนั้นท้องถิ่นต้องมีการเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาลทุก 4 ปี ซึ่งผลของการที่คองสมัครแข่งขันเพื่อเลือกตั้งเป็นกรรมการสุขาภิบาลทำให้นักการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้ต้องขยันพบปะประชาชน ช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนอยู่เสมอ โดยเฉพาะกับวัดและโรงเรียนที่เป็นสถาบันหลักในชุมชน ในช่วงดังกล่าวโรงเรียนจะได้รับ การช่วยเหลือสนับสนุนจากกรรมการสุขาภิบาลอยู่เสมอๆ โดยช่วงนี้กลุ่มของผู้นำชุมชนที่เด่นชัดที่สุดคือกลุ่มของกำนันผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มของกรรมการสุขาภิบาล แต่กลุ่มของกรรมการสุขาภิบาลจะขยันเข้ามาช่วยเหลือประชาชนมากกว่ากลุ่มของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้เพราะกรรมการสุขาภิบาลต้องมีการเลือกตั้งทุก 4 ปี

ต่อมาเมื่อท้องที่แห่งนี้ยกฐานะเป็นเทศบาล โดยจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลสมัยแรกในปี 2537 ช่วงนี้ทั้งกลุ่มของกำนันผู้ใหญ่บ้านและกรรมการสุขาภิบาลซึ่งต้องพ้นจากตำแหน่งตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลต่างแข่งขันกันเข้าหาประชาชนเพื่อหาเสียงเลือกตั้ง ในช่วงดังกล่าวโรงเรียนจะได้รับความร่วมมือจากผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนเป็นอย่างดี และเมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลงผลของการเมืองท้องถิ่นก็ยังกระทบต่อโรงเรียนอยู่ต่อไปเพราะมีการแบ่งฝ่ายของนักการเมืองออกเป็น 2

ฝ่าย โดยฝ่ายที่สนับสนุนโรงเรียนอยู่แต่เดิม(กรรมการศึกษาของโรงเรียน)เป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับฝ่ายที่ได้เข้ามาบริหารเทศบาลอยู่ในปัจจุบัน เหตุการณ์ช่วงนี้เป็นช่วงที่นักการเมืองฝ่ายที่อยู่กับโรงเรียนได้พยายามหาพลังมาสนับสนุนโรงเรียนให้มากขึ้นโดยอีกทางหนึ่งได้พยายามกัมนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามออกไปจากโรงเรียน เหตุการณ์ดังกล่าวจึงมีทั้งส่วนที่สนับสนุนและส่วนที่สกัดกั้นการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

1.8 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.8.1 ความเชื่อ และค่านิยม ของคนไทย

จากการที่คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อตามหลักพุทธศาสนาในเรื่องการทำบุญให้ทาน และมีความเชื่อว่าการทำบุญให้ทานเป็นการสร้างกุศล ความเชื่อและค่านิยมเช่นนี้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้นและโรงเรียนก็ขอความร่วมมือจากชุมชนได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่างที่โรงเรียนขอบริจาคจากชุมชนหลายครั้งในช่วงปี 2539 - 2540 เช่น ขอบริจาคเพื่อแก้ปัญหา น้ำท่วมโรงเรียน(ได้เงินบริจาค 1.4 ล้านบาท)ขอบริจาคเพื่อจัดงานวันเด็ก ขอบริจาคเพื่อสร้างรั้วโรงเรียน ขอบริจาคเพื่อสนับสนุนทีมตะกร้อของโรงเรียนที่ได้เป็นตัวแทนของเขตการศึกษาไปแข่งขันในระดับประเทศ เป็นต้น การขอบริจาคทุกครั้งโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดีเสมอมา เหตุการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าความเชื่อและค่านิยมในเรื่องของการทำบุญให้ทานช่วยส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน อย่างไรก็ตามโรงเรียนเองก็ต้องระมัดระวังในการใช้ประโยชน์จากปัจจัยนี้ให้เหมาะสมด้วย เนื่องจากมีข้อมูลระบุว่า คนในชุมชนเกิดความรู้สึกรำคาญใจกับการ “ขบ่ขบ่” ของโรงเรียน ซึ่งเรื่องนี้จะได้กล่าวถึงต่อไปในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

2. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

2.1 ชุมชนมีความศรัทธาต่อการศึกษาและโรงเรียน

ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนให้ข้อมูลตรงกันว่า สิ่งที่ทำให้พวกเขาอยากเข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามาให้ความร่วมมือกับโรงเรียน คือ “ความศรัทธาที่มีต่อการศึกษาและโรงเรียน” ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่ให้การศึกษาและให้การอบรมสั่งสอนต่อบุตรหลานของเขาให้เป็นคนดีมีความรู้ ซึ่งเรื่องนี้ทั้งครูและคนในชุมชนให้ความเห็นว่า ความศรัทธาที่โรงเรียนได้รับจากชุมชนอยู่ในขณะนี้ ส่วนสำคัญเป็นผลจากการที่โรงเรียนได้สร้างสมความดีงามต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานจนคนในชุมชนยอมรับว่าโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่ดีแห่งหนึ่ง ความศรัทธาในคุณภาพความดีของโรงเรียนนี้ได้ฝังอยู่ในความรู้สึกของชาวบ้านต่อมาแม้ในระยะเวลาหลังโรงเรียนแห่งนี้จะไม่ได้มี “ผลงาน” ที่ดีเหมือนในอดีตแล้วก็ตาม

กล่าวคือผลการเรียนและความมีระเบียบวินัยของนักเรียนที่เป็นสิ่งที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนมาแต่อดีตมีลักษณะด้อยลง แต่ชาวบ้านทั่วไปก็ยังเชื่อว่าโรงเรียนแห่งนี้ยังคงอยู่

ทั้งประชาชนในชุมชนและครูในโรงเรียน ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความศรัทธาคือโรงเรียนไว้หลายประการจำแนกได้ ดังนี้

2.1.1 ศรัทธาที่โรงเรียนสอนเด็กได้ดี

ชุมชนถือว่าหน้าที่หลักของโรงเรียนก็คือการสอนลูกหลานของเขาให้เป็นคนเก่ง เป็นคนดี ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้ทำให้ชาวบ้านมั่นใจว่าเด็กที่มาเรียนที่นี่จะเรียนหนังสือได้ดี และมีความประพฤติดี โดยในอดีตสมัยที่อาจารย์กว้าง มังกรพิทักษ์ ยังเป็นผู้บริหารโรงเรียนแห่งนี้อยู่(พ.ศ. 2494 - 2524) โรงเรียนแห่งนี้มีผลการเรียนดีเป็นอันดับต้นๆ ของอำเภอ นักเรียนสามารถสอบชิงทุนการศึกษาระดับอำเภอได้ติดต่อกัน 3 ปีซ้อน และโรงเรียนได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย ในปัจจุบันแม้ผลการเรียนโดยเฉลี่ยของนักเรียนจะตกต่ำลง แต่โรงเรียนยังคงได้รับรางวัลชนะเลิศจากการส่งนักเรียนเข้าประกวดแข่งขันทางวิชาการและกิจกรรมต่างๆ เสมอ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนท่านปัจจุบันได้รับรางวัลผู้บริหารดีเด่นระดับจังหวัด และครูได้รับรางวัลครูดีเด่นทั้งระดับจังหวัดและระดับประเทศ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้ชุมชนยังมั่นใจว่า โรงเรียนแห่งนี้จะสามารถสอนลูกหลานของเขาได้ดีต่อไป

2.1.2 ศรัทธาที่ครูเอาใจใส่เด็กดี

โรงเรียนแห่งนี้มีชื่อเสียงว่ามีครูที่ดูแลเอาใจใส่เด็กดีมากตั้งแต่อดีต ทำให้เด็กมีผลการเรียนดี และมีความประพฤติเรียบร้อย ในปัจจุบันผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ก็ยังพยายามรักษาสิ่งนี้เอาไว้ สังเกตได้จาก ช่วงเช้า กลางวัน และเย็นโรงเรียนได้จัดให้มีครูเวรทำหน้าที่ดูแลเด็กทั้ง 3 เวลา ส่วนเรื่องการเรียนการสอนโรงเรียนก็กวาดขันและส่งเสริมให้ครูทำหน้าที่ของตนตามปกติ

2.1.3 ศรัทธาที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นคนดีมีความสามารถ

สำหรับความศรัทธาต่อผู้บริหารนี้ พบว่ากรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน ครู และประชาชนได้ยกตัวอย่างถึงอาจารย์กว้าง อดีตผู้บริหารโรงเรียนนี้บ่อยครั้งว่าเป็นผู้บริหารที่ดีและมีความสามารถ โดยยกตัวอย่างที่เป็นลักษณะเด่นของอาจารย์กว้าง ว่า เป็นคนที่เชื่อถือได้เรื่องความซื่อสัตย์ และมีความสามารถในการกำกับดูแลครูให้อยู่ในระเบียบวินัยได้ดีมาก ที่สำคัญคือเน้นให้ครูมุ่งเรื่องการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

2.1.4 ทรัพย์สินชื่อเชิงค้ำต่าง ๆ ของโรงเรียน

ชื่อเชิงของโรงเรียนในเรื่องกิจกรรมกีฬา กิจกรรมการประกวดผลงานทางวิชาการ และชื่อเชิงที่ครูในโรงเรียนแห่งนี้ชนะการประกวดได้เป็นครูดีเด่นด้านต่างๆ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับโรงเรียน

มีข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อโรงเรียนวัดสุขเกษม คือชื่อเชิงและความศรัทธาที่โรงเรียนได้รับอยู่ในขณะนี้ เป็นสิ่งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากชื่อเชิงในอดีตค่อนข้างมาก โดยมีผู้ระบุดึงเงื่อนไขของความศรัทธาว่าจะยังคงดำรงอยู่ต่อไป “ถ้าโรงเรียนยังสอนเด็กได้ดี” และ “ถ้าผู้บริหารมีผลงานที่ดี” เป็นต้น

2.2 ชุมชนมีความรู้สึกว่าคุณเองเป็นเจ้าของโรงเรียน

โรงเรียนวัดสุขเกษมก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ที่ดินที่ใช้ก่อสร้างโรงเรียนได้มาจากการบริจาคของคนในท้องถิ่นส่วนทรัพย์ที่ใช้ก่อสร้างส่วนหนึ่งเป็นงบประมาณของทางราชการแต่อีกส่วนหนึ่งได้มาจากการบริจาคของคนในท้องถิ่น โรงเรียนแห่งนี้มีความผูกพันกับคนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประชาชนได้ช่วยกันทำนุบำรุงโรงเรียนนี้มาโดยตลอด และคนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนแห่งนี้ ดังนั้นประชาชนที่เป็นคนท้องถิ่นจึงรู้สึกว่าเป็นโรงเรียนแห่งนี้ โรงเรียนของพวกเขา โดยคนเหล่านี้จะพูดถึงโรงเรียนแห่งนี้ด้วยคำพูดว่า “โรงเรียนของเรา”

สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของโรงเรียน คือ ประชาชนจะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดีเสมอมา ทั้งการร่วมบริจาค ร่วมสละแรงงาน หรือมาร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน

2.3 สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและความสัมพันธ์ในบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพ

ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมักมีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในสถานะใดสถานะหนึ่งเสมอ โดยบางคนอาจมีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนมากกว่า 1 สถานะ ความเกี่ยวข้องของบุคคลต่างๆ นี้เองที่เป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมให้ผู้นั้นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนรวมทั้งมีผลให้บุคคลนั้นๆ ได้แสดงบทบาทของตนเองออกมา

จากการศึกษาถึงความเกี่ยวข้องผูกพันของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน พบว่าผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมมีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในสถานะต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.3.1 การเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการก่อตั้งและทำนุบำรุงโรงเรียน

โรงเรียนวัดสุขเกษม เป็นโรงเรียนที่บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมสำคัญในการก่อตั้งและทำนุบำรุงโรงเรียน ดังนั้นทั้งบุคคลกลุ่มนี้และถูกหลานจึงต้องการที่จะบำรุงรักษาสิ่งที่ตนเองและบรรพบุรุษ

สร้างเอาไว้ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ตัวอย่างเช่น กรรมการศึกษาท่านหนึ่งที่มีชื่อนายสันติ ทรัพย์สมบูรณ์ ที่แม้ไม่ได้เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ แต่ก็ทุ่มเทช่วยเหลืองานของโรงเรียนมาโดยตลอด ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย และกำลังความคิด จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าบุคคลผู้รักโรงเรียนแห่งนี้มาก ทั้งนี้เพราะนายสันติ เป็นหลาน(ช่า) ของนางเปลี่ยน ทรัพย์สมบูรณ์ ผู้ซึ่งอุทิศที่ดินให้สร้างโรงเรียน และมอบเงินจำนวน 12,000 บาท เพื่อสมทบกับงบประมาณของทางราชการในการสร้างอาคารเรียนหลังแรก (เมื่อ พ.ศ. 2497) ทำให้โรงเรียนหลังนี้ชื่อว่า โรงเรียนวัดสุขเกษม (เปลี่ยนประชารังสรรค์) นายสันติ กล่าวถึงเหตุผลประการสำคัญที่ทำให้อยากเข้ามาทำนุบำรุง โรงเรียนว่า **"เพราะโรงเรียนนี้เป็นสถาบันของชุมชน ย่านอุทิศที่สำหรับก่อสร้างโรงเรียน ผมเป็นลูกเป็นหลานก็ต้องทำนุบำรุงสมบัติของพ่อแม่ให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป"** นี่คือเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน นอกจากนี้แล้ว เมื่อศึกษาประวัติของโรงเรียนอย่างละเอียดจะพบว่าคนที่อาสาตัวเข้ามาช่วยเหลืองานของโรงเรียนในปัจจุบัน โดยเฉพาะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของคนที่เคยอุปถัมภ์โรงเรียนมาแต่อดีต ดังนั้นโรงเรียนที่มีประวัติว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการก่อตั้งหรือทำนุบำรุงโรงเรียนมาแต่อดีตย่อมช่วยให้คนในรุ่นปัจจุบันอยากเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนต่อไป

2.3.2 การเป็นกรรมการศึกษา กรรมการโรงเรียนหรือกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน

การที่บุคคลในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในฐานะที่เป็นกรรมการชุดใดชุดหนึ่งของโรงเรียน ส่งผลให้บุคคลนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะกรรมการต่างๆ จะมีบทบาทหน้าที่ของตนเองทำให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้มากกว่ากลุ่มบุคคลทั่วไป ตัวอย่างเช่น กรรมการศึกษาของโรงเรียนซึ่งปัจจุบันคือกรรมการโรงเรียน นับเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากที่สุด ทั้งนี้เพราะมีระเบียบกำหนดบทบาทไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้การมีตำแหน่งและบทบาทหน้าที่ชัดเจนก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลมีช่องทางในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.3.3 การเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน

ผู้ที่เข้ามาให้ความร่วมมือกับโรงเรียนหลายคนให้เหตุผลที่ตนเองเข้ามาช่วยทำงานให้กับโรงเรียนว่าเป็นเพราะเขาเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนแห่งนี้ ดังนั้นถ้ามีสิ่งใดที่จะสามารถทำประโยชน์กับโรงเรียนได้บ้างก็อยากจะช่วย และจากการได้พูดคุยกับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน พบว่าการเป็นศิษย์เก่ามักเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน ตัวอย่างเช่น อดีตผู้ใหญ่บ้านท่านหนึ่งที่มีบทบาทเป็นทั้งผู้นำชุมชน เป็นกรรมการศึกษา และเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนแห่งนี้ ให้เหตุผลที่เข้ามาทำงานช่วยเหลือกิจการของโรงเรียนว่า **"ก็เพราะผมเป็นกรรมการศึกษา ผมก็ต้องมาทำคามหน้าที่ แล้วผมเป็นผู้นำชุมชนรวมทั้งเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ด้วย"**

2.3.4 การเป็นผู้ปกครองนักเรียน

ปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนก็คือความเป็นผู้ปกครองนักเรียน เพราะผู้ปกครองนักเรียนต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนทั้งที่เป็นเรื่องปกติ เช่นการมาประชุมผู้ปกครอง การมาส่งมารับบุตรหลาน การมาพบครูประจำชั้น หรือการเข้ามามีส่วนร่วมที่เป็นกรณีพิเศษ เช่น มาร่วมกิจกรรมวันงานของโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งข้อมูลจากการสนทนากับผู้ปกครองนักเรียนที่มาร่วมกิจกรรมวันงานประจำปีของโรงเรียน ได้ทราบเหตุผลที่มาร่วมกิจกรรมว่า เพราะเป็นผู้ปกครอง มีลูกมีหลานเรียนที่นี่ เมื่อโรงเรียนมีงานก็ต้องมาร่วมด้วย

จากความเกี่ยวข้องของผู้คนที่คนในชุมชนมีกับโรงเรียนในสถานะใดสถานะหนึ่งดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ได้กลายเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้มากขึ้น เพราะความเกี่ยวข้องของผู้คนเป็นบันไดขั้นแรกที่จะเชื่อมโยงให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ถ้าโรงเรียนได้ “มอบหมายหน้าที่” ที่เหมาะสมให้กับบุคคลนั้นๆ ก็เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลนั้นๆ เกิด “ความรู้สึกสำนึกในหน้าที่” ของตนเอง ดังนั้นถ้าโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับความเกี่ยวข้องของผู้คนระหว่างคนในชุมชนกับโรงเรียนให้มากขึ้นโรงเรียนก็ควรจะได้รับประโยชน์จากพลังของชุมชนมากขึ้นเช่นกัน

2.4 สถานภาพในชุมชน

สถานภาพของคนในชุมชนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลผู้นั้นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น ตัวอย่างเช่นผู้ที่ผู้นำชุมชน อันได้แก่ อดีตกำนันผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น และผู้มีฐานะในชุมชน บุคคลเหล่านี้จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากกว่าประชาชนทั่วๆ ไป นอกจากนี้กลุ่มของผู้ประกอบการในชุมชน เช่น เจ้าของโรงงาน หรือเจ้าของห้างร้านต่างๆ ในชุมชน ก็เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมกับโรงเรียนเสมอๆ แต่ในกลุ่มหลังนี้จะมีส่วนร่วมด้วยการบริจาคเงินและสิ่งของเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มผู้นำชุมชนที่มักเข้ามาเป็นคณะกรรมการของโรงเรียนซึ่งทำให้มีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้กว้างขวางกว่า

2.5 ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน

จากการที่ชุมชนแห่งนี้มีพื้นฐานมาจากสังคมแบบเกษตรกรรมและเป็นสังคมของชาวพุทธ ทำให้ประชาชนในเขตนี้มีลักษณะนิสัยเอื้อเพื่อเผื่อแผ่และชอบทำบุญสุนทาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ช่วยให้ง่ายต่อการที่โรงเรียนจะขอความร่วมมือจากชุมชนและเอื้อต่อการที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบของชุมชนในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก โดยประชากรในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นคนที่เกิดตอนย้ายมาจากถิ่นอื่น และมีข้อสังเกตว่าประชากรที่เคลื่อนย้ายเข้ามาใหม่

ยังไม่มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของชุมชนแห่งนี้ สิ่งนี้ทำให้คาดไม่ได้ว่าลักษณะที่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนแบบเดิมนี้จะมีลักษณะอย่างไรในอนาคต

2.6 ความคาดหวังของชุมชนต่อโรงเรียน

ชุมชนมีความคาดหวังว่าโรงเรียนในท้องถิ่นของคนจะสามารถส่งมอบบุตรหลานของพวกเขาให้เป็นคนเก่งคนดีได้ ซึ่งโรงเรียนวัดสุขเกษมก็สามารถสนองต่อความคาดหวังของชุมชนได้ตลอดมา นอกจากนี้ ชุมชนยังคาดหวังให้ “โรงเรียนของชุมชนมีคุณภาพไม่แพ้โรงเรียนอื่น” โดยชุมชนจะภูมิใจมากถ้าโรงเรียนของพวกเขาดีกว่าโรงเรียนอื่น ดังเช่นคำพูดของศักดิ์ชาย ปรหมัดคำ อดีตกรรมการศึกษาคณะหนึ่งที่กล่าวถึงความคาดหวังและความภูมิใจต่อโรงเรียนแห่งนี้ว่า “เราอยากให้โรงเรียนของเราทัดเทียมกับโรงเรียนอื่นๆ เขา แล้วตอนนี้โรงเรียนของเราก็ไม่ด้อยกว่าใครในจังหวัด” จากความคาดหวังและความภูมิใจต่อโรงเรียนนี้เองที่ส่งเสริมให้บุคคลเหล่านี้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน

2.7 ระบบเครือข่ายที่เข้มแข็งของชุมชน

ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสังคมนั้นมีความเป็นชุมชนมากน้อยเพียงใด กรณีของชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียนวัดสุขเกษมอยู่ มีความชัดเจนว่าชุมชนแห่งนี้มีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งแน่นเหนียว สังเกตได้จากเมื่อมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในชุมชน คนในชุมชนจะสามารถสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วและสามารถรวมกลุ่มคนในชุมชนได้อย่างรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น เมื่อเหตุการณ์ที่ภรรยาของนายอสนธิ ทรัพย์สมบูรณ์ ซึ่งเป็นคนท้องที่ของตำบลคลองน้ำคำได้เสียชีวิตลงจากผลของการป่วยมานาน ปรากฏว่าประชาชนในตำบลคลองน้ำคำสามารถรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและเดินทางมาร่วมรดน้ำศพเป็นจำนวนนับร้อยคน ทั้งๆ ที่ผู้ตายเพิ่งเสียชีวิตได้ประมาณ 2 ชั่วโมง เท่านั้น

เมื่อวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบด้านประชากรในชุมชนแล้วพบว่า ในตำบลแห่งนี้มีประชากรดั้งเดิมอยู่ไม่กี่ตระกูลเท่านั้น โดยในอดีตชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่จะรู้จักกันดี ส่วนใหญ่เคยพึ่งพาช่วยเหลือกันมาก่อนและมีอยู่เป็นจำนวนมากที่เป็นญาติเกี่ยวดองกัน ดังนั้นสายสัมพันธ์ของชุมชนในปัจจุบันจึงยังคงดำรงอยู่ นอกจากสายสัมพันธ์ที่เกิดจากความเป็นญาติพี่น้องและความสัมพันธ์ส่วนตัวแล้ว ชุมชนแห่งนี้ยังได้สร้างเครือข่ายการทำงานในชุมชนไว้อย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มอาสาสมัครขึ้น ตัวอย่างเช่นกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน(อปพร.) และกลุ่มสมาชิกรักษาความสงบหมู่บ้าน(สรบ.)เป็นกลุ่มอาสาสมัครที่ช่วยทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกให้กับงานต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนแม้ในช่วงที่โรงเรียนจัดงานประจำปี โรงเรียนก็ได้รับบริการรักษาความปลอดภัยจากกลุ่มอาสาสมัครนี้เช่นกัน

แต่เนื่องจากปัจจุบันนี้ท้องถิ่นตำบลคลองน้ำคำมีประชากรที่อพยพมาจากถิ่นอื่นมากขึ้นเรื่อยๆ แต่บุคคลกลุ่มนี้ยังไม่สามารถหล่อหลอมให้เข้ากับคนในชุมชนดั้งเดิมได้ ดังนั้นคนในกลุ่มใหม่นี้

จึงยังไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชุมชนมากนัก ซึ่งถ้าเหตุการณ์เช่นนี้ยังคงดำเนินต่อไป ก็มีความโน้มแน่ว่าสายสัมพันธ์ในชุมชนจะอ่อนแอลง

2.8 ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและมีความสามารถ

ในช่วงก่อนที่ห้องดินแห่งนี้จะยกฐานะเป็นเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการสุขาภิบาลคือผู้นำที่สำคัญของชุมชน โดยในภาพรวม ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการสุขาภิบาลของห้องดินนี้จัดได้ว่าเป็นผู้นำที่มีความสามารถและตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวมและโรงเรียนก็ได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนทุกกลุ่มเป็นอย่างดีทั้งนี้เพราะกรรมการศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่คือกลุ่มผู้นำชุมชนเหล่านี้

ต่อมาเมื่อชุมชนแห่งนี้ได้ยกฐานะเป็นเทศบาล ทั้งกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มกรรมการสุขาภิบาลต่างก็ลงสมัครแข่งขันเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้ก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่ของผู้นำห้องดิน (ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 4) และความแตกแยกนี้ทำให้โรงเรียนเสียพลังสนับสนุนส่วนหนึ่งไป เพราะนักการเมืองห้องดินที่เป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับกลุ่มที่เป็นกรรมการโรงเรียนถูกกีดกันให้ออกไปจากโรงเรียนแต่โรงเรียนก็ได้รับความร่วมมือมากขึ้นจากกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการของโรงเรียนในปัจจุบัน

2.9 บุคคลในชุมชนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ที่มีความพร้อมได้มีโอกาสเข้ามาทำงานให้กับชุมชน

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนก็เพราะว่า มีผู้สนับสนุนให้เข้ามาทำงาน ตัวอย่างเช่น นายสันติ ทรัพย์สมบูรณ์ แต่เดิมไม่ได้เป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียน แต่มีเพื่อนที่เป็นกรรมการศึกษาอยู่ก่อนได้เสนอชื่อให้เข้ามาช่วยกันทำงานเพราะเห็นว่าเป็นผู้มีความพร้อม ตั้งแต่นั้นมาก็ได้ทำงานในฐานะเป็นกรรมการศึกษาโดยตลอด และเป็นกรรมการศึกษาที่สร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียนได้อย่างมาก ซึ่งถ้าไม่มีคนเสนอชื่อขึ้นมา โรงเรียนก็อาจไม่ได้คนที่มีความพร้อมและมีความตั้งใจดีมาทำงานให้กับโรงเรียน

2.10 การที่คนในชุมชนพิจารณาว่าตนเองมีความพร้อมและมีความสำคัญต่อชุมชน

นอกจากการมีผู้สนับสนุนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนแล้ว ผู้ที่ได้รับการสนับสนุนยังมีเหตุผลของตัวเองอีกประการหนึ่งคือ การพิจารณาว่าตนเองมีความรู้ความสามารถและความพร้อมที่จะเข้ามาทำงานนี้หรือไม่ ถ้าพิจารณาว่าตนเองมีความพร้อมก็จะรับทำงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น ผู้ใหญ่มนตรี กาญจนา เคยกล่าวถึงเหตุผลหนึ่งที่เข้ามาเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนว่า "เพราะเรามองว่าโรงเรียนกับชาวบ้านมีนัยยังห่างกัน แล้วเราสามารถที่จะเป็นตัวสื่อให้ได้ เวลาโรงเรียนต้องการอะไรเราก็เป็นตัวแทนไปคุยกับชาวบ้านเขาได้ ก็เลยรับเป็นกรรมการศึกษา"

ในส่วนของการที่ประชาชนพิจารณาว่าตนเองมีความพร้อมและความสามารถที่จะเข้ามาทำงานให้ชุมชนได้หรือไม่เป็นทั้งปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเพราะด้านเมื่อใดที่เขาคิดพิจารณาว่าตนเองไม่มีความพร้อมแล้วก็อาจปฏิเสธการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไปในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

2.11 การเห็นแก่ความเจริญของโรงเรียน

เหตุปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนให้ความช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนก็เพราะเห็นแก่ความเจริญของโรงเรียนโดยส่วนรวม ในบางครั้งโดยเฉพาะผู้บริหารหรือครูอาจทำในสิ่งที่ทำให้ประชาชนไม่พึงพอใจ แต่ด้วยความที่เห็นแก่ความเจริญของโรงเรียนจึงยังให้การสนับสนุนโรงเรียนอยู่ ดังตัวอย่างของ นายสันติ ทรัพย์สมบูรณ์ กรรมการศึกษาของโรงเรียนที่หาสิ่งของมาบริจาคให้กับโรงเรียนแต่ได้รับการต้อนรับที่ไม่เหมาะสมจากทางโรงเรียน ซึ่งปกติควรจะไม่ต้องไม่พอใจโรงเรียนและลดการให้ความช่วยเหลือลง แต่นายสันติก็ยังให้ความช่วยเหลือโรงเรียนต่อมาด้วยเหตุผลว่าเห็นแก่ความเจริญของโรงเรียน

3. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน จำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน (2) ปัจจัยเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติงานของโรงเรียน (3) ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน และ (4) ปัจจัยอื่นๆ

3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียนนี้จะกล่าวถึงทั้งบุคลากรในอดีตและปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในปัจจุบันมีส่วนที่สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติของบุคลากรในอดีต โดยการนำเสนอแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน และ ปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1.1 ผู้บริหารรุ่นก่อนสร้างสมศรัทธาไว้ให้

ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนวัดสุขเกษมได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ส่วนหนึ่งมาจากความศรัทธาที่ผู้บริหารรุ่นก่อนสร้างสมเอาไว้ให้ โดยคนในชุมชนซึ่งคิดลงมาว่า เหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เข้ามาพัฒนาโรงเรียนในทุกวันนี้เป็นเพราะคุณงามความดีที่ อาจารย์กว้าง มังกรพิทักษ์ อดีตอาจารย์ใหญ่ที่บริหารโรงเรียนนี้มากกว่า 30 ปี (พ.ศ. 2494 ถึง พ.ศ. 2524) ได้สร้างสมไว้ให้กับโรงเรียนนี้ จาก

คำบอกเล่าของศิษย์เก่า เล่าว่า อาจารย์กว้างเป็นคนนำศรัทธาเพราะเป็นผู้พัฒนาโรงเรียนมาตั้งแต่สมัย อาศิยศาธาวัคเป็นที่เรียนจนสามารถสร้างให้โรงเรียนมีอาคารเรียนเป็นปีกแผ่นมั่นคง และในสมัยที่ อาจารย์กว้างบริหารงานก็สามารถสร้างชื่อเสียงทั้งด้านวิชาการและด้านอื่นๆ ให้กับโรงเรียนจนโรงเรียนมีชื่อเสียงว่าสอนเด็กได้ดี เด็กเรียนที่นี่แล้วมีความรู้ และความประพฤติดีดี ในช่วงนั้นโรงเรียนได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย ทำให้มีนักเรียนจากนอกชุมชนตั้งแต่ คลองน้ำคำ กระจุกแบน สามพราน และ หนองแขม หลั่งไหลมาเรียนที่โรงเรียนนี้เป็นจำนวนมาก ในส่วนตัวของอาจารย์กว้างเองก็ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับครู ลูกศิษย์และชาวบ้าน ลูกศิษย์หลายคนกล่าวถึงคุณลักษณะของอาจารย์กว้างว่า เป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ จริงใจ รับผิดชอบ ตั้งใจทำงาน และมีความสามารถในการแก้ปัญหา ตัวอาจารย์กว้างเองกล่าวถึงตนเองไว้ว่า "ตั้งแต่ผมทำงานมา ผมกล้าพูดได้โดยที่ผมไม่เคยตกปรก ก็อย่างที่ผมเห็นผมมี ผมเหล่านี้ไม่คืบ บุหรี่ไม่สูบ ไม่เข้าสู๊ ไม่ทำอะไรให้เสียหาย ผมถือว่า การทำตัวอย่างที่ดี ดีกว่าคำสอนใดๆทั้งสิ้น"

ปัจจุบันอาจารย์กว้าง ยังไปพบปะกับชาวบ้านอยู่เสมอแม้จะเกษียณอายุไปหลายปีแล้ว เมื่อชุมชนมีกิจกรรมใด อาจารย์กว้างจะไปร่วมกิจกรรมทุกครั้ง โดยทำเช่นนี้มาโดยตลอดตั้งแต่ยังเป็นครูอยู่ เหตุนี้ทำให้อาจารย์กว้างเป็นคนที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือมาก ดังนั้นเมื่อต่อมาโรงเรียนมีผู้บริหารท่านอื่นเข้ามาบริหารแต่เข้าถึงชุมชนได้ไม่ทัดเทียมกับอาจารย์กว้าง ชุมชนก็มักนำมาเปรียบเทียบกับอาจารย์กว้างอยู่เสมอๆ

3.1.1.2 ผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

ประชาชนในชุมชนให้ข้อมูลไว้ตรงกันว่า ถ้าผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน โดยเฉพาะกับกรรมการศึกษาและชาวบ้านแล้ว ชุมชนก็อยากเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน อยากให้ความช่วยเหลือโรงเรียน โดยบุคคลเหล่านั้นบอกถึงสิ่งๆที่ช่วยให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันว่ามี ส่วนมาจากการที่ผู้บริหาร ไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอประการหนึ่ง และ ตัวผู้บริหารเองเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

1) ผู้บริหาร ไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

กรรมการศึกษาและประชาชนให้ข้อมูลว่าในอดีตผู้บริหารมาร่วมงานของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความคุ้นเคยกับชาวบ้าน ดังนั้นเมื่อเวลาที่โรงเรียนจะขอความร่วมมืออะไร ชาวบ้านก็เต็มใจให้ความช่วยเหลือ ผิดกับปัจจุบันที่ผู้บริหารไม่ค่อยไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน มีแต่ครูพื้นที่ไม่กี่คนที่มาร่วมงานกับชาวบ้าน ชาวบ้านให้ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนควรมาร่วมงานกับชุมชนบ้าง อย่างน้อยก็ควรไปร่วมงานบุญของวัด เช่น ไปทำบุญวันเข้าพรรษา ออกพรรษา หรือทอดกฐิน ส่วนงานของชาวบ้านก็ได้แก่งานศพ เพราะเป็นโอกาสสุดท้ายที่จะได้แสดงความระลึกถึงคนที่เคยอยู่ในชุมชน การที่ผู้

บริหารพยายามหาโอกาสไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนบ้างจะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนดีขึ้น และทำให้ชุมชนยินดีที่จะเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน

2) ผู้บริหารเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนคือการที่ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีอชยาศัยดี เป็นกันเองกับชาวบ้าน และให้การต้อนรับชาวบ้านที่ไปติดต่อกับโรงเรียนอย่างดี ช่วยอำนวยความสะดวกให้ตามสมควร สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านประทับใจ และทำให้ขออาสาสนับสนุนโรงเรียน

3.1.1.3 ผู้บริหารเข้ากับกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนได้ดี

จากข้อมูลที่เคยกล่าวไว้แล้วว่า กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน คือกำลังสำคัญของโรงเรียนนี้ การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมงานของโรงเรียนอย่างดีตลอดมาก็เพราะมีกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนเป็นพลังผลักดันสำคัญ ดังนั้นถ้าผู้บริหารสามารถเข้ากับกรรมการศึกษาได้ดี ก็เป็นการช่วยส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนให้มากขึ้นด้วย

กรรมการศึกษาหลายคนให้ข้อมูลในลักษณะเดียวกันว่า พวกเขายินดีที่จะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนเสมอ แต่ต้องดูด้วยว่าพวกเขาเข้ากับผู้บริหารและครูได้หรือไม่ โดยเฉพาะกับผู้บริหารถ้าเข้ากันได้ก็ทำงานด้วยกันได้อย่างราบรื่น

3.1.1.4 ผู้บริหารให้เกียรติและให้กำลังใจแก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

ผู้ที่เข้ามาช่วยเหลืองานของโรงเรียนหลายฝ่ายตั้งแต่กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน กรรมการที่ปรึกษา ตลอดจนคนประชาชน กล่าวถึงการมาทำงานให้โรงเรียนว่าพวกเขามาช่วยเพราะเห็นว่าเป็นโรงเรียนของพวกเขา เขาไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการมาทำงานให้โรงเรียน โดยพวกเขาต้องเสียสละทุกอย่าง และหน้าที่ในการพัฒนาโรงเรียนก็เป็นเรื่องโดยตรงของผู้บริหารและครู พวกเขาเป็นเพียงผู้สนับสนุน แต่ถ้าพวกเขาเข้ามาช่วยแล้วไม่ได้รับการต้อนรับ ไม่ได้รับกำลังใจ หรือไม่มีการเห็นความสำคัญ พวกเขาก็ไม่อยากจะเข้ามาช่วย ดังที่ นก ทรัพย์สมบูรณ์ กรรมการศึกษาคนหนึ่ง กล่าวไว้ว่า **"ถ้าผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ดี ทำอะไรให้พวกเรามีกำลังใจ ก็เป็นแรงผลักดันที่ดี"**

3.1.1.5 ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตัวดีและมีความรู้ความสามารถดี

ชุมชนมักจะคอยตรวจสอบติดตามพฤติกรรมของผู้บริหารอยู่เสมอเพราะชุมชนถือว่าโรงเรียนจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ โดยชุมชนจะคอยตักตักฟังเรื่องราวของผู้บริหารอยู่ห่างๆ เช่นถามจากนักเรียนที่เป็นลูกหลาน ถามจากกรรมการศึกษาหรือถามจากครูที่มีความคุ้นเคยกัน การติดตามสอบถามจะมีมากในช่วงที่ผู้บริหารเข้ามาบริหารใหม่ๆ ซึ่งครูจะได้ยินคำถามจากชาวบ้าน

บ่อยๆ ว่า “ผอ.คนนี้เป็นยังไง ดีไหม” หรือถ้าชาวบ้านได้ข่าวอะไรมา ก็จะมาสอบถามกับครู เช่น “เขาว่า ผอ.คนนี่..... จริงไหม” เป็นต้น นอกจากการสอบถามแล้ว การที่ประชาชนได้เข้ามาสัมผัสกับผู้บริหาร โดยตรงก็มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในภายหลังมาก เช่นถ้าผู้บริหารให้การต้อนรับประชาชนที่มาติดต่อกับโรงเรียนดี ประชาชนก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหาร

ประชาชนมีความคาดหวังว่าผู้บริหารนั้นต้องเป็นคนดีทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องการทำงาน และมักจะนำไปเปรียบเทียบกับผู้บริหารคนก่อนๆ ที่เขาถือว่าเป็นผู้บริหารที่ดี สิ่งที่เป็นข้อสรุปจะเป็นสิ่งที่ประชาชนใช้ประกอบการพิจารณาที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียน คือถ้าประชาชนพิจารณาว่าผู้บริหารเป็นคนดีมีความรู้ความสามารถดี ประชาชนก็จะเกิดศรัทธาซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนเข้ามาสนับสนุนโรงเรียนในที่สุด

3.1.1.6 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นคนท้องถิ่น

หลายฝ่ายในชุมชนให้ความเห็นว่า ผู้บริหารที่เป็นคนท้องถิ่นที่สามารถเข้ากับชุมชนได้ดีกว่าผู้บริหารที่เป็นคนต่างถิ่น โดยได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับผู้บริหารในอดีตที่เป็นคนท้องถิ่น กับผู้บริหารปัจจุบันที่เป็นคนต่างถิ่นว่า เมื่อชุมชนมีกิจกรรมใดๆ ผู้บริหารในอดีตที่เป็นคนท้องถิ่นที่จะมาร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ(ยกเว้นกิจกรรมของวัด เนื่องจากมีความบาดหมางกับเจ้าอาวาส) แต่ผู้บริหารที่เป็นคนต่างถิ่นจะมาร่วมกิจกรรมกับชุมชนน้อยมาก โดยจะมีส่วนร่วมเฉพาะงานของบุคคลสำคัญๆ ในชุมชนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้คนในชุมชนจึงเห็นว่าผู้บริหารที่เป็นคนพื้นที่เข้ากับชุมชนได้ดีกว่าและเมื่อทางโรงเรียนขอความร่วมมือมาก็เต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนในหลายๆ งานพบว่า อดีตผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นคนพื้นที่คืออาจารย์กว้าง มังกรพิทักษ์ ยังมาร่วมงานของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยเจ้าของงานและแขกที่มาในงานจะให้การต้อนรับอดีตผู้บริหารท่านนี้ในฐานะที่เป็นแขกคนสำคัญ ตัวอย่างเช่นในงานศพ อดีตผู้บริหารท่านนี้จะได้รับเชิญให้เป็นผู้ทอดผ้าบังสุกุล งานบวชก็ได้รับเชิญให้กล่าวสอนนาค ส่วนงานแต่งงานก็ได้รับเชิญให้กล่าวอวยพรแก่คู่บ่าวสาว นอกจากการมาร่วมงานในฐานะแขกของงานแล้ว อดีตผู้บริหารท่านนี้ยังมาร่วมงานในฐานะ “คนมาช่วยงาน” ด้วย เช่นเป็นผู้จัดเองในเรื่องพิธีการต่างๆ ให้กับเจ้าภาพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้อดีตผู้บริหารท่านนี้มีความสนิทสนมและได้รับความนับถือจากประชาชนเป็นอย่างมาก แต่พื้นฐานประการหนึ่งที่ทำให้อดีตผู้บริหารท่านนี้ได้รับการยอมรับจากประชาชนคือ คนในชุมชนเกือบทั้งหมด(ยกเว้นผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่) เป็นลูกศิษย์ของอดีตผู้บริหารท่านนี้

3.1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน

3.1.2.1 ครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

คนในชุมชนให้ความเห็นว่าสิ่งที่ครูในโรงเรียนเข้ามาสร้างความสนิทสนมกับคนในชุมชนให้มากขึ้นเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ชุมชนอยากให้การสนับสนุนโรงเรียน และวิธีการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับคนในชุมชนก็ทำได้โดยการมาร่วมกิจกรรมกับชุมชน โดยเฉพาะงานตาย ส่วนงานประเพณีหรืองานทำบุญตามเทศกาล ถ้าครูมาร่วมด้วยได้ก็จะเป็นการดี ทั้งนี้เพราะชาวบ้านทราบดีว่าโรงเรียนแห่งนี้เคยมีข้อบาดหมางกับทางวัด ทำให้ครูกับวัดห่างเหินกัน นอกจากนี้ชาวบ้านยังอยากให้อำนาจและความสะดวกให้กับชาวบ้านบ้างตามสมควร ในกรณีที่ชาวบ้านมาติดต่อกับโรงเรียน

3.1.2.2 ครูมีความรักความผูกพันและรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียน

ความรักความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นสิ่งที่ทำให้ครูทำแค่สิ่งที่ดีให้กับโรงเรียนและรู้สึกเจ็บร้อนแทนเมื่อพบเห็นสิ่งที่ทำให้โรงเรียนเสียหาย สิ่งเหล่านี้เมื่อสะท้อนไปสู่บุคคลที่อยู่นอกโรงเรียน ทำให้เขาเกิดความรู้สึกอยากเข้ามาให้ความร่วมมือด้วย แต่ถ้าเป็นในทางตรงกันข้ามชุมชนก็ไม่อยากเข้ามามีส่วนร่วม ดังที่ สันติ ทรัพย์สมบูรณ์ กล่าวไว้ว่า "อ้าแม่แต่ครูเองก็ยังไม่สนใจทำให้โรงเรียนดี ชาวบ้านเขาก็ไม่อยากจะมาช่วยเหือ เพราะช่วยไปก็เท่านั้น"

เกี่ยวกับความรักความผูกพันและความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียนนี้ มีข้อมูลที่สนับสนุนว่า ครูที่เป็นคนท้องถิ่นโดยเฉพาะครูที่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ จะมีความรู้สึกที่ตัวเองมีความผูกพันกับโรงเรียนมาก ดังที่ครูท่านหนึ่งกล่าวไว้ว่า "ที่บ้านเกิดของเรานะ เราอยู่มาตั้งแต่เกิด เราไม่อยากจะให้ใครมาอูฐ" ครูกลุ่มนี้ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูที่เขามองว่าไม่รักโรงเรียนเพราะมักทำสิ่งที่ทำให้โรงเรียนเสียหาย ดังที่ครูท่านหนึ่งกล่าวถึงครูที่แสดงออกเหมือนไม่รักโรงเรียนว่า "มันอยู่ที่ฮันคานอช คนมันเป็นขังจัน ถ้าเขาไม่รักอชอย่าง คือฮันคานเขาไม่ดี"

นอกจากความเป็นคนท้องถิ่นแล้ว ความรู้สึกที่โรงเรียนแห่งนี้เป็นที่มิบุญคุณกับตนเองเพราะเป็นสถานที่ประกอบอาชีพ และความสำนึกในอาชีพ ส่วนเป็นสิ่งที่ทำให้ครูเหล่านี้ไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ดีต่อโรงเรียน ดังที่ครูท่านหนึ่งกล่าวว่า "อย่างบางคนจะไม่ฮอนเนีย ไม่รู้เขามีก้อย่างไร คือเรานึกว่าทุกวันนี่เรามีบ้านอยู่ มีรอจี มีกินมีใช้เนีย ถ้าไม่มีโรงเรียน ไม่มีไอ้ตัวเฮ็ญ เนีย เราจะมิไหม"

จากประเด็นที่ขมมากถ่าถึงทั้งหมดนี้ ตั้งแต่ ความสำนึกในอาชีพ ความรู้สึกถึงบุญคุณของโรงเรียน ตลอดจนความเป็นคนท้องถิ่น ส่วนเป็นปัจจัยให้ครูเกิดความรักความผูกพันต่อโรงเรียน ซึ่งเมื่อสะท้อนไปสู่ชุมชน จะส่งผลให้ชุมชนอยากเข้ามาให้การสนับสนุนโรงเรียนยิ่งขึ้น

8.1.2.3 โรงเรียนมีครูเก่าแก่หรือมีศิษย์เก่าปฏิบัติหน้าที่เป็นครูอยู่ในโรงเรียน

ศิษย์เก่าหลายคนกล่าวว่า เหตุผลที่เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลืองานของโรงเรียนเพราะมีครูเก่าที่ เคยสอนตนเองในสมัยเป็นเด็กอยู่ในโรงเรียน และครูท่านนั้นขอร้องให้มาช่วยทำงานให้โรงเรียน นอก จากนี้ยังมีข้อมูลจากผู้ที่มางานชุมนุมศิษย์เก่าซึ่งเป็นงานประจำปีของโรงเรียนว่า เหตุผลที่มาร่วมงาน เพราะอยากมากราบครูเก่าที่เคยสอนตนเองมา และตนเองก็มีเพื่อนสมัยเรียนเป็นครูอยู่ที่นี้ ทำให้มั่นใจได้ ว่ามาแล้วจะไม่เหงา ดังนั้นการที่โรงเรียนมีครูเก่าแก่และมีศิษย์เก่าทำมางานอยู่ในโรงเรียนก็เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน จากข้อมูลดังกล่าว กลุ่มศิษย์เก่าของโรงเรียนเสนอว่า ใน การจัดงานประจำปีของโรงเรียน โรงเรียนควรเชิญ ผู้บริหารและครูเก่ามาร่วมงานด้วย เพราะจะทำให้ งานมีคุณค่ายิ่งขึ้นรวมทั้งยังเป็นการให้เกียรติแก่ครูที่เคยทำงานที่โรงเรียนนี้ด้วย

8.1.2.4 ครูสนใจเด็กและเอาใจใส่การเรียนการสอน

ชุมชนจะพิจารณาว่าครูคนไหนเป็นครูที่ดีหรือไม่ โดยดูจากความสนใจที่ครูมีต่อเด็กและ การเรียนการสอน และถ้าปรากฏว่าภาพรวมของครูในโรงเรียนเป็นครูที่ดี ศรัทธาของชุมชนก็จะหลั่ง ไหลมาสู่โรงเรียนนั้น และการให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจการของโรงเรียนก็จะเกิดตามมา โรงเรียนวัด สุขเกษม เป็นโรงเรียนที่ชุมชนยอมรับว่ามีครูที่สนใจเด็กดีและเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนมาแต่อดีต ปัจจุบันภาพเช่นนั้นก็ยังมีอยู่ แม้ว่าจะค่อยๆ อ่อนถ่วงลงแล้วก็ตาม

8.1.2.5 คณะครูมีความสมัครสมานสามัคคีกัน

ความสามัคคีหรือแตกสามัคคีของครูย่อมสะท้อนไปสู่การรับรู้ของชุมชนได้ตลอดเวลา ทั้ง จากเสียงที่ไปกับเด็กนักเรียนและภาพที่ชุมชนรับรู้เอง เนื่องจากในแต่ละปีโรงเรียนจะมีกิจกรรมที่ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมหลายครั้ง ประชาชนย่อมสังเกตเห็นความสามัคคีของครูได้จากกิจกรรมที่โรงเรียน ปฏิบัติและเป็นธรรมชาติอยู่เองที่ผลการปฏิบัติงานย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ของครู สิ่งเหล่านี้เมื่อไปสู่การรับรู้ของชุมชน ก็กลายเป็นปัจจัยที่ชุมชนจะให้การสนับสนุนโรงเรียนหรือ ไม่ จากคำบอกเล่าของกรรมการศึกษาได้กล่าวถึงเหตุผลใจที่ทำให้อยากเข้ามาช่วยสนับสนุนโรงเรียนว่า สาเหตุประการหนึ่งก็คือ เห็นว่าครูในโรงเรียนมีความสมัครสมานสามัคคีกันดี

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียน

3.2.1 โรงเรียนเป็นผู้เข้าไปขอความร่วมมือจากชุมชน

จากคำถามที่ถามบุคคลต่างๆ ในชุมชนและบุคลากรของโรงเรียนว่า ทำอย่างไรชุมชนจึงจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน คำตอบที่ได้คือ "โรงเรียนต้องไปขอเขา" หรือ "โรงเรียนต้องไปบอกเขาให้รู้ว่าโรงเรียนต้องการอะไร" เหตุผลที่หลายฝ่ายขอธิบายประกอบคือ ถ้าโรงเรียนไม่ไปขอหรือไม่ไปบอกให้ชาวบ้านทราบ ชาวบ้านก็ไม่รู้ว่าโรงเรียนต้องการอะไร ดังนั้นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประการหนึ่งก็คือการแจ้งข่าวให้ชุมชนทราบความต้องการของโรงเรียน ตัวอย่างเช่น ช่วงปี 2535 โรงเรียนต้องการยกพื้นห้องเรียนเพื่อให้พ้นจากน้ำท่วม แต่โรงเรียนไม่มีทุนที่จะทำได้ คณะกรรมการศึกษาในช่วงนั้นจึงได้จัดให้มีคนครีมาแสดงและเก็บค่าผ่านประตูจากประชาชนที่มาจากที่ทำงาน ผลปรากฏว่าสามารถหาเงินมาให้เป็นทุนในการทำงานได้ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีกรณีอื่นอีกหลายกรณีที่ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในลักษณะเช่นนี้

3.2.2 โรงเรียนสร้างระบบที่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

โรงเรียนวัดสุขเกษมได้สร้างระบบที่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือสร้างเครือข่ายของการมีส่วนร่วมด้วยการจัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนขึ้นมา (ดังรายละเอียดที่กล่าวไว้ในบทที่ 4 หัวข้อที่ 2.2.3.3 หน้า 133) ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้มากขึ้น

3.2.3 โรงเรียนให้ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชน

ความเอื้อเฟื้อที่โรงเรียนบริการให้กับชุมชนจำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ

(1) การให้บริการสถานที่แก่ประชาชน เช่นการให้ยิมสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมกีฬา หรือจัดงานต่างๆ

(2) การให้บริการอื่นๆ ได้แก่

- ให้บริการวงดนตรี เช่นช่วงที่ประชาชนมีงานบวช ชาวบ้านจะมาติดต่อให้โรงเรียนนำวงกลองยาวไปแห่หน้ากรอบพระอุโบสถ เป็นต้น

- จัดวัสดุอุปกรณ์ให้ชุมชนเช่าหรือขอยืมไปใช้ เช่นโรงเรียนจัดทำเวทีสำเร็จรูป หรือตั้งรถน้ำพร้อมอุปกรณ์ ให้ประชาชนขอยืมใช้ในเวลาที่มียาน เป็นต้น

แม้การให้บริการบางอย่างประชาชนจะต้องเสียค่าบำรุงรักษาบ้างแต่ก็ไม่มากนักโดยโรงเรียนถือว่าการให้บริการกับประชาชน ทั้งนี้เพราะอุปกรณ์บางอย่างเช่น ตั้งรถน้ำ เป็นอุปกรณ์ที่คนในชุมชนสร้างไว้กับโรงเรียนเพื่อให้บริการกับประชาชนและเพื่อให้โรงเรียนมีรายได้จากค่าบริการ

ซึ่งการให้บริการเช่นนี้ช่วยให้ชุมชนกับโรงเรียนได้มีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะในกลุ่มโรงงานมักมาขอใช้สนามกีฬาของโรงเรียนเป็นสถานที่ฝึกซ้อมและแข่งขันกีฬาภายในของโรงงาน รวมทั้งโรงเรียนได้จัดครูพละศึกษาไปช่วยฝึกซ้อมและคัดสรรกีฬาให้ด้วย ดังนั้นเมื่อโรงเรียนไปขอความร่วมมือจากชุมชนก็มักจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีเสมอมา

3.2.4 โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

การที่โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ย่อมเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับโรงเรียน แต่ความสัมพันธ์อันดีจะเกิดขึ้นได้ย่อมต้องมีปัจจัยที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น บุคคลในชุมชนได้ระบุถึงสิ่งที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียนไว้ต่างๆ กัน ซึ่งรวบรวมเป็นประเด็นสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

- ผู้บริหารและครูมาร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
- โรงเรียนให้การต้อนรับต่อประชาชนที่ไปติดต่ออย่างให้เกียรติ
- โรงเรียนเอาใจใส่ต่อบุตรหลานของเขาย่างดี
- มีบุคคลในชุมชนเป็นผู้บริหารหรือเป็นครูอยู่ในโรงเรียน
- มีครูเก่าที่เคยสอนคนในชุมชนปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียน
- โรงเรียนมีความเอื้อเฟื้อต่อชุมชนและเห็นความสำคัญของชุมชน

จากปัจจัยข้างต้น ในสภาพความเป็นจริงบางปัจจัยไม่ได้เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน เช่นในอดีตโรงเรียนนี้มีผู้บริหารที่ไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ แต่ปัจจุบันไม่ได้เป็นเช่นนั้น และปัจจุบันมีเสียงสะท้อนจากประชาชนที่ไปติดต่อกับโรงเรียนว่าไม่ได้รับการต้อนรับที่ดีจากโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ นอกจากจะไม่ช่วยให้ชุมชนกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันแล้วยังเป็นไปในทางตรงกันข้ามอีกด้วย

3.2.5 โรงเรียนสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนว่า เด็กที่มาเรียนในโรงเรียนนี้จะได้รับความปลอดภัย

เนื่องจากโรงเรียนอยู่ติดกับถนน ทำให้ผู้ปกครองเป็นห่วงเรื่องอันตรายจากรถและจากผู้ที่ จะเข้ามาหลอกลวงเด็ก หรือเรื่องยาเสพติด ประกอบกับในระยะที่ผ่านมามีตำรวจจราจรที่มาทำหน้าที่พานักเรียนข้ามถนนถูกรถชนเสียชีวิต 1 รายเมื่อปี 2538 และมีผู้ปกครองและนักเรียนอีกหลายรายที่ได้รับอุบัติเหตุจากการข้ามถนนหน้าโรงเรียน ทางโรงเรียนได้ดำเนินการเพื่อให้ชุมชนมั่นใจว่านักเรียนในโรงเรียนจะได้รับการคุ้มครองให้ปลอดภัย ดังนี้

(1) ช่วงก่อนหน้าที่โรงเรียนจะมีสะพานลอยหน้าโรงเรียน โรงเรียนได้จัดครูและตำรวจมา ยืนรับส่งเด็กข้ามถนนในช่วง 7.00 น. ถึง 8.00 น. และ หลังเลิกเรียน เป็นประจำในทุกวันทำการ รวมทั้งติดตั้งสัญญาณไฟเตือนผู้ขับขี่ในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย

(2) โรงเรียนจัดครูเวร ลูกเสือเวร และคณะกรรมการนักเรียนให้ดูแลนักเรียนเป็นประจำทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงเช้าและพักกลางวัน

(3) โรงเรียนจัดโครงการอบรมเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุให้กับนักเรียนเป็นประจำโดยร่วมมือกับตำรวจ

(4) โรงเรียนมีโครงการด้านภัยจากชาป่า ยานเสพติด โดยทุกสัปดาห์โรงเรียนจะสอดแทรกเรื่องพิษภัยจากยานเสพติดไว้ในกิจกรรมหน้าเสาธง รวมทั้งศึกษาค้นคว้าเหตุการณ์นักเรียนที่เสี่ยงต่อการติดยา และดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปเมื่อพบนักเรียนดังกล่าว

ผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบันเล่าว่าโรงเรียนได้ดำเนินงานดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบอย่างทั่วถึง ซึ่งผู้อำนวยการให้ข้อมูลว่าความมั่นใจของชุมชนในเรื่องความปลอดภัยของเด็กรวมทั้งวิธีการที่โรงเรียนปฏิบัติ มีส่วนช่วยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น

8.8 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

8.8.1 โรงเรียนมีนโยบายและแผนงานที่ดี

กรรมการศึกษากล่าวถึงเหตุผลที่ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนว่า เพราะพิจารณาเห็นว่าโรงเรียนมีแผนงานที่ดี ผู้บริหารวางนโยบายไว้ดี เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะนำโรงเรียนไปสู่อนาคตที่ดีได้ นอกจากนี้ชุมชนยังเห็นว่าโรงเรียนมีการวางแผนงานที่ดีมาแต่อดีต ทำให้เกิดความเชื่อถือ ดังคำพูดที่กรรมการศึกษาท่านหนึ่งกล่าวว่า "เราเห็นว่าชุมชนนี้เป็นโรงเรียนที่วางแผนงานไว้ดีตั้งแต่ต้น เด็กก็เรียนได้ผลดี ครูก็เอาใจใส่"

8.8.2 โรงเรียนมีความน่าเชื่อถือด้านการเงิน

ชุมชนได้กล่าวถึงความน่าเชื่อถือด้านการเงินของโรงเรียนใน 4 ด้านคือ

- (1) ทำงานด้านการเงินได้โปร่งใส
- (2) โรงเรียนใช้เงินได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ให้
- (3) โรงเรียนใช้เงินได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในการไปขอรับบริจาค
- (4) โรงเรียนใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล

เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากชุมชนสูงมาก ดังนั้นชุมชนจึงติดตามการบริหารการเงินของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด(เฉพาะเงินที่กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนเป็นผู้จัดหา) โดยมีคณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนเป็นผู้ตรวจสอบ ในระยะที่ผ่านมาโรงเรียนสามารถบริหารการเงินได้เป็นที่น่าเชื่อถือ ทำให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดีเสมอมา แม้บางช่วงอดีต

ผู้บริหารโรงเรียน(เมื่อปี 2535) จะถูกกล่าวหาว่าใช้เงินไม่ถูกต้อง แต่เมื่อตรวจสอบแล้วไม่พบข้อบกพร่อง ทำให้ชุมชนยังให้ความเชื่อถือโรงเรียนอยู่ อย่างไรก็ตามความไม่เชื่อถือด้านการเงินก็เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนด้วย ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

3.3.3 โรงเรียนมีชื่อเสียงดี

ผลการดำเนินงานที่ได้นำมาสู่การมีชื่อเสียงดีของโรงเรียน โดยชื่อเสียงที่สำคัญที่สุดนั้นดูได้จากชื่อเสียงด้านวิชาการ ซึ่งก็คือผลการเรียนของเด็ก ส่วนชื่อเสียงด้านอื่น เช่น ชื่อเสียงด้านกิจกรรม ชื่อเสียงของผู้บริหาร ชื่อเสียงของครู เป็นชื่อเสียงที่ช่วยส่งเสริมชื่อเสียงของโรงเรียนให้หนักแน่นยิ่งขึ้น

ในอดีต โรงเรียนวัดสุขเกษม เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงด้านวิชาการและด้านอื่นๆ จนคนในชุมชนกล่าวพูดได้ว่า *"โรงเรียนของเราที่ไม่เป็นรองใครในจังหวัดนี้"* มาจนปัจจุบันนี้แม้ชื่อเสียงด้านวิชาการจะไม่ดีเด่นเหมือนอดีต แต่ก็มีชื่อเสียงด้านอื่นๆ ขึ้นมาช่วยให้โรงเรียนแห่งนี้โดดเด่นกว่าโรงเรียนอื่นๆ ตัวอย่างเช่น ในช่วง 2 ปีมานี้ ผู้บริหารของโรงเรียนได้รับรางวัลผู้บริหารดีเด่นของจังหวัด ครูเองก็ได้รับรางวัลครูดีเด่นระดับจังหวัดมากกว่าครูในโรงเรียนใดๆ ในจังหวัดนี้ และที่โดดเด่นมากที่สุดคือ ในปี 2539 โรงเรียนวัดสุขเกษมมีครูได้รับรางวัลครูดีเด่นระดับประเทศถึง 2 คน ในปีเดียวกัน ในส่วนของนักเรียน โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศกองเชียร์ระดับจังหวัดถึง 3 ปีซ้อน (ปีการศึกษา 2536 - 2538) รางวัลชนะเลิศการแข่งขันกีฬาในระดับจังหวัดหลายประเภท และที่โด่งดังที่สุดคือ ได้รับรางวัลชนะเลิศกีฬาเซปักตะกร้อในระดับเขตการศึกษา ได้เป็นตัวแทนของเขตเข้าแข่งขันในระดับประเทศ(ปีการศึกษา 2539) นอกจากนี้ยังมีรางวัลชนะเลิศอื่นๆ อีกมากมาย ความสำเร็จดังกล่าวกลายเป็นชื่อเสียงที่ดีของ โรงเรียน โดยที่ชุมชนรับรู้ด้วยความชื่นชมมาโดยตลอด ชื่อเสียงเหล่านี้ได้กลายเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนทุ่มเทความสนับสนุนมาให้

3.4 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนนี้ ได้แก่ปัจจัยใดๆ ที่ไม่อยู่ในกลุ่มของปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารและครู และ เหตุปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นผลงานและวิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งจำแนกเป็นปัจจัยได้ดังนี้

3.4.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

3.4.1.1 ประวัติการก่อตั้งโรงเรียน

ดังที่ได้กล่าวถึงประวัติการก่อตั้งโรงเรียนไว้ในบทที่ 4 ว่า โรงเรียนนี้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการก่อตั้งมาแต่ต้น ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าเป็นสมบัติที่พวกเขาต้องดูแลรักษาต่อไป

3.4.1.2 ชื่อของโรงเรียน

เนื่องจากโรงเรียนนี้ชื่อว่า โรงเรียนวัดสุขเกษม(เปลี่ยนประหารังสรรค) ซึ่งชื่อของโรงเรียนนี้เป็นชื่อของตระกูลใหญ่ 2 ตระกูลในตำบลคลองน้ำคำ คือตระกูล “สุขเกษม” และตระกูล “ทรัพย์สมบูรณ์” เนื่องจากแต่เดิม ผู้มีฐานะในท้องถิ่น 2 คนคือ ผู้ใหญ่ศรี สุขเกษม และนางเปลี่ยน ทรัพย์สมบูรณ์ ได้บริจาคที่ดินสำหรับสร้างวัด แต่เนื่องจากผู้ใหญ่ศรีเป็นผู้ใหญ่บ้าน ทำให้วัดที่สร้างขึ้นมาชื่อว่า “วัดสุขเกษม” ตามชื่อนามสกุลของผู้ใหญ่ศรี สุขเกษม ซึ่งชื่อสุขเกษมนี้น่าจะได้กลายเป็นชื่อของหมู่บ้าน และตำบลที่ขุดขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการทำนา และเมื่อเริ่มมีการก่อตั้งโรงเรียนวัดสุขเกษมขึ้นในระยะแรก โรงเรียนต้องอาศัยวัดเป็นสถานที่เรียนจึงใช้ชื่อโรงเรียนว่าโรงเรียนวัดสุขเกษม ด้วย เดิมชื่อ “โรงเรียนประชาบาลตำบลคลองน้ำคำ 2 (วัดสุขเกษม)” ต่อมาเมื่อนางเปลี่ยน ทรัพย์สมบูรณ์ ได้บริจาคที่ดินให้สร้างโรงเรียนแยกต่างหากออกมาจากวัด โรงเรียนนี้จึงมีชื่อสร้อย “เปลี่ยนประหารังสรรค” อยู่ในวงเล็บต่อท้ายชื่อโรงเรียนเพื่อเป็นเกียรติแก่ นางเปลี่ยน ทรัพย์สมบูรณ์ซึ่งเป็นผู้ที่ที่ดินให้สร้างโรงเรียน

นับว่าเป็นกุศโลบายที่ชาญฉลาดของอาจารย์กว้าง มังกรพิทักษ์ อดีตอาจารย์ใหญ่ ที่เป็น ผู้ริเริ่มสร้างอาคารเรียนหลังแรกของโรงเรียนแห่งนี้ เพราะชื่อโรงเรียนวัดสุขเกษม ย่อมทำให้คนในตระกูล “สุขเกษม” ช่วยเหลือดูแลโรงเรียนอยู่แล้ว ดังนั้นการนำชื่อ “เปลี่ยนประหารังสรรค” มาใส่วงเล็บต่อท้ายชื่อโรงเรียนไว้อีก นอกจากจะเป็นอนุสรณ์ให้กับผู้บริจาคที่ดินให้สร้างโรงเรียนแล้ว ยังชักจูงให้คนในตระกูล “ทรัพย์สมบูรณ์” ซึ่งเป็นลูกหลานของ ข้าเปลี่ยน มาช่วยกันทำนุบำรุงโรงเรียนอีกด้วย อาจารย์กว้าง เต็มใจว่า *“ที่ผมนำชื่อ เปลี่ยนประหารังสรรค มาใส่วงเล็บต่อท้ายชื่อโรงเรียนไว้ก็เพื่อให้ลูกหลานของของข้าเปลี่ยนที่มีอยู่เยอะจะได้มาบูรณะโรงเรียนของเราต่อไป”* และสิ่งที่คาดหวังไว้ก็เป็นจริงเพราะปัจจุบันคนในตระกูลทั้งสองตระกูลได้เป็นกำลังสำคัญในการทำนุบำรุงโรงเรียนตลอดมา

3.4.1.3 ประวัติด้านชื่อเสียงทางวิชาการของโรงเรียน

ประวัติที่ทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาคือโรงเรียนอีกประการหนึ่งคือประวัติทางด้านวิชาการ เพราะโรงเรียนนี้ได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนที่สอนดี เด็กมีความประพฤติเรียบร้อย จากคำบอกเล่าของอาจารย์กว้าง มังกรพิทักษ์ ได้เล่าถึงจุดเริ่มต้นที่ทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านวิชาการว่า เมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว ทางราชการมีทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีผลการเรียนดีในแต่ละอำเภอ โดยจัดให้มีการสอบชิงทุน ซึ่งสมัยนั้นในอำเภอนี้ไม่มีโรงเรียนไหนสู้นักเรียนจากโรงเรียนบ้านตลาดกระทุ่มแบนได้ เนื่องจากเป็นโรงเรียนในอำเภอ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นผู้มีฐานะดี โรงเรียนก็มีความพร้อมสูงและเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนมากที่สุดคนในอำเภอนี้ อาจารย์กว้าง ได้เป็นกรรมการตรวจสอบอยู่หลายปีพอจะทราบแนวคำถามแนวคำตอบได้ดี จึงได้ทดลองส่งเด็กเข้าสอบแข่งขันบ้าง โดยตัวเองเป็นผู้ฝึกสอนเด็กที่จะเข้าสอบชิงทุน ปรากฏว่าสามารถชนะเลิศได้ทุนการศึกษา ปีต่อมาได้มอบหมายให้ครูท่านอื่นฝึกสอน

เด็กและส่งเสริมแข่งขันอีก ก็ได้รางวัลติดต่อกันรวม 3 ปี จนราชการเลิกการให้ทุนนี้ไป ด้วยเหตุนี้ทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านวิชาการมาก จนมีนักเรียนจากทั้งในตำบล ต่างตำบล และต่างอำเภอหลังไทรมาเรียนที่โรงเรียนนี้เป็นจำนวนมาก

จากชื่อเสียงด้านวิชาการและชื่อเสียงด้านกิจกรรมอื่นๆ ทำให้โรงเรียนได้รับความนิยมจากชุมชนมาก ประกอบกับโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการก่อสร้างมาแต่ต้น ทำให้ปัจจุบันชุมชนก็ยังให้ความร่วมมือคือผู้แม่ชื่อเสียงด้านวิชาการจะไม่โคเคนเท่าในอดีตก็ตาม

3.4.2 ความเป็นโรงเรียนของชุมชน

เนื่องจากชุมชนตำบลคลองน้ำคำเป็นชุมชนในเขตอุตสาหกรรม และเขตนี้มีโรงงานอยู่มากกว่า 500 โรง ทำให้โรงงานเหล่านี้เป็นเป้าหมายในการขอความร่วมมือสนับสนุนด้านการเงินและวัสดุอุปกรณ์จากโรงเรียนต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชน โดยเฉพาะในช่วงวันเด็ก โรงเรียนต่างๆ จะตระเวนมาขอของขวัญของรางวัลไปจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ซึ่งโรงงานเหล่านี้จะจัดงบประมาณส่วนหนึ่งไว้สำหรับกิจกรรมเหล่านี้ แต่บรรดาโรงงานต่างๆ จะให้การสนับสนุนกับโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนมากกว่าโรงเรียนที่ห่างไกลออกไป อย่างไรก็ตาม ในบรรดาโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนด้วยกันอาจได้รับการสนับสนุนจากโรงงานแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะปัจจัยประกอบอื่นๆ เช่น โรงเรียนที่มีผู้บริหารและครูนิเทศน์กับผู้บริหารโรงงาน โรงเรียนได้แสดงความมีน้ำใจกับเจ้าของโรงงานในโอกาสที่สมควร เช่น ไปอวยพรปีใหม่ ไปร่วมกิจกรรมของโรงงาน โรงเรียนนั้นๆ ก็จะได้รับ การสนับสนุนมากเป็นพิเศษ

3.4.3 โรงเรียนมีทีมงานที่ดี ทั้งผู้บริหาร คณะครู และกรรมการศึกษา

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนคือ การที่โรงเรียนมีทีมงานที่ดี ทั้งผู้บริหาร คณะครู และกรรมการศึกษา จากคำบอกเล่าของอาจารย์กว้าง มิ่งกรพิทักษ์ อดีตผู้บริหารโรงเรียนแห่งนี้เล่าว่า **“ที่ชาวบ้านเขาให้ความร่วมมือกับโรงเรียนคืออย่างนี้ไม่ใช่เพราะผมคนเดียว แต่เพราะผมโชคดีที่มีผู้ช่วยเก่ง ครูของผมก็ตั้งใจทำงาน แล้วผมยังได้กรรมการศึกษาเข้มแข็ง ถ้าทั้งผมคนเดียวคงทำอะไรไม่ได้”** แม้ปัจจุบันองค์ประกอบต่างๆ จะเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่ผู้บริหาร ครู และกรรมการศึกษา ยังคงร่วมมือกันทำงานได้อย่างดี

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา

: โรงเรียนวัดสุขเกษม

ในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนนี้ จำแนกออกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ คือ (1)ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (2)ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และ (3)ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

1. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ในส่วนของสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน จำแนกออกเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1.1.1 โครงสร้างเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักส่งผลให้คนในชุมชนไม่มีเวลาว่าง

เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เป็นย่านอุตสาหกรรม และประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ประชาชนไม่มีเวลาว่างที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จึงอยู่ในรูปของการบริจาคเงินมากที่สุด แต่โรงเรียนมีกิจกรรมบางอย่างที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากประชาชนในลักษณะอื่น เช่น การประชุมผู้ปกครอง หรือการจัดกิจกรรมวันแม่ เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวจะมีผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมน้อยมาก ถ้าโรงเรียนไม่จัดให้ตรงกับวันอาทิตย์ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีวันหยุดในวันอาทิตย์เพียงวันเดียว

จากการสังเกตกิจกรรมของโรงเรียนที่ต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่าโรงเรียนพยายามจัดกิจกรรมดังกล่าวให้ตรงกับวันหยุดของประชาชนให้มากที่สุด เช่น นัดประชุมผู้ปกครองในวันอาทิตย์ ขายหนังสือและอุปกรณ์การเรียนในวันแรงงาน เป็นต้น

1.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้ชุมชนให้การสนับสนุนแก่โรงเรียนได้น้อยลง

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน เพราะลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนแห่งนี้มักเป็นการเข้ามาสนับสนุนด้านการเงินเป็นส่วนใหญ่ การเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะอื่น เช่นการเข้ามาช่วยเรื่องแรงงาน หรือการบริจาควัสดุอุปกรณ์ ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจทั้งสิ้น ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าสถานะเศรษฐกิจที่ไม่ดีส่งผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนลง คือกรณีของการจัดกิจกรรมวันเด็กในคอนตันปี 2540 จำนวนเงินและสิ่งของที่ชุมชนบริจาคให้กับโรงเรียนมีจำนวนลดลง โดยครูที่ไปติดต่อขอบริจาคจากชุมชนให้ข้อมูลเหมือนกันว่าปีนี้โรงงานและร้านค้าต่างๆ บริจาคน้อย บางรายที่เคยบริจาคทั้งเงินและสิ่งของปีนี้ก็ลดลงเหลือเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง บางรายที่เคยบริจาคเป็นเงินหรือสิ่งของเพียงอย่างเดียวปีนี้ก็ลดจำนวนลง เหตุผลที่ได้รับคือปีที่ผ่านมามีเศรษฐกิจไม่ดี งบประมาณด้านการบริจาคจึงต้องลดลง ที่เห็นชัดเจนที่สุดคือ

กรณีของบริษัทสยามซีที่ช่วยเหลือโรงเรียนมาเป็นเวลาชวาวานด้วยการให้ยืมเงินที่ผ้าไปมาใช้โดยไม่คิดค่าเช่าและบริจาคเงินมาช่วยด้วยอีกอย่างสม่ำเสมอ ในปี 2540 ทางบริษัทได้งดการบริจาคลงไป เหลือเพียงการให้ยืมใช้เงินที่ผ้าไปอย่างเดียว โดยให้เหตุผลว่าปีนี้เศรษฐกิจไม่ดี

ตั้งแต่ช่วงกลางปี 2540 เป็นต้นมาเป็นช่วงที่ประเทศชาติมีปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างหนัก เหตุการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อทุกวงการ เช่นเดียวกับธุรกิจอุตสาหกรรมในท้องที่เทศบาลตำบลคลองน้ำคำ ก็ได้รับผลกระทบนี้เช่นกัน โดยโรงงานต่างๆ ผลิตสินค้าแล้วขายไม่ได้ ทำให้ต้องหาวิธีเพื่อประกอบธุรกิจของคนไว้ แต่ละโรงงานมีวิธีลดต้นทุนต่างๆ กันแต่ที่พบคือ ยกเลิกการทำงานล่วงเวลา ลดกะการทำงานลง ลดสวัสดิการ ลดเงินเดือน และการให้คนงานออกจากงาน ภาวะดังกล่าวกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับผู้ปกครองนักเรียนที่ส่วนใหญ่เป็นคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม จากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมีผลให้ผู้ปกครองที่ถูกเลิกจ้างงานหลายรายต้องมาขอย้ายบุตรหลานกลับไปภูมิลำเนาเดิม เหตุการณ์ในช่วงนี้ทางโรงเรียนทราบความเดือดร้อนของประชาชนเป็นอย่างดี ดังนั้นในช่วงนี้ทางโรงเรียนจึงไม่มีกิจกรรมที่ต้องรบกวนชุมชนเหมือนเช่นช่วงก่อนหน้า

1.2 ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองในท้องถิ่นทำให้เกิดความแตกแยกในชุมชน

เนื่องจากการเมืองการปกครองที่แวดล้อมชุมชนแห่งนี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยช่วงก่อนปี 2537 ตำบลแห่งนี้มีการปกครองแบบสุขาภิบาล มีกำนันผู้ใหญ่บ้านและกรรมการสุขาภิบาลเป็นผู้นำหลักๆ ในชุมชน และโรงเรียนก็ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี แต่เมื่อมีการยกฐานะเป็นเทศบาล กำนันผู้ใหญ่บ้านก็ต้องหันจากตำแหน่งไปตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาล ดังนั้นทั้งอดีตกำนันผู้ใหญ่บ้านและอดีตกรรมการสุขาภิบาลจึงต้องแข่งขันกันเข้ามาเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งเมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลง นักการเมืองท้องถิ่นได้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจน และการแบ่งฝ่ายนี้ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนไปโดยปริยาย ทั้งนี้เพราะในโรงเรียนมีกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนมาแต่เดิมอยู่กลุ่มหนึ่ง โดยช่วงก่อนที่จะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โรงเรียนสามารถรับการสนับสนุนได้จากทุกฝ่าย แต่เมื่อการเมืองท้องถิ่นมีความรุนแรงมากขึ้นนักการเมืองที่เป็นฝ่ายตรงกันข้ามก็ไม่อยาก “ถ้ำแคน” เข้ามายังโรงเรียนแห่งนี้ ส่งผลให้โรงเรียนเสียกลุ่มคนที่เคยช่วยเหลือโรงเรียนไปอีกรุ่นหนึ่ง

1.2.2 ระบบการบรรจุแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการครูไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

ครูและกรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดสุขเกษมบางคนระบุว่า ระบบการบรรจุแต่งตั้งและการโยกย้ายข้าราชการครูของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นอุปสรรคต่อการมี

ส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน เพราะครูและผู้บริหารที่ราชการส่งมาให้เป็นผู้ที่ชุมชนไม่รู้จัก และบุคคลเหล่านั้นก็ไม่รู้จักชุมชน บางคนอาจเข้ามาทำประโยชน์ให้ แต่บางคนก็เข้ากับชุมชนไม่ได้

จากการสนทนากับกรรมการศึกษาหลายๆ ท่าน ทำให้ทราบว่ากรรมการศึกษามักนำผู้บริหารคนหลังๆ ไปเปรียบเทียบกับอาจารย์กว้าง มังกรพิทักษ์ ที่เป็นอดีตผู้บริหารของโรงเรียนนี้ โดยมักจะบ่นว่า อาจารย์กว้าง ได้เปรียบที่เป็นคนพื้นที่ทำให้สามารถเข้ากับชุมชนได้ดี รู้จักชุมชนอย่างกว้างขวางลึกซึ้งและมาร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ แต่ผู้บริหารที่ สปช. แต่งตั้งเข้ามาในระยะหลังนี้ส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น ไม่รู้จักชุมชน และไม่ได้หัดอาศัยอยู่ในชุมชนทำให้ไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารระยะหลังๆ นี้ห่างเหินจากชุมชน

สำหรับผู้บริหารรุ่นปัจจุบันมีลักษณะเช่นเดียวกับที่กรรมการศึกษากล่าวไว้ คือเป็นคนต่างท้องที่ มาทำงานแบบเข้ามาขึ้นกลับเพราะมีที่พักอยู่ต่างท้องที่ และไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากนัก แม้จะเป็นผู้ที่มิมีบุษย์สัมพันธ์แต่ก็ยังเข้าถึงประชาชนได้ไม่เหมือนกับคนพื้นที่

กรรมการศึกษาบางคนได้แสดงความรู้สึกไม่พอใจกับระบบการแต่งตั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูในรุ่นปัจจุบันของทางราชการ เช่นที่ นก ทรัพย์สมบูรณ์ กรรมการศึกษาคนหนึ่งกล่าวว่า "ระบบที่ทำให้มีการเลื่อนไหลเข้ามาอย่างนี้มันทำให้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ได้ มันไม่เหมือนสมัยก่อน แต่ก่อนครูมานี้ต้องเป็นที่เชื้อธิดของชาวบ้าน ของชุมชน แต่เดี๋ยวนี้ หมอ.มานี้ยังไม่รู้จักผู้นำชุมชนเลย ถือว่าข้ามหน้าที่บริหารกับบริหารไป อย่างโรงเรียนวัดจุฑาเกษมนี้ก็มีตัวอย่างให้เห็นว่าผู้บริหารจัดแข่งกับชุมชนอยู่บ่อยๆ" กรรมการศึกษาท่านนี้ได้เสนอว่า การคัดเลือกผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษาควรให้ผู้นำชุมชนมีส่วนในการคัดเลือกด้วยเพราะผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทำงานใกล้ชิดกับชุมชน และทุกวันนี้ชุมชนต้องช่วยกันหาเงินมาช่วยโรงเรียนอยู่ทุกปี ถ้าผู้บริหารเป็นผู้ที่ชุมชนมีส่วนในการคัดเลือกก็น่าจะได้คนที่เข้ากับชุมชนได้ดี ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนก็จะดีขึ้น

เกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องการให้ชุมชนมีส่วนในการคัดเลือกผู้บริหารนี้ บุคคลอีกหลายฝ่ายกลับไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า การเป็นผู้บริหารโรงเรียนมีเงื่อนไขหลายอย่าง ชุมชนยังไม่มีความพร้อมที่จะตรวจสอบเงื่อนไขเหล่านั้น และสิ่งที่ราชการทำอยู่ในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับได้อยู่แล้ว แต่มีสิ่งหนึ่งที่หลายฝ่ายยอมรับเหมือนกัน คือ โดยภาพรวมแล้ว ผู้บริหารและครูที่เป็นคนท้องที่ที่สามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ดีกว่าคนที่เป็นคนต่างท้องที่ และถ้าเลือกได้ชุมชนจะเลือกคนท้องที่มาเป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียนของชุมชน

2. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

2.1 "ความศรัทธา" ที่ชุมชนมีต่อโรงเรียนลดลง

ความศรัทธานอกจากจะส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้นแล้ว ในทางตรงกันข้ามความศรัทธาก็เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนด้วย กรณีของโรงเรียนวัดสุขเกษม จัดว่าเป็นโรงเรียนที่เคยได้รับศรัทธาจากชุมชนสูงมาก แต่ปัจจุบันความศรัทธาได้ลดน้อยถอยลงกว่าเดิม แม้จะไม่ถึงกับเรียกว่าเสื่อมศรัทธาแต่ศรัทธาที่ชุมชนมีให้ก็ไม่หนักแน่นเหมือนในอดีต ซึ่งสาเหตุของการด้อยศรัทธามาจากหลายสาเหตุ เช่น ชื่อเสียงด้านวิชาการของโรงเรียนลดลง ความเอาใจใส่ของครูต่อนักเรียนลดลง รวมถึงการปฏิบัติของครูต่อนักเรียนและผู้ปกครองไม่เหมาะสม ดังที่จะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไปในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน

2.2 องค์ประกอบของประชากรในชุมชนเปลี่ยนไปและคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ไม่ผูกพันกับชุมชนและโรงเรียน

เนื่องจากชุมชนในปัจจุบันเป็นชุมชนอุตสาหกรรมทำให้มีประชากรจากภูมิภาคต่างๆ อพยพเข้ามาหางานทำในเขตนี้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งการขยายตัวของกรุงเทพมหานครและความต้องการด้านที่อยู่อาศัยที่ขยายออกมาในเขตชานเมือง ทำให้มีประชากรเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในเขตนี้มากขึ้น ส่งผลให้ห้องที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยอัตราส่วนของคนต่างถิ่นจะเพิ่มมากขึ้นขณะที่คนในท้องถิ่นแท้ๆ กลับมีอัตราส่วนลดลง การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบของประชากรนี้ส่งผลให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนไป ห้องที่แห่งนี้ได้กลายเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่โน้มเอียงไปทางวัฒนธรรมของสังคมเมืองแบบคนกรุงเทพฯ สังเกตได้จากภาษาพูดของคนในชุมชนที่ส่วนใหญ่จะพูดภาษาไทยกลางทั้งๆ ที่คนกว่าครึ่งหนึ่งเป็นคนไทยอีสาน แต่สิ่งหนึ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรมเดิมของผู้ที่เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ใหม่คือวัฒนธรรมเกี่ยวกับการกิน อาหารของคนไทยอีสานจะได้รับความนิยมน้อยลงแพร่หลายในห้องที่นี้

การเคลื่อนย้ายของประชากรทำให้ชุมชนนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ขณะที่มีประชากรเพิ่มขึ้นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกลับถดถอยลง จะมีเพียงกลุ่มคนที่เป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิมเท่านั้นที่ยังรักษาความสัมพันธ์กันไว้ได้ จากการสังเกตกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนพบว่าคนที่อาสาเข้ามาทำงานให้กับชุมชนส่วนใหญ่คือคนท้องถิ่น ส่วนคนที่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่จะมีเป็นส่วนน้อยที่เข้ามามีส่วนร่วม ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ กรรมการวัด และกรรมการโรงเรียนล้วนแต่เป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิมทั้งสิ้น นอกจากนี้ประชาชนกลุ่มที่เคลื่อนย้ายเข้ามาเพียงเพื่อเข้ามาหางานทำมักจะ ไม่ผูกพันกับท้องถิ่นที่ย้ายเข้ามาอยู่แต่จะผูกพันอยู่กับถิ่นเดิมของตนเอง สังเกตได้จากช่วงออกพรรษาหรือสงกรานต์ ประชาชนกลุ่มนี้จะรวมกลุ่มกันเดินทางกลับบ้าน โดยส่วนใหญ่จะจัดคองกรู้น ผ่าป่าไปทำบุญที่บ้านเดิมโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานบุญในวัดของชุมชนเลย ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นแม้กับคนที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งอยู่ในท้องถิ่นนี้แล้ว

เมื่อพิจารณาในอีกทัศนะหนึ่ง จะเห็นว่าแม้คนที่เคลื่อนไหวเข้ามาอยู่ใหม่จะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นผู้นำของชุมชน แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนในลักษณะอื่น เช่น มาร่วมกิจกรรมงานวัด มาร่วมงานของโรงเรียนในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งสาเหตุที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมเฉพาะลักษณะเช่นนี้ก็เพราะส่วนใหญ่บุคคลเหล่านี้ไม่ได้เป็นผู้มีฐานะในชุมชนและยังไม่ได้รับการยอมรับจากคนกลุ่มเดิมซึ่งเป็นคนท้องถิ่น แม้บางคนจะมีความพร้อมในทุกด้านสูงมากแต่ก็ต้องใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคยและความเชื่อถือจากชุมชนอยู่ยาวนานจึงจะได้รับการยอมรับ

2.3 ชุมชนกับโรงเรียนขาดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ความสัมพันธ์อันดีนั้นจัดเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนแต่ในทางตรงกันข้าม การขาดความสัมพันธ์อันดีก็เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับโรงเรียนวัดสุขเกษม มีบางช่วงที่โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน แต่บางช่วงความสัมพันธ์ก็ไม่ดีนักทั้งนี้ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะปัจจัยสำคัญๆ ที่ส่งผลให้ชุมชนขาดความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน ซึ่งได้แก่

- ผู้บริหารและครู ไม่มาร่วมกิจกรรมของชุมชน
- โรงเรียนให้การต้อนรับประชาชนที่ไม่ไปติดต่ออย่างไม่ให้เกียรติ
- โรงเรียนไม่เอาใจใส่ต่อบุตรหลานของประชาชนอย่างจริงจัง
- โรงเรียนไม่เอื้อเฟื้อต่อชุมชน
- โรงเรียนเรียกร้องความช่วยเหลือจากชุมชนบ่อยครั้งเกินไป

3. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน จำนวนการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน (2) ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน (4) ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน และ (4) ปัจจัยอื่นๆ

3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน

บุคลากรของโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร ครู ภารโรงและลูกจ้างของโรงเรียน แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะส่วนของผู้บริหารและครูเท่านั้น ทั้งนี้เพราะมีข้อมูลที่ระบุว่าพฤติกรรมของ 2 กลุ่มนี้มีบทบาทอย่างมากต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

3.1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1.1 ผู้บริหารรุ่นปัจจุบันขาดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

เนื่องจากผู้บริหาร ในรุ่นปัจจุบันไม่ใช่คนพื้นที่ และไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนทำให้ไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน แม้ผู้บริหารจะมาปฏิบัติงานในโรงเรียนเป็นปกติแต่ก็เป็นการมาทำงานแบบเข้ามาเยือน กลับ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนไม่ค่อยได้อยู่คลุกคลีกับประชาชน เพราะกิจกรรมที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมมักเป็นช่วงเย็นและกลางคืน เช่นการสวดอภิธรรมศพ การกินเลี้ยงงานบวช งานแต่งงาน หรืองานประจำปีของวัด งานเหล่านี้จะต้องอยู่ร่วมกิจกรรมหลังจากเวลาราชการเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้บริหารมักไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนจะอยู่ร่วมกิจกรรมเฉพาะงานสำคัญๆ หรืองานของบุคคลสำคัญในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากอดีตผู้บริหารที่มาร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้บริหารขาดความใกล้ชิดกับชุมชน แม้โดยลักษณะนิสัยของ ผู้บริหารจะเป็นคนมนุษยสัมพันธ์ดี แต่การที่มีส่วนร่วมกับชุมชนน้อยก็ทำให้ถูกมองว่าห่างเหินจากชุมชน

3.1.1.2 บุคลากรในฝ่ายบริหารไม่ให้เกิดเกียรติและไม่ให้ความสำคัญกับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านการเงิน ดังนั้นผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจึงควรได้รับเกียรติและได้รับการต้อนรับจากโรงเรียนเป็นอย่างดีเพราะผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในลักษณะดังกล่าวอยู่ในฐานะของผู้อุปถัมภ์มากกว่าที่จะได้ประโยชน์ใดๆ จากโรงเรียน แต่ถ้าโรงเรียนโดยเฉพาะฝ่ายบริหารไม่เห็นคุณค่าของผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน แสดงพฤติกรรมบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับเกียรติจากโรงเรียนพวกเขาก็จะตัดความช่วยเหลือแก่โรงเรียน

สำหรับโรงเรียนวัดสุขเกษม ปัจจัยข้อนี้คือปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะมีบุคคลในฝ่ายบริหารบางคนที่แสดงพฤติกรรมแบบที่เรียกว่า "พฤติกรรมทำลายความร่วมมือจากชุมชน" หลายครั้งหลายหน ซึ่งจะยกตัวอย่างในที่นี้เพียง 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 กรรมการศึกษาท่านหนึ่งเห็นว่าเด็กนักเรียนต้องคิมน้ำบาดาลจากก๊อกน้ำโดยไม่ผ่านระบบการกรอง ซึ่งน้ำบาดาลในเขตนี้อันตรายมาก เด็กอาจได้รับอันตรายได้ ดังนั้นกรรมการศึกษาท่านนี้จึงได้ขอร้องจากเครื่องกรองน้ำชุดหนึ่งจากเจ้าของโรงงาน คิดเป็นเงินหลายหมื่นบาทเพื่อนำมาให้โรงเรียนทำน้ำกรองให้นักเรียนคิมน้ำ ทั้งกรรมการศึกษาและผู้บริจาคได้นำเครื่องกรองน้ำมามอบให้ผู้ช่วยฯ แต่เนื่องจากผู้ช่วยฯ ไม่อยู่ จึงต้องมอบให้กับผู้ช่วยผู้ช่วยฯ ที่รักษาการแทน เหตุการณ์ก็น่าจะจบลงด้วยดี ถ้าผู้ช่วยผู้ช่วยฯ ท่านนี้ไม่พูดในสิ่งที่ทำให้ทั้งกรรมการศึกษาและผู้บริจาค

เสียน้ำใจ เพราะสิ่งที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการพูดคือ “เอามาที่ป่วยการ ใช้ไม้ค่ออได้ประโยชน์” เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นสิ่งที่บั่นทอนความร่วมมือจากชุมชนอย่างมาก ในกลุ่มกรรมการศึกษาได้นำเรื่องนี้เข้าที่ประชุม แต่ข้อสรุปที่ได้คือ “เรื่องนี้เป็นภาระกระทำของคนเพียงคนเดียว ยังไม่ควรที่กรรมการศึกษาทั้งหมดจะถอนความร่วมมือต่อโรงเรียน” แต่กรรมการศึกษาท่านนั้นก็ได้ออบให้กรรมการศึกษาผู้ใหญ่ท่านหนึ่งนำเรื่องนี้ไปแจ้งให้ผู้ช่วยบริหารและดำเนินการแก้ไข อย่างไรก็ตามเหตุการณ์นี้ได้ลดระดับของความร่วมมือจากกรรมการศึกษาลงอย่างมาก

กรณีที่ 2 เป็นเรื่องที่เกิดกับผู้ช่วยผู้อำนวยการคนเดิมที่ใช้คำพูดไม่เหมาะสมกับกรรมการศึกษา เหตุการณ์ครั้งนี้เริ่มจากการที่ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงเรียนแห่งนี้ได้ขอย้ายนักเรียนกลับไปต่างจังหวัดเนื่องจากตนเองตกงาน แต่เมื่อทำเรื่องย้ายเสร็จแล้วได้บังเอิญไปพบเจ้าของโรงงานหล่อพระที่อยากได้ผู้ปกครองเด็กไว้ทำงาน เจ้าของโรงงานจึงได้พาผู้ปกครองมาพบกับกรรมการศึกษา 2 ท่าน เพื่อให้ช่วยเหลือให้เด็กได้เข้าเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ กรรมการศึกษาจึงให้เจ้าของโรงงานพาผู้ปกครองมาพบกับผู้ช่วยผู้อำนวยการเพื่อขอให้รับเข้าเรียน แต่เนื่องจากในใบย้ายที่ทำจากโรงเรียนเดิมไม่ได้ระบุว่าให้เด็กมาเข้าเรียนที่โรงเรียนนี้ ผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านดังกล่าวจึงบอกว่ายังรับเข้าไม่ได้ต้องกลับไปทำเรื่องย้ายมาใหม่ แต่เจ้าของโรงงานได้อ้างชื่อของกรรมการศึกษา 2 ท่านว่าขอให้โรงเรียนรับเด็กเข้าเรียนด้วย ซึ่งผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านนี้ได้ใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา คือพูดว่า “ถ้าอยากเรียนก็ไปเรียนโรงเรียนของผู้ใหญ่นะ กับผู้ใหญ่ศักดิ์ชายซี” ซึ่งเมื่อเรื่องนี้ทราบถึงกรรมการศึกษา เหตุการณ์ได้ทวีความรุนแรงจนกรรมการศึกษาทั้งหมดจะขอลาออก แต่กรรมการผู้ใหญ่ท่านหนึ่งได้ขอร้องไว้ไม่ให้ทำอะไรรุนแรง แต่ก็ได้นำเรื่องนี้มาบอกให้ผู้ช่วยบริหารนำไปแก้ไข

การใช้คำพูดที่ทำให้คนในชุมชนไม่พอใจยังเกิดขึ้นอีกหลายครั้ง ทั้งการพูดกับนักเรียนและผู้ปกครองที่มาติดต่อกับโรงเรียน เช่น ในช่วงที่มีการแจกประกาศนียบัตรนักเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านเดิมคุณนักเรียนว่า “สมองหมา ปัญญาควาย” เนื่องจากนักเรียนที่รับประกาศนียบัตรรอรอการในสมุดเซ็นรับใบประกาศฯ ไม่ถูกต้อง ซึ่งในวันนั้นมีทั้งกรรมการศึกษาและผู้ปกครองมาร่วมงานด้วย สิ่งเหล่านี้สร้างความไม่พอใจให้กับผู้ปกครองและกรรมการศึกษาเป็นอย่างมาก และเหตุการณ์ที่กล่าวถึงข้างต้นนี้คือสาเหตุที่ทำให้กรรมการศึกษาผู้ใหญ่ที่เป็นผู้คอยประนีประนอมเหตุการณ์ได้ขอลาออกจากตำแหน่งและ “ไม่ยอมเข้ามาเหยียบโรงเรียน” อีก โดยเหตุผลที่เขียนในจดหมายขอลาออกระบุว่า สุขภาพไม่ดี แต่จากคำบอกเล่าของกรรมการศึกษาท่านนี้ได้ว่า “เพราะผมเป็นผู้ขอร้องน้องๆ ไว้ไม่ให้ทำอะไรรุนแรง โดยผมอาสาจะมาพูดกับ ผอ.ให้แก้ปัญหานี้ แต่พิจารณาแล้วไม่ได้ผลอะไร ก็เลยมาพิจารณาตัวเองว่าเราเป็นคนใช้ไม่ได้ ก็เลยเขียนหนังสือถึงโรงเรียนอ้างว่าสุขภาพไม่ดี ไม่สามารถทำงานให้กับโรงเรียนได้ แล้วตั้งแต่นั้นมาก็ไม่เคยเข้าโรงเรียนอีกเลย”

ก่อนลาออก กรรมการศึกษาผู้ใหญ่ท่านนี้ได้ขอร้องให้กรรมการศึกษาท่านอื่นอยู่ทำงานให้กับโรงเรียนต่อไป ส่วนตนเองแม้ไม่เข้ามาโรงเรียนแต่ก็ยังจะช่วยเหลือโรงเรียนอยู่ข้างนอก เหตุการณ์

ดังกล่าวได้ทำให้โรงเรียนเสียบุคลากรที่สำคัญไปคนหนึ่ง โดยที่ครูในโรงเรียนไม่มีใครทราบสาเหตุของเรื่องนี้ ต่อมาภายหลังผู้อำนวยการได้ปรับปรุงโดยไม่ให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการคนดังกล่าวได้ทำงานที่ตรงกับปะกับประชาชน เพราะมีผู้ร้องเรียนเข้ามามาก การแก้ไขครั้งนี้ทำให้เสียสะท้อนจากชุมชนดีขึ้นมาก

จากการสอบถามกรรมการศึกษา เกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น ได้คำตอบแบบเดียวกันว่า
“โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนของพวกเรา ผู้บริหารกับครูเขามาแล้วเขาก็ไป แต่พวกเราอยู่ที่นี้ ถูกหลอมนของเรา ก็เรียนที่นี้ ยังไงเราก็ต้องช่วยเหลือดูแลโรงเรียนต่อไป”

3.1.1.3 ผู้บริหารไม่อยู่บริหารโรงเรียน

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชุมชนขาดความมั่นใจว่าโรงเรียนจะสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ คือ การที่ผู้บริหารไม่อยู่บริหารงานในโรงเรียน เนื่องจากชุมชนให้ความสำคัญกับผู้บริหารโรงเรียนว่าเป็นผู้นำที่จะทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพ แต่เมื่อชุมชนรับทราบว่าผู้บริหารทิ้งโรงเรียนบ่อยๆ ชุมชนจะขาดความมั่นใจลงไป ซึ่งเหตุการณ์ลักษณะนี้เป็นสิ่งที่บั่นทอนความร่วมมือจากชุมชน เพราะชุมชนจะสนับสนุนโรงเรียนอย่างดีถ้าผู้บริหารและครูแสดงให้ชุมชนเห็นว่าบุคลากรของโรงเรียนมีความตั้งใจที่จะทำงานอย่างเต็มความสามารถ

กรณีของโรงเรียนแห่งนี้ ผู้บริหารคนปัจจุบันเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในระดับกรม ทำให้ได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากร และเป็นคณะทำงานของกรมบ่อยมาก บางครั้งต้องไปเป็นวิทยากรนานนับเดือน ทำให้ไม่ได้อยู่บริหารโรงเรียนบ่อยๆ แต่เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เคยมีแต่ผู้บริหารที่อยู่โรงเรียนเป็นประจำ ทำให้บุคคลในชุมชนไม่ค่อยพอใจที่เห็นผู้บริหาร “เห็นงานนอกสำคัญกว่างานของโรงเรียน” อย่างไรก็ตามในระยะหลังผู้บริหารได้ปรับปรุงตัวเองโดยการอยู่บริหารโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ แต่ภาพของการเป็นผู้บริหารที่ไม่ค่อยอยู่บริหาร โรงเรียนก็ยังติดอยู่ในความรู้สึกของประชาชนอยู่อีกระยะหนึ่ง

3.1.1.4 ผู้บริหารจำบุคคลที่ช่วยเหลือโรงเรียนไม่ได้

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับบุคคลที่บริจาคเครื่องถ่ายเอกสารอัตโนมัติ(copy print) และบริจาคเงินให้กับโรงเรียนคิดเป็นมูลค่ากว่า 300,000 บาท โดยบุคคลดังกล่าวเคยบอกกับผู้อำนวยการโรงเรียนว่าจะนำเด็กระดับอนุบาลมาฝากเข้าเรียน 1 คน ซึ่งช่วงนั้นผู้อำนวยการได้รับปากว่าจะช่วยจัดการให้ แต่เมื่อบุคคลท่านดังกล่าวนำเด็กมาพบผู้อำนวยการ ปรากฏว่าผู้อำนวยการจำบุคคลดังกล่าวไม่ได้ และได้ทอดปฎิเสธไป(โรงเรียนจำกัดการรับเด็กอนุบาล) ทำให้บุคคลท่านนี้เสียใจและนำเรื่องนี้ไปเล่าให้กับครูที่ชักจูงให้มาร่วมบริจาคให้กับโรงเรียนทราบ ครูท่านดังกล่าวจึงมาสอบถามจากผู้อำนวยการ ซึ่งผู้อำนวยการยอมรับว่าจำบุคคลดังกล่าวไม่ได้จริงๆ หลังจากนั้นผู้อำนวยการได้ให้ครูท่านดังกล่าวช่วยประสานงานให้จนทำให้ปรับความเข้าใจกันได้ จากการสอบถามผู้อำนวยการเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้อำนวยการเล่าว่า “ผมจำเขาไม่ได้จริงๆ เพราะครั้งก่อนที่เจอกันเขาแต่งตัวดี แต่ตอนที่นำเด็กมาฝากเขามาแบบชาวบ้าน

ธรรมดา ผมเลยจำเขาไม่ได้” จากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สามารถกลายเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาสนับสนุนโรงเรียนของคนในชุมชนถ้าผู้บริหารไม่สามารถจำบุคคลสำคัญๆ ได้

3.1.1.5 ผู้บริหารทำงานโดยไม่ปรึกษาหารือ

การทำงานแบบไม่ปรึกษาหารือของผู้บริหารเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วม โดยในอดีตที่ผ่านมาผู้บริหารที่ทำงานโดยขาดการปรึกษาหารือทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่พอใจสำหรับการปรึกษาหารือที่ชุมชนพูดถึงจำนวนออกเป็น 2 กรณี คือ

(1) การปรึกษาหารือกับกรรมการศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชน

เรื่องที่กรรมการศึกษาเห็นว่าผู้บริหารควรต้องปรึกษาหารือด้วย คือ เรื่องการใช้เงิน หรือ ทรัพยากรที่ชุมชนเป็นผู้หามาให้โรงเรียน หรือเรื่องที่ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการเข้ามาแบกรับภาระ เช่น การขอบริจาคจากชุมชน แต่ในส่วนของการปฏิบัติงานที่เป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนเช่นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอน การบริหารงานบุคคล หรือการบริหารงบประมาณของราชการ กรรมการศึกษาไม่ต้องการที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยวด้วย ยกเว้นว่าโรงเรียนต้องการให้เข้ามาช่วยพิจารณาแผนงานหรือให้แนวคิดในการทำงาน กรรมการศึกษาจึงจะเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

กรรมการศึกษาให้เหตุผลว่าเหตุที่ผู้บริหารควรต้องมาปรึกษาหารือเพราะกรรมการศึกษาเป็นผู้ประสานงานกับชุมชนเพื่อจัดหาทรัพยากรจากชุมชนมาให้โรงเรียน การดำเนินงานใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่ชาวบ้านให้มา กรรมการศึกษาควรได้มีส่วนในการพิจารณาอนุมัติ เพราะกรรมการศึกษาต้องเป็นผู้ตอบคำถามของประชาชน ดังนั้นกรณีที่ผู้บริหารใช้ทรัพยากรดังกล่าวโดยไม่ปรึกษาหารือจึงเป็นสาเหตุของการลดการให้ความร่วมมือในครั้งต่อไป อย่างไรก็ตามกรรมการศึกษาก็ได้อนุมัติวงเงินจำนวนหนึ่งให้ผู้บริหารนำไปใช้จ่ายได้ตามที่พิจารณาเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนมีความคล่องตัวในการบริหารงาน

(2) การปรึกษาหารือกับคณะครู

กรรมการศึกษาให้ข้อมูลว่า ผู้บริหารไม่ควรทำอะไรตามใจตนเอง ควรปรึกษาหารือกับคณะครูบ้าง เพราะการตัดสินใจของผู้บริหารที่ไม่ปรึกษาหารือกับคณะครูบางครั้งก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในโรงเรียนและเมื่อข่าวความขัดแย้งออกไปสู่ชุมชน ย่อมส่งผลให้ชุมชนไม่ศรัทธาโรงเรียน

3.1.1.6 ผู้บริหารไม่เร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน

การที่โรงเรียนเกิดความขัดแย้งกับชุมชนย่อมเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งเรื่องนี้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาแก้ไขปัญหา

สำหรับกรณีของโรงเรียนวัดสุขเกษม เป็นที่ทราบกันมานานแล้วว่าผู้บริหารในอดีตมีความขัดแย้งอย่างมากกับเจ้าอาวาสวัด แม้เวลาจะผ่านมาหลายปีแล้ว และเปลี่ยนผู้บริหารไปหลายคนแล้วแต่

ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับโรงเรียนก็ยังไม่ดีขึ้นมากนัก ในช่วงที่ผ่านมาผู้บริหารทุกคนพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีกับวัดแต่ก็ทำได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น จนในที่สุดของผู้บริหารคนปัจจุบันผู้อำนวยการโรงเรียนได้พยายามเข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับวัดด้วยการทุ่มเทเข้าไปช่วยงานของวัด จนความสัมพันธ์พัฒนาขึ้นมาตามลำดับ แต่ต่อมาได้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาอีกโดยครูในโรงเรียนได้เกิดมีปากเสียงกับพระลูกวัด ซึ่งความขัดแย้งนี้ไม่ถือว่าเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงเมื่อเทียบกับความขัดแย้งในอดีต แต่ผู้อำนวยการก็วางเฉยไม่ได้เข้าไปแก้ไขปัญหานี้กับเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งที่เกิดจากการที่เจ้าอาวาสขอฝากเด็กเข้าเรียนชั้นอนุบาล ซึ่งผู้อำนวยการต้องดำเนินการตามระเบียบเพื่อให้เกิดความยุติธรรมกับทุกฝ่าย แต่เจ้าอาวาสไม่เข้าใจและไม่พอใจ ซึ่งผู้อำนวยการก็ไม่ได้พยายามที่จะสร้างความเข้าใจ สิ่งเหล่านี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับโรงเรียนทรุดลงอีก ความอนุเคราะห์ทั้งหลายที่โรงเรียนคาดว่าจะได้รับจากวัดก็ไม่ได้รับเช่นเดิม

8.1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครู

8.1.2.1 ครูขาดสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

ทั้งครูและประชาชนในชุมชนเห็นว่าปัจจุบันครูกับชุมชนมีความห่างเหินกัน และความห่างเหินนี้มาจากเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1) ครูในยุคปัจจุบันไม่ไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนในโอกาสที่สมควร

สำหรับปัจจัยข้อนี้เป็นสิ่งที่สืบเนื่องกับปัจจัยในข้อ 3.1.1.1 ชุมชนแห่งนี้มักจะมีกิจกรรมเกิดขึ้นเสมอๆ ที่สำคัญคือกิจกรรมของวัดกับกิจกรรมของชาวบ้าน ในส่วนกิจกรรมของวัดเป็นกิจกรรมที่ชุมชนยังให้ความสำคัญมาร่วมกิจกรรมกันอย่างสม่ำเสมอ แต่จากการสังเกตกิจกรรมของวัดหลายกิจกรรมพบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ของโรงเรียนวัดสุขเกษม ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมวันเข้าพรรษา ออกพรรษา หรือทอดกฐิน โดยครูจำนวน 73 คน มีผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมกับวัดเพียง 2-3 คนเท่านั้น เหตุผลประการหนึ่งคือครูส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นครูห้องที่ หรือครูห้องที่บางคนก็มีอคติที่เคียดแค้นกับวัดทำให้ไม่มาทำบุญที่วัด การที่ครูไม่มาร่วมกิจกรรมของวัดทำให้ชาวบ้านมองว่าครูเป็นกลุ่มคนที่แปลกแยกไปจากชุมชน และครูเองก็ขาดโอกาสที่จะได้ทำความสนิทสนมคุ้นเคยกับคนในชุมชน ดังที่ นก ทวีทรัพย์สมบูรณ์ กรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดสุขเกษมได้ กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการมาร่วมกิจกรรมกับวัดว่า "การที่ผู้บริหารและครูไม่มาร่วมงานของวัดนี้ไม่ใช่ห่างเหินกับชุมชนอย่างเดียวนั้นห่างเหินกับวัด กับผู้นำชุมชนด้วย อย่างเวลามีงานบุญงานเทศกาลเ็นัย มันจะเป็นแหล่งรวมของผู้นำต่างๆ เอย เพราะผู้นำไป เข้าวัดอยู่ แต่ครูไม่ไปอย่างนี้ มันก็เกิดช่องว่าง เพราะการปรึกษางานการอะไร เขาก็จะมีจังหวะคุยกันตอนงานบุญ งานเทศกาลใช่ไหม"

นอกจากกิจกรรมเกี่ยวกับวัดแล้ว กิจกรรมของชาวบ้านก็เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนได้ โดยเฉพาะการไปร่วมกิจกรรมใน “งานศพ” เพราะงานศพเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านแถบนี้ให้ความสำคัญมาก แต่ในสภาพความเป็นจริงครูปัจจุบันไม่ค่อยไปร่วมกิจกรรมเหล่านี้ ยกเว้นงานของผู้ที่เป็นบุคคลสำคัญจริงๆ ผู้บริหารและครูจึงจะไปร่วมงาน แต่ก็ก็เป็นลักษณะของการมาเป็นตัวแทนไม่ได้มาร่วมงานอย่างพร้อมเพรียงกัน สิ่งเหล่านี้ครูส่วนใหญ่ไม่มีใครให้ความสำคัญ แต่สำหรับชาวบ้านแล้วเขาถือว่าการมาร่วมงานศพเป็นการให้เกิดริศแก่เจ้าภาพและผู้ตาย และถ้ายังเอะมูมงานใดที่โรงเรียนหลงลืมไม่ไปร่วมงาน โดยที่เจ้าภาพของงานเป็นผู้ที่เคอะช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนมาก่อน โรงเรียนจะมีภาพที่ติดลบทันทีและความร่วมมือจากชาวบ้านก็จะลดลงเพราะเขาถือว่าโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับเขา

2) ครูมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมต่อชาวบ้าน

ปัจจัยประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนคือ ทัศนคติของครูต่อชาวบ้าน เพราะมีครูจำนวนหนึ่งที่มองว่าชาวบ้านมีการศึกษาน้อยและมักปฏิบัติต่อชาวบ้านแบบผู้ที่มีฐานะต่ำต้อยกว่า นอกจากนี้ครูบางคนยังไม่ชอบชาวบ้านที่เข้ามาในโรงเรียน โดยเฉพาะชาวบ้านที่มาดูการสอบของครูเพราะทำให้ครูรู้สึกว่าไม่มีอิสระ จากคำบอกเล่าของครูท่านหนึ่งเล่าว่า “ครูเขาจะมองชาวบ้านว่ามีการศึกษาน้อยกว่าเขาหรือว่าไม่มีการศึกษา และถ้าเข้ามามีบทบาทมากๆ มันจะทำให้เป็นปัญหากับงานสอนของเขา คือสอนเหมือนคนที่ถูกขัง ไม่มีอิสระเหมือนก่อน เหมือนมีคนมาคอยดู เขาไม่ยอมให้เข้ามามีส่วนร่วมมาก บางทีพวกนี้อาจจะมารบกวนผู้บริหารว่าครูไปทำอย่างนั้นอย่างนี้ที่ข้างนอก”

ครูบางคนโดยเฉพาะครูที่สอนชั้นอนุบาลและชั้น ป.1 ให้เหตุผลที่ไม่ต้องการให้ผู้ปกครองนักเรียนมาอยู่ฝ้าดูที่หน้าห้องเรียนว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ครูควบคุมชั้นเรียนไม่ได้ เพราะเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กเล็กเพิ่งจะมาเข้าเรียนใหม่ ถ้าเห็นผู้ปกครองยังอยู่ก็จะร้องไห้ ไม่ยอมเรียนและไม่ยอมเชื่อฟังครู ครูกลุ่มนี้ให้ความเห็นว่า เมื่อผู้ปกครองส่งลูกเข้าห้องเรียนแล้วควรกลับออกไปจะเป็นการดีที่สุด

3.1.2.2 ครูใช้ริชยาวจาที่ไม่เหมาะสมกับนักเรียนและผู้ปกครอง

สิ่งหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเสื่อมถอยความศรัทธาต่อโรงเรียนคือ การที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนและผู้ปกครองอย่างไม่เหมาะสม โดยเฉพาะการใช้คำพูดที่ไม่สุภาพกับนักเรียน การดูค่านักเรียนเกินกว่าที่ควรจะเป็น และการใช้ยาวจาที่ไม่ให้เกิดริศต่อผู้ปกครองที่มาติดต่อกับโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนไม่เคารพนับถือครูซึ่งนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาและทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนน้อยลง

พระสงฆ์จากต่างวัดรูปหนึ่งเล่าว่า ท่านได้เข้ามาช่วยสอนจริยธรรมให้กับโรงเรียนแห่งนี้ได้ระยะหนึ่ง แต่ท่านได้ถอนตัวออกไปทันทีเพียงเพราะได้ยินคำพูดที่ “รับไม่ได้” ของครูเวรที่อบรมเด็กหน้าเสาธงตอนเช้าว่า “พวกมึง ไ้พวกโง่มันไม่น่าจะมาเรียน เก้าอี้ที่พวกมึงนั่งกันอยู่เนี่ยมันน่าจะให้คนอื่นที่เขายากนั่งแค่เขาไม่มีโอกาสได้นั่ง” จากคำพูดดังกล่าวพระรูปนี้เล่าว่าวันนั้นท่านข้ามถนนขึ้นรถ

กตัญญูกับคุณครูและไม่ได้เข้ามาสอนอีกเลย เพราะคิดว่าสู้ไม่ไหวกับพฤติกรรมของครู เนื่องจากท่านสอนให้เด็กเป็นคนดี คิดดี พูดดี ทำดี แต่ครูกลับทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับที่ท่านสอน ถ้าท่านเข้าไปสอนแล้วเด็กถามถึงสิ่งที่ครูพูด ท่านไม่ทราบว่าควรจะตอบเด็กอย่างไร ควรจะแก้ตัวแทนครูหรือไม่ จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำให้โรงเรียนเสียผู้ที่จะเข้ามาช่วยเหลืองานของโรงเรียนไปอย่างน่าเสียดาย มีสิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ บุคลากรของโรงเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจกับสิ่งเหล่านี้ แต่ประชาชนกลับสนใจและรับรู้กับเรื่องเหล่านี้มาก

3.1.2.3 ครูบางคนประพฤติตนไม่เหมาะสม

มีครูในโรงเรียนบางคนที่ประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายไม่เหมาะสม ละทิ้งหน้าที่การสอนและก่อภาระหนี้สิน โดยเฉพาะกรณีเรื่องหนี้สิน มีครูคนหนึ่งที่นอกจากจะเป็นหนี้ครูในโรงเรียนด้วยตนเองแล้ว ยังนำเงินค่าอาหารและค่ากิจกรรมของเด็กไปใช้ส่วนตัวโดยไม่ส่งให้กับโรงเรียน รวมทั้งใช้ความเป็นครูประจำชั้นไปกู้เงินจากผู้ปกครองนักเรียนหลายคน จนมีเรื่องร้องเรียนไปถึงสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน

3.2.1 ครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนน้อยลง

จากอดีตที่โรงเรียนนี้เคยมีชื่อเสียงในด้านวิชาการและการเอาใจใส่ดูแลเด็กเป็นอย่างดี แต่ระยะหลังการเอาใจใส่ดูแลเด็กค่อยๆ ลดลง ซึ่งเรื่องนี้มีครูหลายคนให้เหตุผลว่าเป็นเพราะมีเด็กนักเรียนมากขึ้นจนดูแลไม่ทั่วถึง โดยเมื่อประมาณ 20 ปีก่อนมีนักเรียนห้องเรียนละ 25 - 30 คน แต่ปัจจุบันมีนักเรียนห้องละ 40 - 50 คน และนักเรียนก็มีความแตกต่างกันมากเพราะย้ายมาจากต่างถิ่นต่างที่ ไม่เหมือนเมื่อก่อนที่เป็นเด็กในท้องถิ่นทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้การสอนและการดูแลนักเรียนทำได้ยากขึ้น และเมื่อต้องทำงานหนักติดต่อกันก็ทำให้อ่อนล้าจนสภาพออกมานั้น นอนไม่หลับ นอนไม่สบาย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูเป็นอย่างมากได้แก่ วิธีการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยครูระบุว่าถ้าผู้บริหารเอาใจใส่เรื่องการเรียนการสอน และให้ความสำคัญ/ความเสมอภาคแก่ครูดี ครูก็จะมีกำลังใจในการทำงาน

3.2.2 โรงเรียนไม่ตอบแทนชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม

โดยปกติแล้วชาวบ้านในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนไม่ได้มีความต้องการสิ่งตอบแทนใดๆ จากโรงเรียนเพราะพวกเขาเข้ามาช่วยด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยเขาใช้คำพูดว่า “มาช่วยด้วยใจ” แต่โรงเรียนในฐานะที่เป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้(ยกเว้นการให้บริการด้านการศึกษาซึ่งเป็นหน้าที่ของโรงเรียน)ควรจะต้องมีจิตสำนึกที่จะตอบแทนต่อชาวบ้านต่อชุมชนที่เขาสนับสนุนโรงเรียนมาโดยตลอด

บ้าง เพราะการเป็นผู้รับอย่างเดียวโดยไม่ได้แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนรู้สึกถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้ที่ช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนได้กลายเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนไม่ยอมให้การสนับสนุนโรงเรียนต่อไป

สิ่งที่โรงเรียนตอบแทนต่อชุมชนและชุมชนมีความพอใจไม่ใช่ว่าเรื่องเกี่ยวกับเงินทอง แต่กลับเป็นเรื่องของ “การมีน้ำใจ” หรือ “การให้เกียรติ” โดยเฉพาะเมื่อญาติพี่น้องของชาวบ้านเสียชีวิต ถ้าโรงเรียนจัดศพหรือไปเคารพศพและมีครูไปร่วมฝังศพหรือร่วมในพิธีฌาปนกิจศพ ชาวบ้านจะรู้สึกว่าโรงเรียนให้เกียรติเขา แต่ถ้าโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญ หรือโรงเรียนหลงลืมที่จะไปร่วมงานเลี้ยงที่สะท้อนกลับมาจะเป็นภาพลบทันที ดังที่ชาวบ้านผู้หนึ่งพูดถึงเหตุการณ์ลักษณะนี้ว่า “เวลาโรงเรียนมีอะไรมา ผมก็ให้ความช่วยเหลือไปทุกที แต่พอพ่อผมตาย พวงหรีดศพของเราก็ไม่มี ครูซักคนก็ไม่เห็นไปฝังศพศพ” ลักษณะเช่นนี้เป็นสิ่งที่กลายเป็นอุปสรรคต่อการที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนต่อไปในอนาคต

การตอบแทนต่อชุมชนของโรงเรียนอาจกระทำได้อีกหลายลักษณะ โดยเฉพาะในโอกาสสำคัญของชาวบ้านหรือในช่วงเทศกาล เป็นต้น สำหรับกลุ่มเจ้าของโรงงานและผู้นำชุมชนคนสำคัญๆ โรงเรียนมักจะมีกระเช้าดอกไม้ไปอวยพรในช่วงปีใหม่เสมอๆ ซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้รับยินดีที่จะสนับสนุนโรงเรียนต่อไป

3.2.3 โรงเรียนทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน

3.2.3.1 นโยบายของโรงเรียนทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน

จากการพูดคุยกับครูและผู้ปกครอง มีข้อมูลประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน คือการที่โรงเรียนกำหนดให้ผู้ปกครองจ่ายค่าอาหารเดือนเป็นรายภาคเรียน ภาคเรียนละ 750 บาท จากที่เคยเฉลี่ยเก็บเป็นรายเดือน เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้างในโรงงาน การจ่ายค่าอาหารเดือนเป็นภาคเรียนทำให้ต้องจ่ายเงินจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ปกครองที่มีบุตรหลายคน และช่วงเปิดเทอมเป็นช่วงที่ต้องใช้เงินมากอยู่แล้ว นอกจากนี้ผู้ปกครองยังมองว่าโรงเรียนเอาเปรียบประชาชน เพราะโรงเรียนได้ประโยชน์จากเงินค่าอาหารของเด็กที่เรียกเก็บ ไปล่วงหน้าจำนวนนับล้านบาทและโรงเรียนจัดสวัสดิการให้ครูรับประทานกลางวันฟรีจากโครงการอาหารกลางวัน สิ่งเหล่านี้ผู้ปกครองบางคนมองว่าครูได้ประโยชน์จากเงินค่าอาหารของเด็ก

3.2.3.2 ประชาชนที่อยู่ใกล้โรงเรียนเดือดร้อนจากสิ่งรบกวนที่มาจากโรงเรียน

ความเดือดร้อนอีกประการหนึ่งคือสิ่งรบกวนที่เกิดจากโรงเรียน ได้แก่ กลิ่น ควัน ผุ่น จากเศษขยะและส้วมของโรงเรียนที่สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง แม้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจะมีจำนวนไม่มากนัก แต่ก็เป็นการบั่นทอนความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งถ้าโรงเรียนสามารถแก้ไขให้สิ่งรบกวนเหล่านี้ให้ลดน้อยลงย่อมเป็นผลดีต่อทั้งสองฝ่าย

3.2.3 โรงเรียนขอบริจาคบ่อยเกินไป

สิ่งที่ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอีกประการหนึ่งคือ การที่โรงเรียนขอบริจาคจากชุมชนบ่อยเกินไป โดยในช่วงปีการศึกษา 2539 โรงเรียนขอบริจาคจากชุมชนถึง 5 ครั้งคือ

- 1) ขอบริจาคเพื่อถมสนามป้องกันน้ำท่วมโรงเรียน
- 2) ขอบริจาคเพื่อจัดงานวันเด็ก
- 3) ขอบริจาคเพื่อสร้างรั้วโรงเรียน
- 4) ขอบริจาคเพื่อเป็นทุนสนับสนุนการส่งทีมตะกร้อไปแข่งขันในระดับประเทศ
- 5) การจัดงานประจำปีของโรงเรียน โดยงานนี้โรงเรียนมีการขอบริจาค 2 กิจกรรม คือ (1) การจัดให้มีการทอดผ้าป่าการศึกษา โดยโรงเรียนแจกซองผ้าป่าให้กับผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป และ (2) การขายบัตรรับประทานอาหารให้กับผู้ปกครองและประชาชน

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าโรงเรียนมีกิจกรรมขอบริจาคจากชุมชนบ่อยเกินไป แม้การขอบริจาคจะไม่ได้เป็นการบังคับ แต่คนจำนวนมากก็ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมเหล่านี้โดยระยะหลังๆ มีเสียงบ่นจากประชาชนว่าโรงเรียนขอเขาบ่อยเกินไป

3.2.4 โรงเรียนยกเลิกสิทธิพิเศษของผู้อุปการะโรงเรียนโดยไม่แจ้งล่วงหน้า

การให้สิทธิพิเศษแก่ผู้อุปการะโรงเรียนเป็นการให้เกียรติและให้กำลังใจที่อย่างหนึ่งถ้าสิทธิพิเศษนั้นไม่ทำให้ผู้ใดเสียประโยชน์และไม่เป็นการทำให้ผู้ใดได้อภิสิทธิ์มากเกินไป สำหรับโรงเรียนวัดสุขเกษม ได้ให้สิทธิพิเศษแก่กรรมการศึกษาและเจ้าอาวาสในการฝากเด็กที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ 1 ปี เข้าเรียนในชั้นเด็กเล็ก โดยกรรมการศึกษาแต่ละคนมีสิทธิพิเศษฝากเด็กได้ 1 คน ส่วนเจ้าอาวาสปกติแล้วจะให้สิทธิพิเศษจำนวน 5 คน

เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนประถมศึกษาของ สปช. จึงต้องรับเด็กทุกคนที่มีอายุถึงเกณฑ์และมาสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนนี้ และนอกจากการศึกษาภาคบังคับแล้วโรงเรียนแห่งนี้ยังได้เปิดสอนชั้นเด็กเล็กอีกด้วย ดังนั้นจึงมีการรับเด็กก่อนเกณฑ์อีก 1 ปีเข้าเรียนในชั้นเด็กเล็ก แต่ด้วยเหตุที่ชุมชนแถบนี้เป็นชุมชนอุตสาหกรรม ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม การเลี้ยงเด็กจึงเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ดังนั้นจึงมีผู้ปกครองจำนวนมากที่ต้องการส่งเด็กเข้าเรียนให้เร็วขึ้นกว่าปกติ แต่การเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมากดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐจึงเป็นเป้าหมายของผู้ปกครอง กรรมการศึกษาทราบถึงความต้องการดังกล่าวจึงได้ขอสิทธิพิเศษในการฝากเด็กที่มีอายุต่ำกว่าปกติอีก 1 ปีเข้าเรียนในชั้นเด็กเล็ก ซึ่งโรงเรียนก็ให้สิทธิให้ฝากได้ 1 คน ต่อกรรมการศึกษา 1 คน และต่อมาก็ให้สิทธินี้แก่เจ้าอาวาสด้วยแต่สามารถฝากได้มากกว่า การให้สิทธิดังกล่าวดำเนินติดต่อกันมาหลายปี กรรมการศึกษาก็ได้ใช้สิทธิพิเศษนี้ช่วยเหลือผู้ปกครองที่เดือดร้อนซึ่งช่วยให้กรรมการศึกษามีบารมีมากขึ้น ส่งผลให้สามารถขอความร่วมมือจากชุมชนได้ง่ายขึ้น ต่อมาประมาณปี

2538 ทางราชการกำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาสอนชั้นอนุบาล 1 - 2 ซึ่งต้องรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์การศึกษามากบังคับลงไปอีก 2 ปี

ในส่วนของกรมการศึกษาก็เข้าใจว่าตนเองยังมีสิทธิฝากเด็กที่มีอายุต่ำกว่านั้นได้อีก 1 ปี เพราะโรงเรียนไม่ได้แจ้งว่าจะยกเลิกสิทธิพิเศษนี้ แต่เมื่อกรมการศึกษามีจดหมายให้ผู้ปกครองนำเด็กมาฝากเข้าเรียนก็ได้รับการปฏิเสธจากทางโรงเรียน โดยโรงเรียนให้เหตุผลว่าขณะนี้โรงเรียนรับเด็กชั้นอนุบาล 1 - 2 แล้วจึงขอยกเลิกสิทธิในการฝากเด็กของกรมการศึกษา เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้กรมการศึกษามีพ้อใจอย่างมากเพราะโรงเรียนไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ทำให้กรมการศึกษามีต้องเสียน้ำกับชาวบ้าน และที่สำคัญคือเป็นการลดบารมีของกรมการศึกษาลง ทำให้กรมการศึกษามีขอความร่วมมือจากชาวบ้านได้ยากขึ้น กรมการศึกษามีให้เหตุผลว่า การฝากเด็กค้ำลงไปอีก 1 ปี น่าจะทำได้เพราะโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนเด็กอนุบาล 3 ปี ก็รับเด็กที่มีอายุระดับนี้ และกรมการศึกษามีสิทธิพิเศษเพียงคนเดียว 1 รายเท่านั้น การที่โรงเรียนคัดสิทธิพิเศษเล็กๆ น้อยๆ อย่างนี้ก็เหมือนกับการใช้ให้กรมการศึกษามีทำงานให้ได้อย่างเดียวโดยไม่ให้อะไรที่ช่วยให้กรมการศึกษามีทำงานได้สะดวกขึ้น เหตุการณ์เรื่องนี้ผนวกกับเหตุการณ์ก่อนๆ ทำให้กรมการศึกษามีลดระดับความช่วยเหลือโรงเรียนลง

3.2.5 โรงเรียนแต่งตั้งบุคลากรที่ไม่รู้จักชุมชน ไม่เห็นความสำคัญของชุมชนให้มาทำงานที่ต้องติดต่อกับประชาชน

บุคลากรที่ไม่รู้จักชุมชน ไม่เห็นความสำคัญของชุมชนโดยเฉพาะคนที่ขาดทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และมีลักษณะนิสัยที่ไม่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เมื่อต้องมาทำงานที่ต้องติดต่อกับประชาชนกับประชาชนยอมทำในสิ่งที่เป็นผลเสียกับโรงเรียนมากกว่าผลดี ดังที่ได้กล่าวถึงกรณีที่เกิดขึ้นไว้ในหัวข้อที่ 3.1.1.2

3.2.6 โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพ

การที่โรงเรียนเน้นการขอความร่วมมือจากชุมชนในเรื่องของการขอบริจาคและขอให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานในสิ่งที่โรงเรียนวางแผนงานเอาไว้แล้ว เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนไม่ได้ใช้ประโยชน์จากชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้เพราะคนในชุมชนมีความสามารถมากกว่าการสนับสนุนด้านการเงินและการทำตามที่โรงเรียนคิด ดังตัวอย่างที่คณะกรรมการศึกษาได้ช่วยกันแก้ปัญหาเรื่องอาคารห้องสมุดชำรุด(ดูรายละเอียดในหน้า 149)ในครั้งนั้นโรงเรียนเปิดโอกาสให้กรรมการศึกษาหาวิธีแก้ปัญหาโดยอิสระ ซึ่งวิธีแก้ปัญหของกรรมการศึกษาแตกต่างจากวิธีการที่ทางโรงเรียนคิดไว้รวมทั้งเป็นวิธีที่ประหยัดและช่วยให้โรงเรียนมีห้องสมุดใช้ต่อไป แต่โรงเรียนก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างนี้บ่อยนัก สังเกตได้จากกิจกรรมในช่วงปี 2539 - 2540 ได้แก่ กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมงานประจำปีของโรงเรียน และการลงนามโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม เป็นต้น การเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมเหล่านี้เป็นการมีส่วนร่วมในเรื่องการบริจาคและการทำตามสิ่งที่โรงเรียนกำหนดไว้แทบทั้งสิ้น แม้จะพบในภายหลังว่ามีกรรมการศึกษาหลายคนที่มีความเห็นแตกต่างจากสิ่งที่โรงเรียนกำหนดไว้ แต่

โรงเรียนไม่ได้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการการศึกษาได้ร่วมคิดวางแผนงานแต่ต้น โดยโรงเรียนเชิญคณะกรรมการมารับรู้ในสิ่งที่โรงเรียนวางแผนงานไว้และขอให้ช่วยสนับสนุนในเรื่องการจัดหาทรัพยากรและการทำงานตามที่โรงเรียนมอบหมาย การปฏิบัติเช่นนี้เป็นการปิดกั้นโอกาสของคนในชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะที่กว้างขวางขึ้นและทำให้โรงเรียนไม่ได้ใช้ประโยชน์จากชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ

8.3 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่ชุมชนไม่พึงพอใจมีผู้กล่าวถึงเพียงประการเดียว คือ “ความโดดเด่นทางด้านวิชาการของโรงเรียนดุดอง” โดยแต่เดิมโรงเรียนนี้มีชื่อเสียงว่ามีผลงานด้านวิชาการอยู่ในขั้นแนวหน้าของอำเภอแต่ปัจจุบันกลับอยู่ในลำดับค่อนข้างต่ำ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถกล่าวอ้างกับชุมชนได้ว่า “โรงเรียนของเราไม่เป็นรองใครในด้านวิชาการ” แม้โรงเรียนจะมีสิ่งอื่นที่เข้ามาชดเชยให้โรงเรียนมีชื่อเสียงดีขึ้น แต่คำว่าชื่อเสียงด้านวิชาการเป็นสิ่งที่คนในชุมชนชื่นชมมากกว่า ครูหลายคนให้เหตุผลที่ทำให้โรงเรียนมีผลงานด้านวิชาการคือดองว่าเป็นเพราะโรงเรียนอยู่ในเขตอุตสาหกรรม ทำให้มีนักเรียนที่เป็นเด็กต่างจังหวัดย้ายเข้ามาเรียนเป็นจำนวนมากและเด็กกลุ่มนี้ทำให้คุณภาพของโรงเรียนคือดอง ผิดกับช่วงก่อนนี้ที่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กท้องถิ่น การกวาดขันกำกับติดตามของครูสามารถทำได้ง่ายกว่าและ ผู้ปกครองเองก็คุ้นเคยกับโรงเรียนเป็นอย่างดี แต่เด็กต่างจังหวัดมักย้ายเข้าย้ายออกบ่อยๆ ผู้ปกครองกับโรงเรียนก็ไม่คุ้นเคยกัน เป็นต้น แต่นอกจากเหตุผลนี้แล้ว มีครูที่ยอมรับว่าการทำงานของครูในปัจจุบันไม่เข้มแข็งเท่าครูในอดีต ครูที่เป็นคนต่างท้องถิ่นมีมากขึ้น ความรับผิดชอบของครูลดลง และครูมีความขัดแย้งกันเองมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ความเข้มแข็งด้านวิชาการของโรงเรียนคือดองตามลำดับ

8.4 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ

8.4.1 โรงเรียนมีข่าวทางลบออกไปสู่ชุมชน

ข่าวทางลบของโรงเรียนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความกังวลที่จะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียน บางครั้งทำให้ชุมชนขาดความศรัทธาคือโรงเรียน จากคำบอกเล่าของกรรมการศึกษาและผู้นำชุมชน กล่าวถึงข่าวทางลบของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนขาดศรัทธาว่า ส่วนใหญ่คือ

- (1) ข่าวเรื่องการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนที่ไม่โปร่งใส
- (2) ข่าวความขัดแย้งกันของครูในโรงเรียน
- (3) ข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหาร
- (4) ข่าวพฤติกรรมทางลบของครูในโรงเรียน

ข่าวเหล่านี้มีทั้งที่เป็นเรื่องจริง มีส่วนจริง และเป็นเรื่องเท็จ ตัวอย่างเช่น ข่าวเรื่องการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนที่ไม่โปร่งใส เมื่อสอบถามจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายแล้ว ข่าวเรื่องนี้ไม่เป็นความจริง แต่ที่มีข่าวออกไปเช่นนั้นเพราะโรงเรียนชี้แจงเรื่องราวเรียบร้อยให้ผู้เกี่ยวข้องทราบแต่ทำให้มีการวิจารณ์ไปในทางลบ ในส่วนของข่าวเกี่ยวกับความขัดแย้งของครูแม้จะมีส่วนจริงแต่ก็เป็นเรื่องปกติของหน่วยงานทั่วไป ส่วนข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหาร เช่นการไม่อยู่โรงเรียนบ่อยๆ เป็นข่าวที่มีส่วนจริง เพราะผู้บริหารต้องไปราชการตามที่ทางราชการสั่ง และปัจจุบันผู้บริหารก็อยู่บริหารโรงเรียนตามปกติ

ข่าวในทางลบเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน และกระแสวิพากษ์วิจารณ์จะอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน แม้ในความเป็นจริงเหตุการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตาม ตัวอย่างเช่น ข่าวที่ชุมชนรับรู้ว่าผู้บริหารของโรงเรียนไม่ค่อยอยู่ประจำโรงเรียน เนื่องจากต้องไปราชการบ่อยๆ และไปครั้งละหลายวัน แม้ปัจจุบันผู้บริหารจะอยู่บริหารโรงเรียนเป็นประจำ แต่คนในชุมชนก็ยังเข้าใจว่าผู้บริหารทิ้งโรงเรียนบ่อยๆ เหมือนเดิม

3.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับโรงเรียนไม่ดี

ปัจจัยข้อนี้เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนอย่างมากเมื่อในอดีต เนื่องจากวัดและโรงเรียนมีปัญหาความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ทำให้คนในชุมชนแยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายวัดกับฝ่ายโรงเรียน เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้โรงเรียนไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนที่อยู่ฝ่ายวัด ปัจจุบันปัจจัยข้อนี้ไม่ค่อยมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนมากนักเนื่องจากเป็นเรื่องในอดีตแต่ถึงอย่างไรปัจจัยข้อนี้ก็เคยเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะของโรงเรียนและชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ
โรงเรียนวัดสุขเกษม

ในส่วนของข้อเสนอนี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนและครูในโรงเรียนวัดสุขเกษม ให้ความเห็นไว้ โดยผู้วิจัยนำเฉพาะประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนมาเสนอไว้ เป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

1. ต้องแก้ไขบุคลากรของโรงเรียน

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนคือ ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน โดยบุคลากรบางคนที่ใช้กริยาวาจาไม่เหมาะสมกับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมของโรงเรียน ซึ่งส่วนนี้กลุ่มครูด้วยกันให้ความเห็นว่าต้องปรับปรุงแก้ไข โดยจัดให้คนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีมาทำงานที่ต้องติดต่อกับประชาชนแทน นอกจากนี้ยังต้องปรับปรุงเรื่องระเบียบวินัยของครู เพราะปัจจุบันครูทำงานไม่เคร่งครัดเหมือนในอดีต ซึ่งเรื่องนี้กรรมการศึกษาท่านหนึ่งให้ความเห็นไว้ว่า "ตอนนี้ระเบียบวินัยมันหย่อนยานมากไปหน่อย ไม่เหมือนสมัยก่อน คือถ้าครูขาดวินัยเสีย ก็ทำให้มันหย่อนยานไปหมด"

2. ให้โรงเรียนขอบริจาคบ่อยลง

จากการที่โรงเรียนมีกิจกรรมที่ต้องขอบริจาคจากชุมชนอยู่เสมอๆ ตัวอย่างเช่นในปี 2539 โรงเรียนขอบริจาคจากประชาชนมากกว่า 4 ครั้ง ทำให้มีเสียงสะท้อนเข้ามาสู่โรงเรียนว่าโรงเรียนขอบริจาคจากชุมชนบ่อยเกินไป ซึ่งเรื่องนี้กลุ่มครูในโรงเรียนให้ความเห็นว่า "โรงเรียนต้องขอชาน้อยๆ หน่อย"

3. โรงเรียนต้องทำงานด้านการสอนให้ดี

เนื่องจากคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนในระยะหลังตกต่ำลง แม้โรงเรียนจะไม่ได้แข่งถึงระดับคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในส่วนที่เปรียบเทียบกับมาตรฐานให้กรรมการศึกษาทราบ แต่กรรมการศึกษาบางคนก็ทราบผลการเรียนนี้จากแหล่งข้อมูลอื่น ดังนั้นกรรมการศึกษาจึงต้องการให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนการสอนให้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะโรงเรียนนี้มีชื่อเสียงขึ้นมาได้ก็เพราะประชาชนเชื่อถือในคุณภาพด้านวิชาการ กรรมการศึกษาท่านหนึ่งซึ่งเคยเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้กล่าวถึงความตกต่ำด้านวิชาการของโรงเรียนไว้ว่า "... อีกอย่างหนึ่งที่ว่าตกไปคือการเรียนการสอนของครูนะ ดูว่าอ่อนมากเลย เรื่องการเรียนการสอนของครูไม่เหมือนเมื่อก่อน คือครูไม่ค่อยสอน เป็นครูธุรกิจเสียมาก อันนี้ทำให้อ่อนลงมาก" จากการสอบถามอดีตผู้บริหารโรงเรียนนี้ท่านหนึ่งเกี่ยวกับสิ่งที่โรงเรียนนี้ควรปรับปรุง คำตอบที่ได้คือ "สอนถูกหาเงินหาให้ดีๆ กันเข้ากัน"

4. การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนต้องให้อิงชาวบ้าน

โรงเรียนแห่งนี้มีกิจกรรมที่ขอความสนับสนุนจากชาวบ้านอยู่เสมอๆ และก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีมาโดยตลอด โดยแต่ละครั้งที่โรงเรียนจะขอความสนับสนุนจากชาวบ้าน โรงเรียนจะประชาสัมพันธ์ไปถึงชาวบ้านอย่างทั่วถึง แต่เมื่อได้เงินมาดำเนินงานแล้วโรงเรียนกลับไม่ให้ความสำคัญในการชี้แจงการใช้เงินให้ประชาชนทราบ โดยบางงานการชี้แจงล่าช้าและบางงานการชี้แจงไม่ละเอียด ทำให้ประชาชนเกิดความสงสัย ตัวอย่างเช่นการขอบริจาคเงินเพื่อนำมาดมสนามแก้ปัญหาน้ำท่วมที่สามารถหาเงินได้มากถึง 1.4 ล้านบาท และโรงเรียนดำเนินการเสร็จไปเมื่อเดือนมีนาคม 2539 แต่โรงเรียนเพิ่งชี้แจงการใช้เงินให้ชุมชนทราบในเดือนกุมภาพันธ์ 2540 เมื่อกรรมการศึกษาเรียกร้องให้มีการชี้แจง เรื่องนี้กรรมการศึกษาแนะนำว่าโรงเรียนต้องทำให้ชัดเจนและให้ถึงชาวบ้านเพราะไม่เช่นนั้นชาวบ้านจะขาดศรัทธา

5. ผู้บริหารต้องโปร่งใส

กลุ่มของกรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนให้ความสำคัญกับการทำงานของผู้บริหารเป็นอย่างมากโดยเฉพาะความสุจริตในการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากกรรมการของโรงเรียนคือกำลังสำคัญในการหาทรัพยากรจากชุมชนมาสนับสนุนโรงเรียน ซึ่งเรื่องนี้กรรมการโรงเรียนเสนอแนะว่าการที่จะให้ชุมชนเข้ามาสนับสนุนโรงเรียนนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องทำงานให้โปร่งใส ดังคำพูดของกรรมการโรงเรียนท่านหนึ่งที่กล่าวว่า "ตัวอย่างสมมุติจะ อาจไม่ใช่เรื่องจริง คือถ้าผู้บริหารโรงเรียนเนีย ทั้งครอบครัว ทั้งจี๊เกียจ บริหารก็ไม่เป็น เนีย แต่มาให้กรรมการโรงเรียนเข้าไปช่วย กรรมการเขาเห็นความไม่โปร่งใสของผู้บริหารเนีย เขาก็ไม่อยากจะเข้า แต่ถึงเข้าไปเขาก็ไม่อยากจะช่วยเหลือโรงเรียน ส่วนนี้แหละเป็นส่วนสำคัญเลย" นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนต้องใช้จ่ายเงินให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ประชาชนเขาให้มา ไม่ควรนำเงินที่ขอมาย่างหนึ่งแค่นำไปใช้อีกอย่างหนึ่ง

6. ผู้บริหารกับกรรมการโรงเรียนต้องเข้ากันได้

ข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งที่กรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนกล่าวถึงกันมากคือ การที่ผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกับกรรมการโรงเรียนได้ โดยกรรมการโรงเรียนท่านหนึ่งให้เหตุผลว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนไม่พัฒนาเท่าที่ควรมาจากผู้บริหารเข้ากับกรรมการโรงเรียนไม่ได้ โดยกล่าวว่า "มันเดี่ยวนี้เองจะมีกรรมการโรงเรียนก็จริง แต่ถ้ากรรมการโรงเรียนเข้ากับผู้บริหารไม่ได้ ถามว่าใครอยากจะเข้าไป เขาก็ไม่อยากจะเข้ามาเป็นกรรมการโรงเรียน..."

7. ควรให้ชุมชนมีส่วนในการคัดเลือกผู้บริหาร

ผู้นำชุมชนบางท่านให้ข้อเสนอว่าการคัดเลือกผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาควรให้ผู้นำในท้องถิ่นมีส่วนในการคัดเลือกด้วย โดยให้เหตุผลว่า ผู้บริหารที่ราชการส่งมามากไม่ค่อยรู้จักชุมชน ไม่รู้จักผู้นำชุมชน ไม่ให้ความสำคัญกับท้องถิ่น และบางคนเข้ากับชุมชนไม่ได้ สังกัดได้จากเวลาที่ชุมชนมีกิจกรรมสำคัญ ผู้บริหารและครูไม่ค่อยมาร่วมกิจกรรมกับชุมชน ซึ่งแตกต่างจากผู้บริหารรุ่นก่อนที่ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นที่และจะเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนสม่ำเสมอ ดังนั้นถ้าให้ชุมชนมีส่วนในการคัดเลือกผู้บริหารด้วยก็น่าจะช่วยให้ได้ผู้บริหารที่ทำงานร่วมกับชุมชนได้ดีขึ้น

8. โรงเรียนต้องต้อนรับผู้ปกครองให้ดี

ข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งที่โรงเรียนต้องปรับปรุง คือ การต้อนรับผู้ปกครองให้เหมาะสม เพราะมีช่วงหนึ่งที่มีเสียงจากประชาชนว่า เข้ามาติดต่อกับโรงเรียนแล้วได้รับการต้อนรับที่ไม่ดี ซึ่งเรื่องนี้กลุ่มครูในโรงเรียนยืนยันว่ามีคนที่ปฏิบัติกับชาวบ้านเช่นนี้จริงและปัญหานี้เป็นสิ่งที่ทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง แต่มีครูที่ทำเช่นนี้น้อยมาก ส่วนใหญ่แล้วครูจะให้เกียรติชาวบ้าน และปัจจุบันผู้บริหารก็ได้แก้ไขปัญหานี้ไปแล้ว

9. ผู้บริหารต้องอยู่โรงเรียน

ข้อเสนอแนะนี้ชุมชนจะแจ้งมายังผู้บริหาร โรงเรียนท่านปัจจุบัน เนื่องจากทราบว่าผู้บริหารท่านนี้มีราชการภายนอกมาก ทำให้ต้องทิ้งโรงเรียนเสมอๆ แม้ระยะหลังผู้บริหารท่านนี้จะอยู่บริหารโรงเรียนเป็นปกติแล้วก็ตามแต่ประชาชนยังฝังใจกับภาพพจน์เดิม ซึ่งเรื่องนี้อดีตกำนันให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียนว่า **"สำหรับสุขเกษม ต้องปรับปรุงให้ผู้บริหารอยู่โรงเรียนมากๆ อย่าทิ้งโรงเรียนบ่อยนัก"**

10. ครูในโรงเรียนต้องมีความร่วมมือร่วมใจกัน

กลุ่มกรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียน ให้ความสนใจกับความร่วมมือร่วมใจของครูมาก โดยกรรมการศึกษาท่านหนึ่งกล่าวว่า **"ถ้าแม้แต่ครูยังไม่ร่วมมือร่วมใจกันทำงาน พวกเราเป็นคนนอกเข้ามาช่วยก็ป่วยการ"** กรรมการศึกษาเสนอแนะว่าโรงเรียนต้องปรับปรุงให้ครูในโรงเรียนมีความร่วมมือร่วมใจกันก่อน ชุมชนจึงจะมีศรัทธาเข้ามาช่วยเหลืองานของโรงเรียน

11. ต้องสร้างโรงเรียนให้พอเรียน

สิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาสำคัญของโรงเรียนวัดสุขเกษม คือ ปัญหาความขาดแคลนค่านอาคารสถานที่ ซึ่งทั้งครูในโรงเรียนและชุมชนรับทราบปัญหานี้เป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อถามว่าโรงเรียนควรต้องปรับปรุงสิ่งใดเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน คำตอบที่ได้รับประการหนึ่งคือ โรงเรียน

ต้องของงบประมาณมาสร้างโรงเรียนให้เพียงพอ โดยครูท่านหนึ่งกล่าวว่า "ต้องขอเงินมาสร้างอาคารเรียนให้ได้ก่อน มันจะซื้อคอกันเรียนอยู่แล้ว" สำหรับปัญหานี้อาจดูว่าไม่ใช่ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนโดยตรง แต่เมื่อศึกษาจากประวัติของโรงเรียนแล้วพบว่าความขาดแคลนเรื่องสถานที่เรียนของโรงเรียนแห่งนี้เป็นสิ่งที่ทำให้โรงเรียนต้องรบกวนชุมชนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นถ้าโรงเรียนสามารถแก้ปัญหานี้ได้ก็จะช่วยผ่อนคลายภาระของชุมชนได้ประการหนึ่ง

สำหรับปัญหานี้มีกรรมการศึกษาท่านหนึ่งที่เสนอให้โรงเรียน "ลดการรับเด็กลง" โดยเสนอให้โรงเรียนรับเด็กอย่างจำกัดจำนวนเนื่องจากโรงเรียนไม่มีสถานที่ที่จะให้บริการ

12. ต้องจัดบริการภายในโรงเรียนให้ดี

สิ่งที่ผู้ปกครองเสนอแนะให้โรงเรียนปรับปรุงอีกประการหนึ่งคือ การจัดบริการพื้นฐานให้กับเด็กนักเรียนตั้งแต่บริการอาหารกลางวัน ความปลอดภัยในโรงเรียน และการดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะการจัดน้ำดื่มสะอาดให้เป็นบริการแก่นักเรียน เพราะปัจจุบัน (พ.ศ.2540) โรงเรียนไม่มีน้ำดื่มสะอาดไว้บริการแก่นักเรียน ทำให้เด็กต้องนำน้ำมาจากบ้านหรือบางรายต้องซื้อน้ำบาดาลของโรงเรียน สำหรับเรื่องนี้อดีตผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้ขอยืมเงินจากเจ้าของโรงงานแห่งหนึ่ง ได้เงินจำนวน 50,000 บาท และนำมามอบให้กับโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนจัดสร้างถังน้ำกรองเพื่อให้เด็กได้ดื่มน้ำสะอาดและต่อมาศิษย์เก่าของโรงเรียนซึ่งเคยบริจาคเครื่อง copy print ได้บริจาคสมทบอีก 100,000 บาท ซึ่งโรงเรียนได้นำเงินดังกล่าวมาสร้างระบบน้ำดื่มเพื่อให้บริการกับนักเรียนต่อไป

13. โรงเรียนควรสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

สิ่งหนึ่งที่เป็นข้อเสนอแนะจากกลุ่มครูเพื่อให้โรงเรียนปรับปรุง คือ ให้โรงเรียนถามความคิดเห็นของผู้ปกครองบ้าง เนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาโรงเรียนพบปะกับผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มใหญ่น้อยมาก โดยปกติ คือ ปีละ 1 ครั้งในช่วงของการประชุมผู้ปกครองประจำปี และการประชุมดังกล่าวผู้ปกครองไม่ค่อยได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากนัก ดังนั้นโรงเรียนจึงควรสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองด้วยวิธีอื่นด้วย เช่น การออกแบบสอบถามเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อโรงเรียนจะได้ทราบปัญหาและความต้องการของผู้ปกครองซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของโรงเรียน

14. ผู้บริหารและครูต้องเข้าหาชุมชนบ้าง

ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนอีกประการหนึ่งคือ ผู้บริหารและครูต้องเข้าหาชุมชนบ้าง โดยควรมาร่วมกิจกรรมกับชุมชนในโอกาสที่สมควร เช่น กิจกรรมสำคัญทางศาสนา หรือ งานของคนสำคัญๆ เพราะระยะหลังนี้ผู้บริหารและครูไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน ทำให้โรงเรียนกับชุมชนห่างเหินกัน

กรณีศึกษาโรงเรียนวัดคลองน้ำคำ

ตอนที่ 1 สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

โรงเรียนวัดคลองน้ำคำเป็นโรงเรียนแห่งแรกของตำบลนี้ โดยเปิดทำการสอนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2471 และได้รับเลือกเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งแรกของจังหวัดเมื่อ พ.ศ. 2515 โรงเรียนแห่งนี้ได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนประจำตำบลและเป็นโรงเรียนที่อยู่ในอาณาเขตของวัดคลองน้ำคำซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ของตำบลทำให้ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเสมอมา

ในส่วนของสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนนี้ แยกการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน คือ

1. ฉากและเหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน
2. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน
3. รูปสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

1. ฉากและเหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

เพื่อให้เห็นสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนเป็นพื้นฐานก่อนที่จะวิเคราะห์ให้เห็นรายละเอียดต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอภาพเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์ในช่วงที่โรงเรียนมีการจัดงานวันแม่ และเหตุการณ์ในช่วงงานวันเด็กมาเสนอไว้เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุการณ์ทั้งสองได้แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนได้ชัดเจนพอสมควร โดยเหตุการณ์ทั้งสองจะมีกลุ่มบุคคลต่างๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนมากกว่าเหตุการณ์อื่นๆ

ภาพเหตุการณ์การจัดงานวันแม่ของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำ

โรงเรียนวัดคลองน้ำคำเป็นโรงเรียนที่มีกิจกรรมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนไม่มากนัก โดยระยะ 10 ปีที่ผ่านมาโรงเรียนแห่งนี้มีการจัดงานประจำปีของโรงเรียนเพียงครั้งเดียว แต่โรงเรียนก็มีงานที่จัดเป็นประจำอยู่ทุกปี คือ “งานวันแม่” โดยโรงเรียนจะจัดงานก่อนวันแม่แห่งชาติ 1 วัน คือจัดในวันที่ 11 สิงหาคม ของทุกปี

ช่วงก่อนที่จะมีการจัดงานทางโรงเรียนจะประชุมแบ่งงานกัน โดยโรงเรียนได้นำกิจกรรมการประกวดผลงานทางวิชาการและการแจกทุนการศึกษาตามพวกไว้ในงานนี้ด้วย ดังนั้นกิจกรรมสำคัญของงานนี้จึงประกอบด้วยกิจกรรม 3 อย่าง คือ 1) การประกวดผลงานทางวิชาการของนักเรียน 2) การแจกทุนการศึกษา และ 3) งานวันแม่

โรงเรียนจะจัดให้มีการประกวดผลงานทางวิชาการของนักเรียนก่อนที่จะถึงวันจัดงานประมาณ 1 สัปดาห์ ในช่วงนี้โรงเรียนจะนำคณะกรรมการตัดสินมาจำหน่ายให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียน

เตรียมไว้สำหรับนำไปกราบแม่ พร้อมกันนี้โรงเรียนจะทำหนังสือเชิญชวนให้แม่ของนักเรียนมาร่วมงาน รวมทั้งเชิญกรรมการศึกษาและแขกผู้มีเกียรติอื่นๆ มาร่วมงานด้วย

ในวันงาน นักเรียนจำนวนหนึ่งจะเดินทางมาโรงเรียนพร้อมกับแม่ โดยมีแม่มาร่วมงานนี้ ประมาณร้อยละ 30-40 เท่านั้น ทั้งนี้เพราะวันดังกล่าวเป็นวันทำงาน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ว่างที่จะมาร่วมงานด้วย ในช่วงเช้านี้ทางโรงเรียนได้จัดทำป้ายนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนที่ชนะเลิศการประกวดผลงานทางวิชาการแสดงไว้รอบๆ หอประชุมที่เป็นสถานที่จัดงาน ซึ่งผู้ปกครองจะให้ความสนใจเดินชมป้ายนิทรรศการเหล่านี้ จนเมื่อเวลาประมาณ 8.15 น. นักเรียนทุกคนต้องไปเข้าแถวเคารพธงชาติตามปกติ หลังจากนั้นจึงเคลื่อนย้ายเข้าหอประชุม โดยโรงเรียนได้จัดที่นั่งให้ผู้ปกครองนั่งซีกหนึ่ง ส่วนอีกซีกหนึ่งเป็นที่นั่งของเด็กนักเรียน

เวลาประมาณ 9.00 น. จึงเริ่มเปิดงานวันแม่ โดยเริ่มจากการแจกรางวัลให้แก่นักเรียนที่ชนะเลิศการประกวดผลงานทางวิชาการ และตามด้วยการแจกทุนการศึกษาต่างๆ โดยโรงเรียนได้เชิญกรรมการศึกษาและเจ้าของทุนการศึกษามาเป็นผู้แจกรางวัล หลังจากนั้นจึงเป็นช่วงของกิจกรรมวันแม่ โดยทางโรงเรียนได้เชิญให้แม่ที่มาร่วมงานขึ้นไปนั่งบนเวทีคราวละ 10 - 15 คน และให้ถูกขึ้นไปนั่งตรงหน้าแม่ ช่วงนี้พิธีกรจะดำเนินกิจกรรมได้อย่างซาบซึ้ง โดยให้ลูกได้กราบที่ตักแม่ พร้อมทั้งมอบดอกมะลิให้แม่ พิธีกรจะดำเนินไปเรื่อยๆ จนแม่ที่มาร่วมกิจกรรมได้ขึ้นเวทีครบทุกคน หลังจากนั้นทางโรงเรียนจึงเชิญตัวแทนของแม่ที่มาร่วมงานให้กล่าวแสดงความรู้สึก ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมสุดท้ายของงาน โรงเรียนจะปิดงานประมาณ 12.00 น. หลังจากกิจกรรมสิ้นสุดแล้วผู้ปกครองที่เป็นแม่จะเดินทางกลับบ้าน ส่วนนักเรียนเมื่อรับประทานอาหารกลางวันแล้วจะต้องเข้านอนในกาคนำต่อไป

ภาพเหตุการณ์การจัดงานวันเด็กของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำ

โรงเรียนวัดคลองน้ำคำมีการจัดงานวันเด็กติดต่อกันมาหลายสิบปี โดยโรงเรียนจะจัดงานในวันศุกร์ก่อนที่จะถึงวันเด็กแห่งชาติ 1 วัน

ก่อนจัดงานประมาณ 1 เดือน โรงเรียนจะประชุมครูเพื่อเตรียมการจัดงาน โดยโรงเรียนได้นำกิจกรรมการแข่งขันกีฬาสมัครเล่นไว้ในงานวันเด็กนี้ด้วย ในช่วงนี้ครูในโรงเรียนจะช่วยกันหาทุนและของขวัญของรางวัลมาสำหรับใช้ในการจัดงาน โดยครูจะแบ่งสายกันออกเยี่ยมโรงงานและห้างร้านต่างๆ โดยนำแจกันดอกไม้ไปสวัสดิปีใหม่เจ้าของกิจการทั้งหลายพร้อมทั้งมอบหนังสือขอบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อการจัดงานวันเด็ก นอกจากการขอบริจาคจากผู้ประกอบการในชุมชนแล้ว โรงเรียนยังมีหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปด้วย ในช่วงระยะเวลา 1 สัปดาห์ก่อนวันจัดงาน โรงเรียนต้องตระเวนไปรับของขวัญจากเจ้าของโรงงานและห้างร้านต่างๆ และนำมาจัดใส่ถุงเพื่อเตรียมแจกให้กับเด็กนักเรียน

ในช่วงวันงานนักเรียนจะแต่งตัวด้วยชุดพลศึกษาและใส่หมวกสีตามกลุ่มสีที่ตนเองสังกัด โดยเด็กส่วนหนึ่งจะมีน้องและผู้ปกครองมาด้วย เมื่อถึงเวลาประมาณ 8.30 น. โรงเรียนจะให้เด็กทุกคนมาเข้าแถวที่สนามเพื่อเคารพธงชาติและฟังศาสน์วันเด็กของนายกรัฐมนตรี หลังจากนั้นทางโรงเรียนจะแจกถุงปองอาหารให้กับเด็กทุกคนเพื่อนำไปใช้แลกอาหารมารับประทาน โดยโรงเรียนจัดอาหารไว้บริการบริเวณโรงอาหารของโรงเรียน หลังจากนั้นทางโรงเรียนจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มสีต่างๆ และให้นักเรียนเข้าประจำที่ตามกลุ่มสี ช่วงนี้จะเป็นการแข่งขันกีฬาระหว่างสีต่างๆ โดยนักเรียนแต่ละสีจะช่วยเหลือเชียร์สีของตน ระหว่างนี้ทางโรงเรียนจะอนุญาตให้นักเรียนนำถุงปองไปแลกอาหาร เครื่องดื่ม ไอศกรีม ฯลฯ มารับประทานได้ การแข่งขันกีฬาจะดำเนินไปจนเวลาประมาณ 14.00 น. หลังจากนั้นเด็กทุกคนจะต้องมาเข้าแถวในสนามตามกลุ่มสีของตน ซึ่งช่วงนี้จะเป็นการมอบรางวัลให้ผู้ชนะการแข่งขันกีฬาและเป็นการปิดการแข่งขันกีฬาและปิดงานวันเด็ก โดยช่วงสุดท้ายโรงเรียนจะนำธงของขวัญมาแจกให้กับนักเรียนทุกคน เสร็จแล้วจึงปล่อยให้ นักเรียนเดินทางกลับบ้าน

2. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

การนำเสนอสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนต่อไปนี้ เสนอโดยใช้กลุ่มบุคคลเป็นหลัก โดยแต่ละกลุ่มจะกล่าวถึงเรื่องที่ชุมชนมีส่วนร่วมและวิธีการในการมีส่วนร่วม ดังนี้

2.1 กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน

“กรรมการศึกษา” ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ หมายถึงกรรมการศึกษาตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาและตามระเบียบว่าด้วยการแต่งตั้งกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้มาก่อนที่จะมีการใช้ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539 ส่วน “กรรมการโรงเรียน” หมายถึงกรรมการโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539

กรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำ ส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น ผู้มีฐานะในชุมชน และ อดีตกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีอดีตกำนันของตำบลแห่งนี้เป็นประธานกรรมการศึกษาคิดต่อกันมาหลายสมัย

จากการศึกษาถึงองค์ประกอบและคุณลักษณะของคณะกรรมการศึกษาชุดสุดท้าย(ปฏิบัติหน้าที่ถึงปี พ.ศ. 2539) ก่อนที่จะเปลี่ยนมาใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539 พบว่าคณะกรรมการ มีองค์ประกอบและคุณลักษณะที่น่าสนใจดังนี้

1. มีกรรมการที่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนแห่งนี้ 9 คน จากกรรมการทั้งหมด 15 คน
2. มีกรรมการที่เป็นชาวบ้านคลองน้ำคำมาแต่กำเนิด 10 คน อีก 5 คนเป็นผู้ที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในท้องถิ่นนี้ แต่ปัจจุบันทุกคนยกเว้นผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้ที่พักอยู่ในท้องถิ่นนี้

3. มีกรรมการที่เป็นเพศหญิงเพียงคนเดียว โดยกรรมการท่านนี้เป็นลูกหลานของตระกูลที่สร้างวัดคลองน้ำคำและอุทิศที่ดินให้สร้างโรงเรียนแห่งนี้

4. ในกรรมการทั้ง 15 คน มีอดีตกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านและนักการเมืองท้องถิ่น 8 คน (ส่วนใหญ่แล้วอดีตกำนันผู้ใหญ่บ้านจะหันมาเป็นนักการเมืองท้องถิ่น) นอกจากนั้นคือผู้มีฐานะในชุมชนและผู้นำชุมชน

นอกจากองค์ประกอบข้างต้นแล้ว ยังมีสิ่งที่น่าสนใจบางประการในคณะกรรมการศึกษาชุดนี้ คือ กรรมการศึกษาชุดนี้ไม่ใช่กลุ่มที่มีอายุใกล้เคียงกัน และไม่มีความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวเหมือนกรรมการของโรงเรียนวัดสุขเกษม แม้จะมีกรรมการที่เป็นศิษย์เก่ามากถึง 9 คน แต่ก็ไม่ใช่ผู้ที่เป็นศิษย์เก่ารุ่นใกล้เคียงกัน สำหรับเรื่องนี้ สันติ ทรัพย์สมบูรณ์ ซึ่งเป็นทั้งกรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำและกรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดสุขเกษม ให้ความเห็นว่า "อันปริยายที่ขอบกรรมการของคลองน้ำคำกับสุขเกษมแล้วมันค้ำกัน กรรมการของสุขเกษมเป็นคนรุ่นเดียวกันแล้วก็สนิทกัน แต่ที่นี้มีมันคนละรุ่นกัน แล้วกรรมการคนอื่น ๆ เขาก็เกรงใจประธาน เวลาคณะทำอะไร ก็คอยฟังประธานเป็นหลัก แต่สุขเกษมเราคบชู้คบเมียเดียวกัน..." จากคุณลักษณะและองค์ประกอบต่างๆ ข้างต้น เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าทำไมคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำจึงมีบทบาทไม่เด่นเท่ากับกรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดสุขเกษม อย่างไรก็ตามคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดสุขเกษมก็จัดว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากที่สุดเมื่อเทียบกับประชาชนกลุ่มอื่นๆ ในชุมชน

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ขึ้นมาใช้แทนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 ทำให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนชุดล่าสุดถูกยกเลิกไป โดยโรงเรียนจัดให้มีการแต่งตั้งกรรมการโรงเรียน ขึ้นมาปฏิบัติหน้าที่แทน ซึ่งก็ปรากฏว่ามีกรรมการจากคณะกรรมการศึกษาชุดเดิม จำนวน 8 คน กลับเข้ามาเป็นกรรมการโรงเรียนชุดใหม่ โดยระเบียบใหม่นี้กำหนดให้คณะกรรมการโรงเรียนประกอบไปด้วยบุคคล 3 กลุ่มเท่าๆ กัน คือ กรรมการจากผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการจากผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่า และกรรมการจากคณะครู ดังนั้นกรรมการชุดเดิมจึงไม่สามารถกลับเข้ามาเป็นกรรมการโรงเรียนได้ทั้งหมด แต่โรงเรียนก็ได้เชิญให้อดีตกรรมการศึกษาเข้ามาเป็นกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนต่อไป

คณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในหลายเรื่อง สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน
2. สนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนด้วยแรงงาน
3. มาร่วมประชุมและให้ความคิดเห็นกับทางโรงเรียน

4. ช่วยประสานงานกับคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ
5. การให้ข่าวสารที่เป็นการสะท้อนภาพการทำงานของโรงเรียน
6. การตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและครู

ในส่วนของความช่วยเหลือทางการแพทย์ให้กับโรงเรียนนับว่าเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของ กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนที่เด่นชัดมากที่สุด โดยกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนจะเป็นกำลังสำคัญของโรงเรียนในการระดมทรัพยากรจากชุมชนมาสนับสนุนโรงเรียน ตัวอย่างเช่น ช่วงปี 2537 - 2538 เป็นช่วงที่โรงเรียนต้องการแก้ปัญหาน้ำท่วมซึ่งต้องใช้เงินประมาณ 600,000 บาท จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้ ปรากฏว่ากรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน ร่วมกับกรรมการวัด และคณะครู/การโรง ต่างช่วยกันขอบริจาคเงินและวัสดุจากบุคคลต่างๆ ในชุมชนจนสามารถนำมาใช้ดำเนินงานได้สำเร็จ นอกจากนี้เมื่อโรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมใดๆ คณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนก็จะช่วยสนับสนุนโรงเรียน ด้วยการบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของให้กับโรงเรียนเสมอๆ รวมทั้งช่วยเป็นตัวแทนไปขอความร่วมมือจากบุคคลอื่นๆ ในชุมชนอีกด้วย โดยเฉพาะประธานกรรมการศึกษาที่เป็นอดีตกำนันของตำบลนี้ เป็นผู้ที่ประชาชนและเจ้าของโรงงานต่างๆ ให้ความเกรงใจเป็นพิเศษ ดังนั้นประธานกรรมการศึกษาท่านนี้จึงเป็นกำลังสำคัญในการหาทรัพยากรให้กับโรงเรียนเสมอมา ตัวอย่างหนึ่ง que แสดงถึงความสามารถในการช่วยเหลือทางการแพทย์ให้กับโรงเรียนของประธานกรรมการศึกษาท่านนี้คือ ในปี 2540 โรงเรียนประสบกับปัญหาเรื่องน้ำค็มน้ำใช้ในโรงเรียน เนื่องจากบ่อบาดาลและเครื่องสูบน้ำของโรงเรียนชำรุด และการสร้างเครื่องสูบน้ำพร้อมทั้งถังบรรจุน้ำขึ้นมาใหม่ต้องใช้เงินมากกว่า 300,000 บาท ในครั้งนั้นประธานกรรมการศึกษาได้ขอบริจาคเงินจำนวน 300,000 บาท จากผู้มีฐานะคนหนึ่งซึ่งสามีเสียชีวิต ซึ่งผู้บริจาคก็ยินดีเพราะต้องการสร้างไว้เป็นอนุสรณ์แก่สามี

การช่วยเหลือทางการแพทย์มาให้กับโรงเรียนนี้ คณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนวัดคลองน้ำต่าจะช่วยเหลือให้ทั้งเงินและวัสดุสิ่งของ โดยเฉพาะในช่วงวันเด็กของทุกปี คณะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนจะช่วยเหลือสิ่งของและเงินจากชุมชนเพื่อนำมาจัดกิจกรรมให้กับเด็กนักเรียน หรือแม่ในช่วงที่โรงเรียนจะทำถนนภายในโรงเรียน กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนก็ช่วยเหลือทั้งเงินและวัสดุ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย มาให้โรงเรียน เป็นต้น

นอกจากการช่วยเหลือทางการแพทย์แล้วการเข้ามาช่วยเหลือเรื่องแรงงานก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนให้ความช่วยเหลือโรงเรียนมาโดยตลอด ดังเหตุการณ์ที่โรงเรียนสร้างถนนภายในโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม ในปี 2538 ช่วงนั้นโรงเรียนไม่มีเงินพอที่จะจ้างคนงานให้มาทำถนน เพราะเงินที่มีอยู่เพียงพอแค่การซื้อวัสดุในการทำถนนเท่านั้น ปรากฏว่าครั้งนั้นกรรมการศึกษาท่านหนึ่งอาสาว่าจะหาชาวบ้านมาช่วยกันทำถนนให้โรงเรียนโดยไม่คิดค่าจ้าง ซึ่งกรรมการศึกษาท่านดังกล่าวก็สามารถหาชาวบ้านมาช่วยทำถนนให้โรงเรียนได้สำเร็จ โดยค่าจ้างในการทำถนนครั้งนั้นคิดเป็นเงินแล้วต้องใช้เงินไม่ต่ำกว่า 50,000 บาท

จากการสนทนากับกรรมการศึกษาท่านดังกล่าว ได้ข้อมูลว่า กรรมการศึกษาท่านนี้ไม่ใช่คนที่มีฐานะดี แต่เป็นคนที่มีความรู้มากและเป็นหัวหน้ากลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ทำให้สามารถระดมคนมาช่วยงานให้กับส่วนรวมได้ กรรมการศึกษาท่านนี้กล่าวว่า "เรื่องเงินนะผมไม่ค่อยมี แต่เรื่องแรงให้บอกมาเถอะ ผมหาคนได้" ผู้อำนวยการโรงเรียนท่านปัจจุบันเล่าว่าทุกครั้งที่โรงเรียนต้องให้แรงงานคนมากมาย ก็ได้กรรมการศึกษาท่านนี้ที่เข้ามาช่วย สำหรับกรรมการศึกษาท่านนี้เพิ่งเข้ามาเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนในช่วงที่ผู้อำนวยการท่านนี้เข้ามาเป็นผู้บริหาร (ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา) โดยกรรมการศึกษาท่านนี้บอกว่าสังเกตเห็นอยู่ก่อนแล้วว่าผู้อำนวยการท่านนี้ตั้งใจทำงานจริง เมื่อมาทบทวนให้เข้าเป็นกรรมการศึกษาจึงรับปาก ประกอบกับตนเองเป็นศิษย์เก่าที่นี่ เกิดที่นี่และมีบ้านอยู่แถวนี้ ก็เลยเต็มใจที่จะเข้ามาช่วยโรงเรียน ปัจจุบันกรรมการศึกษาท่านนี้คือกรรมการโรงเรียนคนหนึ่งของคณะกรรมการโรงเรียนชุดปัจจุบัน

นอกจากการมีส่วนร่วมข้างต้นแล้ว กรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนคือกลุ่มบุคคลที่มาร่วมประชุมเพื่อให้ความคิดและวางแผนงานให้กับโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยผู้บริหารจะเชิญกรรมการฯ มาประชุมและเสนอเรื่องต่างๆ ให้พิจารณา ซึ่งส่วนมากจะเป็นเรื่องที่ต้องการความช่วยเหลือจากชุมชนหรือเรื่องที่ต้องการความเห็นชอบจากกรรมการฯ ตัวอย่างเช่น การประชุมกรรมการโรงเรียนเมื่อเดือนสิงหาคม 2540 โรงเรียนขอความเห็นชอบในการใช้ดอกผลของกองทุนเพื่อนำมาจัดเป็นทุนการศึกษาแจกให้นักเรียนในงานวันแม่ โดยแบ่งดอกผลส่วนหนึ่งไปซื้อยาเข้าห้องพยาบาล คณะกรรมการโรงเรียนทั้งวงคิดว่าการใช้ดอกผลของกองทุนทุกปีอย่างนี้ทำให้กองทุนไม่เจริญเติบโต ต่อไปนี้ขอให้โรงเรียนนำดอกผลร้อยละ 20 เข้าฝากทบเป็นเงินค้ำเพื่อให้กองทุนโตขึ้น ส่วนเงินที่ถูกตัดไปจากการใช้จ่ายรายปี กรรมการฯ อาสาว่าจะหาค่าใช้จ่ายส่วนนี้มาชดเชยให้ นอกจากนี้กรรมการฯ ยังช่วยกันวางแผนงานในการวางระบบประปาให้กับโรงเรียนด้วยเพราะหลังจากที่ขอบริจาคเงินมาสร้างถังน้ำดื่มเสร็จแล้ว การแจกจ่ายน้ำก็ยังทำไม่ได้เนื่องจากยังขาดงบประมาณบางส่วนที่จะนำมาวางท่อน้ำในโรงเรียน ซึ่งเรื่องนี้กรรมการโรงเรียนได้สอบถามผู้อำนวยการโรงเรียนในที่ประชุมกรรมการและเร่งรัดให้มีการดำเนินงานให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว

การช่วยประสานงานกับคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยเหลือโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากกรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนเป็นคนมีชื่อเสียงในท้องถิ่นและหลายคนก็เป็นนักการเมืองท้องถิ่น การประสานงานดังกล่าวช่วยให้โรงเรียนทำงานได้สะดวกขึ้นและช่วยให้โรงเรียนมีทรัพยากรมาบริหารงานโดยไม่ต้องพึ่งงบประมาณของทางราชการ ตัวอย่างเช่น กรณีที่ถังน้ำบาดาลของโรงเรียนชำรุดทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดน้ำดื่มให้บริการกับนักเรียนได้ ประธานกรรมการโรงเรียนได้เป็นตัวเชื่อมโยงสำคัญที่ทำให้โรงเรียนได้รับทรัพยากรจากคนในชุมชน นอกจากนี้กรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนยังช่วยประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อช่วยเหลืองานของโรงเรียนเสมอๆ โดยเฉพาะกับเทศบาลตำบลคลองน้ำคำที่เข้ามาให้บริการแก่โรงเรียนทั้งเรื่องการเก็บขยะ และบริการอื่นๆ

โดยที่กรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนจะอาศัยอำนาจหน้าที่และความสนิเทศส่วนตัวช่วยประสานงานให้กับทางโรงเรียน

บทบาทของกรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนอีกประการหนึ่งคือการให้ข่าวสารที่เป็นการสะท้อนภาพการทำงานของโรงเรียนและการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและคณะครู โดยกรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนจะนำข้อมูลที่ได้จากผู้ปกครองและประชาชนมาแจ้งให้ผู้บริหารทราบ เพื่อให้ผู้บริหารดำเนินการปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะเรื่องความเอาใจใส่ของครูต่อเด็ก นอกจากนี้กรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนยังคอยสลับรับฟังถึงพฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียนจากคณะครูและบุคคลสำคัญในชุมชน เช่น จากเจ้าอาวาสเป็นต้น โดยกรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนจะนำสิ่งที่ได้รับมาสอบถามจากผู้บริหาร โรงเรียน

2.2 วัดและพระสงฆ์

เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่ก่อสร้างอยู่บนที่ธรณีสงฆ์ โดยมีวัดเป็นผู้อุปถัมภ์ โรงเรียนนี้มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ในช่วงที่ผ่านมามีวัดและพระสงฆ์จึงเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนโดยตลอด โดยการมีส่วนร่วมของวัดและพระสงฆ์แยกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การให้ความอุปถัมภ์แก่โรงเรียน
2. การเข้ามาเป็นวิทยากรสอนจริยศึกษาให้กับนักเรียน

เกี่ยวกับการให้ความอุปถัมภ์แก่โรงเรียนนั้น วัดคลองน้ำคำได้ให้การอุปถัมภ์แก่โรงเรียนแห่งนี้มาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโรงเรียน โดยช่วงแรกโรงเรียนแห่งนี้ได้อาศัยศาลาวัดเป็นที่เรียน ต่อมาวัดได้อนุเคราะห์ให้ที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคารเรียนพร้อมทั้งช่วยบอญญแก่ชาวบ้านเพื่อให้ช่วยกันบริจาคเงินสมทบในการสร้างโรงเรียน โดยเฉพาะอดีตเจ้าอาวาส(มรณะภาพเมื่อ พ.ศ. 2539) เป็นผู้ให้การอุปถัมภ์โรงเรียนแห่งนี้เป็นอย่างมาก เช่น เคยช่วยขอบริจาคเงินจากเจ้าของโรงงานในย่านนี้เพื่อสร้างอาคารเรียนให้กับโรงเรียนรวมทั้งขอขียนทรพยากรต่างๆ ให้กับโรงเรียนเสมอๆ ทั้งการให้โดยตรงและโดยอ้อม ตัวอย่างเช่น ในทุกๆ ปีที่วัดนี้จะมียานประจำปีเป็นงานใหญ่ ประมาณ 7 - 10 วัน และมีประชาชนมาเที่ยวงานวัดเป็นจำนวนมาก ทางฝ่ายโรงเรียนได้จัดครูมาช่วยงานวัดเป็นประจำ โดยในงานดังกล่าวนี้ทางวัดได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนมีรายได้จากงานนี้ 2 ทาง คือ ให้โรงเรียนรับฝากรถที่เข้ามาเที่ยวงานและขมรายได้ที่ได้จากการรับฝากรถให้กับโรงเรียน อีกทางหนึ่งคือให้โรงเรียนจัดครูและนักเรียนไปรับฝากรถแท็กซี่หน้าโบสถ์ โดยทางวัดขมรายได้ที่ประชาชนทำบุญในส่วนนี้ให้กับโรงเรียนทำให้โรงเรียนมีรายได้ปีละหลายหมื่นบาท แม้ในเทศกาลอื่นๆ เช่น ช่วงเทศกาลลอยกระทงทางวัดก็อนุญาตให้โรงเรียนทำกระทงมาขายในวัดได้ เป็นต้น นอกจากนี้ทางวัดยังเอื้อเพื่อให้โรงเรียนได้ขอยืมข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ มาใช้เสมอๆ เช่นช่วงหลายปีก่อนโรงเรียนมีเค็ยกย้ายมาเรียนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการขยายตัวของโรงงานต่างๆ ในแถบนี้ ช่วงนั้นโรงเรียนขาดแคลนโต๊ะเก้าอี้ให้นักเรียนนั่ง

หลายร้อยตัว ผู้บริหารในช่วงนั้นแก้ปัญหาโดยการขออิมเก้อจของวัดมาให้นักเรียนนั่งเรียนซึ่งทางวัดก็อำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี อดีตผู้บริหารโรงเรียนในช่วงนั้นเล่าว่าในช่วงที่ท่านบริหารโรงเรียนแห่งนี้ อยู่ เมื่อโรงเรียนขาดแคลนสิ่งใดท่านจะไปกราบเรียนให้เจ้าอาวาสทราบ ซึ่งเจ้าอาวาสก็จะบอกบุญกับญาติโยมอีกต่อหนึ่งซึ่งช่วยให้โรงเรียนได้รับเงินและสิ่งของมาใช้ในการบริหารงานเสมอๆ

เกี่ยวกับการส่งพระสงฆ์เข้ามาเป็นวิทยากรช่วยสอนจริยศึกษาให้กับนักเรียน โรงเรียนแห่งนี้มีพระสงฆ์มาสอนจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2536 โดยก่อนหน้านั้นมีเจ้าอาวาสบิณฑบาตเป็นประจำทุกวัน แต่ปัจจุบันมีพระภิกษุรูปหนึ่งพิจารณาว่าชุมชนแถบนี้มีปัญหาสังคมมากเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมดูแลเด็ก ส่วนครูเองก็ยังไม่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กได้ ประกอบกับความเสื่อมโทรมทางสังคมได้ถูกลามเข้ามาจนถึงวัด โดยมีชาวบ้านในชุมชนที่เข้ามาบวชแล้วมาทำผิดในวัด ทำให้พระรูปนี้อยากเข้ามาช่วยแก้ปัญหาสังคมของชุมชนจึงได้ขออนุญาตเจ้าอาวาสเพื่อเข้ามาขอสอนจริยธรรมให้กับนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.2 - ป.4 เพราะพิจารณาว่า การปลูกฝังค่านิยมในเรื่องคุณธรรมความดีควรเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ เจ้าอาวาสในช่วงนั้นก็อนุญาตและส่งให้พระรูปดังกล่าวเข้ามาสอนหนังสือในโรงเรียนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พระรูปนี้ก็ได้รับเข้ามาช่วยสอนจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยทุกวันที่มีชั่วโมงสอนพระรูปนี้จะรับมาโรงเรียนแต่เช้าเพื่อมาเขียนที่หน้าประตูโรงเรียนอยู่กับครูเวรที่มีหน้าที่รับเด็กหน้าประตูโรงเรียน โดยได้ช่วยสั่งสอนคักเตือนเด็กที่เข้ามาในโรงเรียนให้รู้จักการไหว้ที่ถูกต้อง การแต่งตัวที่เรียบร้อยถูกระเบียบ รวมถึงเรื่องความประพฤติอื่นๆ ซึ่งช่วยให้เด็กมีระเบียบวินัยมากขึ้น พระรูปนี้เล่าว่าเนื้อหาที่ท่านสอนมีเรื่องการปฏิบัติต่อพระสงฆ์อยู่ในหลักสูตรด้วย ดังนั้นการที่มายืนรับเด็กหน้าประตูโรงเรียนจึงเป็นการให้เด็กได้ปฏิบัติจริงและเป็นการสอนปฏิบัติไปในตัวด้วย

2.3 ผู้ปกครองนักเรียน

ผู้ปกครองเป็นบุคคลกลุ่มใหญ่ที่สุดที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนทั้งนี้เพราะพวกเขาเป็นผู้ถูกหลานที่เรียนอยู่ในโรงเรียนนี้ ในกลุ่มของผู้ปกครองนี้ถ้าจำแนกออกเป็นผู้ปกครองที่เป็นคนพื้นที่กับ ผู้ปกครองที่เป็นคนต่างถิ่นหรือคนที่อพยพเข้ามาเพื่อหางานทำแล้ว พบว่าส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นโดยมีคนที่อยู่ประมาณร้อยละ 10 เท่านั้น ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้มาจากการที่บริเวณที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำนี้คือศูนย์กลางของตำบลและเป็นแหล่งรวมของโรงงานอุตสาหกรรมแห่งการค้าสำคัญ ดังนั้นคนต่างจังหวัดที่เคลื่อนย้ายเข้ามาจึงมักมาอยู่อาศัยในแถบนี้ก่อนพื้นที่อื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนนี้เป็นเด็กต่างจังหวัด โดยระยะหลายปีก่อนเด็กที่มาจากอื่นจะเป็นเด็กที่ย้ายติดตามผู้ปกครองเข้ามา แต่ในระยะหลังๆ จะมีเด็กนักเรียนที่เป็นลูกของคนต่างจังหวัดแต่มาเกิดในท้องถิ่นนี้มากขึ้น สำหรับเรื่องนี้อธิบายการศึกษาหลายท่านให้ข้อมูลยืนยันว่าโรงเรียนแห่งนี้มีเด็กนักเรียนที่เป็นคนพื้นที่อยู่ประมาณร้อยละ 10 เท่านั้น โดยให้เหตุผลเสริมอีกประการหนึ่งว่าผู้ปกครองที่

เป็นคนท้องที่และมีฐานะคิณิยมนส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนเอกชนมากกว่าที่จะส่งมาเรียนโรงเรียนรัฐบาล นอกจากนี้โรงเรียนแห่งนี้ยังมีนักเรียนที่ข้ามเขตมาจากจังหวัดนครปฐมมาเรียนเป็นจำนวนมากอีกด้วย (ส่วนใหญ่เป็นเด็กในเขตสุขภาพิบาลอ้อมใหญ่ ในเขตอำเภอสามพราน ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกัน) ทั้งนี้เพราะโรงเรียนวัดคลองน้ำคำเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้ถนนใหญ่ มีการคมนาคมสะดวก ทำให้ผู้ปกครองนิยมนส่งบุตรหลานมาเรียน

การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนสามารถดำเนินการออกได้เป็นเรื่องสำคัญๆ

ดังนี้

1. การมารับมาส่งบุตรหลานและการมาดูแลในช่วงที่อยู่ในโรงเรียน
2. การบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของให้กับโรงเรียน
3. การตรวจสอบความประพฤติและการทำงานของครู
4. การมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
5. การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน

ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนนี้มารับมาส่งบุตรหลานด้วยตนเองไม่มากนัก คือประมาณร้อยละ 10 ของนักเรียนทั้งหมดเท่านั้น โดยอีกประมาณร้อยละ 70 นิยมใช้บริการรถรับส่งของเอกชน และที่เหลืออีกร้อยละ 20 เป็นนักเรียนที่เดินทางไป-กลับด้วยตนเอง

จากการสังเกตการมารับมาส่งนักเรียนของผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองจะมารับมาส่งนักเรียนชั้นเล็กๆ เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะชั้นอนุบาล และ ป.1 ผู้ปกครองส่วนใหญ่เมื่อมาส่งเด็กเข้าโรงเรียนแล้วก็จะกลับออกไปและจะมารับเด็กอีกครั้งหนึ่งตอนใกล้เลิกเรียน แต่ก็มีผู้ปกครองบางรายที่มาส่งลูกแล้วยังอยู่ในโรงเรียนตลอดวันโดยจะกลับออกไปพร้อมลูกตอนเลิกเรียน ผู้ปกครองท่านนี้ให้เหตุผลว่าตนเองเป็นห่วงการเดินทางของลูกและเห็นว่าลูกยังช่วยเหลือตัวเองไม่ค่อยได้จึงอยากมาดูแลลูกตลอดทั้งวัน จากการสังเกตและสนทนากับผู้ปกครองท่านดังกล่าวพบว่า ระหว่างที่อยู่ในโรงเรียน ผู้ปกครองท่านนี้จะช่วยเหลืองานต่างๆ ของครู เช่น ทำความสะอาดห้องเรียนและช่วยดูแลเด็กอนุบาล จนต่อมาเกิดความสนิทสนมกับครูประจำชั้นของลูก ซึ่งครูท่านดังกล่าวได้ช่วยเหลือให้ผู้ปกครองท่านนี้มีรายได้ในระหว่างที่อยู่โรงเรียน โดยได้ฝากให้เข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันของโรงครัว(ช่วยล้างถาดอาหารในโรงครัว) ซึ่งผู้ปกครองท่านนี้ก็พอใจที่พอมีรายได้ช่วยเหลือครอบครัวได้บ้าง

ผู้ปกครองนักเรียนยังเป็นอีกกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมในการบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของให้กับโรงเรียนเสมอๆ แต่เนื่องจากโรงเรียนวัดคลองน้ำคำเป็นโรงเรียนที่มีกิจกรรมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากนัก ทำให้โอกาสที่จะขอบริจาคเงินและสิ่งของจากประชาชนในแต่ละปีจึงมีน้อยครั้งมาก ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนวัดสุขเกษมที่ขอบริจาคจากชุมชนปีละหลายครั้ง อย่างไรก็ตามโรงเรียนวัดคลองน้ำคำก็มี กิจกรรมที่จัดเป็นประจำอยู่ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมวันเด็กและกิจกรรมวันแม่โดยเฉพาะ

กิจกรรมวันเด็ก เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนขอบริจาคจากชุมชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งรวมถึงผู้ปกครองนักเรียน ด้วย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในวันเด็กจะมีตั้งแต่การบริจาคเงิน บริจาคสิ่งของ และมาร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง โดยปีใดที่ทางโรงเรียนจัดให้ประชาชนเข้ามาเลี้ยงอาหารเด็กด้วยตนเอง จะมีผู้ปกครองหลายรายขอเข้ามาตั้งเป็นซุ้มอาหารให้บริการแก่นักเรียน ซึ่งนักเรียนจะชอบบริการอย่างนี้มาก นอกจากการบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของในวันเด็กแล้ว ผู้ปกครองก็ยังช่วยบริจาคทรัพย์สินให้กับโรงเรียนในโอกาสอื่นด้วย ตัวอย่างเช่น ช่วงที่โรงเรียนทำรั้วและคั้นกั้นน้ำเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมในโรงเรียน ในปี 2537 - 2538 ผู้ปกครองก็มีส่วนช่วยในเรื่องนี้มาก

ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบความประพฤติและการทำงานของครู ผู้ปกครองของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำก็มีส่วนในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกลุ่มผู้ปกครองที่เข้ามารับมาส่งบุตรหลานที่โรงเรียน ผู้ปกครองกลุ่มนี้จะคอยสังเกตการสอนของครู การปฏิบัติของครูต่อเด็กและความประพฤติของครูโดยทั่วไป ตัวอย่างเช่นผู้ปกครองที่มารอรับลูกคอนเอ็นและนั่งรออยู่ที่ศาลาผู้ปกครองหน้าประตูโรงเรียน ถ้าผู้ปกครองเห็นว่ามีความผิดที่เดินออกจากโรงเรียนก่อนที่เด็กจะถูกล่อลวงออกประตูโรงเรียน ผู้ปกครองก็มักจะพูดตำหนิครูว่า “เด็กยังไม่ทันปล่อยเลย ครูออกก่อนแล้ว” บางครั้งผู้ปกครองจะพูดดั่งๆ ทำให้ครูที่ปฏิบัติเช่นนั้นรู้สึกไม่สะดวกเพราะมีคนคอยสังเกตพฤติกรรมของตนเองอยู่ นอกจากนี้ผู้ปกครองบางคนยังคอยสังเกตการสอนของครูและนำสิ่งที่ครูปฏิบัติบกพร่อง เช่น ครูทิ้งห้องเรียน ครูไม่ตรวจการบ้านไป “ฟ้อง” ผู้บริหาร ทำให้ครูบางคนถูกผู้บริหารเรียกไปสอบถาม

อย่างไรก็ตามการเข้ามามีส่วนในการตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของครูนี้บางครั้งผู้ปกครองก็ไม่เข้าใจเหตุผลที่ครูทำ ดังที่ครูท่านหนึ่งเล่าว่า ครูเวรที่มีหน้าที่ขายอาหารให้นักเรียนต้องลงมาทานอาหารที่โรงอาหารก่อนที่เด็กจะปล่อยพักกลางวัน ผู้ปกครองบางคนก็ไม่เข้าใจโดยบางคนถามครูว่า “ทำไมครูกินข้าวก่อนเด็ก” ซึ่งครูก็ต้องชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจ

การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองอีกประการหนึ่งก็คือการมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียน แต่เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นน้อยครั้งมาก โดยปกติผู้ปกครองจะมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียนเพียงปีละ 1 ครั้ง ในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 โดยเรื่องที่ประชุมจะเป็นเรื่องการแข่งขันโยบาช ระเบียบการ และการขอความร่วมมือของโรงเรียนต่อผู้ปกครอง

การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมวันเด็กและกิจกรรมวันแม่ สำหรับกิจกรรมวันเด็กผู้ปกครองจะมาร่วมกิจกรรมด้วยการพาเด็กๆ มาร่วมงาน มาเลี้ยงอาหารเด็ก และมาดูแลเด็กเล่นกิจกรรม ส่วนอีกกิจกรรมหนึ่งคือกิจกรรมวันแม่ เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนแห่งนี้จัดเป็นประจำสัปดาห์ละ 30 - 40 ทุกปี และโรงเรียนจะมีรายได้จากการขายดอกมะลิประดิษฐ์ให้กับนักเรียนเพื่อนำไปกราบแม่ ซึ่งรายได้ส่วนนี้ไม่มากนักแต่ที่โรงเรียนจัดกิจกรรมนี้ทุกปี เพราะเห็นว่าสังคมของชุมชนนี้เป็นสังคมที่แม่ลูกไม่ค่อยได้ใกล้ชิดกันเนื่องจากแม่

ส่วนใหญ่ต้องทำงานในโรงงาน การจัดกิจกรรมนี้ช่วยให้แม่และลูกได้แสดงความรักต่อกัน ทำให้ครอบครัวอบอุ่นขึ้นและช่วยให้ผู้ปกครองได้มาสัมผัสกับบรรยากาศของโรงเรียน

2.4 ศิษย์เก่าของโรงเรียน

บุคคลในชุมชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ช่วยเหลือโรงเรียนมาโดยตลอดคือศิษย์เก่าของโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนเก่าแก่ของชุมชน เปิดทำการสอนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2471 ทำให้ประชาชนที่เป็นคนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักจะเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนประมาณครึ่งหนึ่งก็เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ แต่เนื่องจากปัจจุบันโครงสร้างของประชากรในท้องถิ่นเปลี่ยนไป โดยคนพื้นที่มีอยู่เพียงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น สิ่งนี้ทำให้ศิษย์เก่าที่ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นที่กลายเป็นคนส่วนน้อยในชุมชน แต่นอกจากอัตราส่วนของคนพื้นที่จะลดลงแล้ว การที่ทางโรงเรียนไม่ได้จัดให้มีระบบที่ส่งเสริมให้ศิษย์เก่ามารวมตัวกันก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ศิษย์เก่ากว่า 10,000 คน ไม่ได้รวมพลังกันสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน โดยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาโรงเรียนมีการจัดงานประจำปีเพียงครั้งเดียว สิ่งนี้ทำให้ศิษย์เก่าไม่มีโอกาสที่จะรวมตัวกันเพื่อทำประโยชน์ให้กับโรงเรียน และทำให้พลังของชุมชนอ่อนแอลงซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนวัดศุขเกษมที่อยู่ใกล้กันแต่มีการจัดงานประจำปีเกือบทุกปี แต่แม้ศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้จะไม่ได้รวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง แต่คนที่ช่วยเหลือโรงเรียนอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ก็คือศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของศิษย์เก่าแยกออกได้เป็น 3 ประการ คือ

1. เข้ามาเป็นกรรมการของโรงเรียน
2. ช่วยบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของให้กับโรงเรียน
3. มาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน

ในส่วนของการเข้ามาเป็นกรรมการของโรงเรียนนั้นพิจารณาได้จากจำนวนศิษย์เก่าที่เข้ามาเป็นกรรมการศึกษาและกรรมการโรงเรียนของโรงเรียนแห่งนี้ โดยคณะกรรมการศึกษาชุดสุดท้ายก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นกรรมการโรงเรียนมีกรรมการที่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ 8 คน ส่วนคณะกรรมการโรงเรียนชุดปัจจุบัน(ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่ปลายปี 2539 เป็นต้นมา) มีกรรมการที่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน 7 คน จากข้อมูลดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่าศิษย์เก่าเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเป็นกรรมการของโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนนี้เองที่มีบทบาทกับโรงเรียนเป็นอย่างมาก ดังได้กล่าวไว้แล้วในส่วนของการศึกษา/กรรมการโรงเรียน

นอกจากเข้ามาเป็นกรรมการของโรงเรียนแล้ว ศิษย์เก่ายังมีส่วนสำคัญในการบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของให้กับโรงเรียนเสมอๆ โดยเฉพาะศิษย์เก่าที่เข้ามาเป็นกรรมการของโรงเรียนจะมีส่วนในการบริจาคมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้เพราะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนมักจะได้รับมอบหมายให้เป็น

ตัวแทนของโรงเรียนไปขอบริจาคจากบุคคลอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้มักจะต้องบริจาคมานำเพื่อเป็นตัวอย่างก่อนเสมอ

การมีส่วนร่วมอีกประการหนึ่งของกลุ่มศิษย์เก่าคือการมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน โดยเฉพาะช่วงที่โรงเรียนมีงานประจำปี! แต่เนื่องจากช่วง 10 ปีที่ผ่านมาโรงเรียนแห่งนี้มีงานปีเพียงครั้งเดียวเมื่อ พ.ศ. 2530 ดังนั้นการรวมกลุ่มกันของศิษย์เก่าเพื่อมาช่วยงานของโรงเรียนจึงไม่มีให้เห็นในระยะหลังนี้

2.5 กลุ่มผู้ประกอบการโรงงาน

โรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่แวดล้อมไปด้วยโรงงานประเภทต่างๆ และโรงเรียนเองก็ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้ประกอบการโรงงานมาโดยตลอด เมื่อดูจากประวัติของโรงเรียนแล้วพบว่าโรงเรียนแห่งนี้ได้รับความช่วยเหลือจากโรงงานสูงมาก เช่น อาคารเรียนบางหลังเป็นอาคารที่ได้มาจากการบริจาคของเจ้าของโรงงาน (โดยมีอดีตเจ้าอาวาสเป็นผู้ขอบริจาค) นอกจากนี้กลุ่มผู้ประกอบการโรงงานยังให้การสนับสนุนแก่โรงเรียนเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะในช่วงที่โรงเรียนจัดงานวันเด็ก

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ประกอบการโรงงานแล้ว พบว่าเป็นการมีส่วนร่วมโดยการบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของเกือบทั้งสิ้น โดยกลุ่มนี้มักไม่เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะอื่น ยกเว้นการแต่งตั้งกรรมการโรงเรียนเมื่อปลายปี 2539 เนื่องจากโรงเรียนได้ขอแต่งตั้งเจ้าของโรงงานท่านหนึ่งเป็นกรรมการโรงเรียน โดยเจ้าของโรงงานท่านนี้เป็นบุตรชายของอดีตเจ้าของโรงงานที่เคยบริจาคเงินจำนวนมากเพื่อสร้างอาคารเรียนหลังหนึ่งให้กับโรงเรียน และโรงงานแห่งนี้เป็นโรงงานที่ให้การสนับสนุนโรงเรียนมาตลอดระยะเวลากว่า 40 ปี

2.6 หน่วยงานเอกชน

นอกเหนือจากกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมแล้ว องค์กรเอกชนอื่นๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน คือกลุ่มของบริษัทห้างร้านต่างๆ และกลุ่มของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ในจุดที่เป็นศูนย์กลางของตำบล โดยรอบโรงเรียนมีธนาคารพาณิชย์ 3 แห่ง และบริษัทห้างร้านต่างๆ ของหน่วยงานเอกชนอีกเป็นจำนวนมาก ถึงแวดล้อมเช่นนี้ทำให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนเหล่านี้เสมอมา แต่การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะมีลักษณะเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ประกอบการโรงงาน คือเป็นการมีส่วนร่วมด้วยการบริจาคเงินและสิ่งของให้กับโรงเรียนในช่วงที่โรงเรียนมีกิจกรรมสำคัญ

2.7 ผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่น

ในอดีตผู้นำท้องถิ่นของชุมชนคลองน้ำคำ คือ กลุ่มของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ครู เจ้าของที่ดินรายใหญ่ๆ หรือผู้มีฐานะในชุมชน ต่อมาเมื่อท้องถิ่นนี้ยกฐานะเป็นสุขาภิบาล จึงเริ่มมีนักการเมืองท้องถิ่นเกิดขึ้น โดยคนพื้นที่ที่เป็นผู้มีฐานะในชุมชนจะสมัครเข้ามาเป็นกรรมการสุขาภิบาล ซึ่งทำให้กรรมการสุขาภิบาลนี้เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทเด่นในการเป็นผู้นำท้องถิ่น ขณะที่กลุ่มครูลดความเป็นผู้นำท้องถิ่นลงไป ทั้งนี้เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคนในท้องถิ่นและไม่ได้อยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งสิ่งนี้เป็นผลมาจากการที่โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตปริมณฑลและเป็นโรงเรียนที่อยู่ติดถนนสายหลักทำให้มีครูที่มีบ้านอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครย้ายเข้ามาทำงานในโรงเรียนนี้เป็นจำนวนมาก

ต่อมาเมื่อท้องถิ่นนี้ยกฐานะเป็นเทศบาล เมื่อ พ.ศ. 2537 กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านและกรรมการสุขาภิบาลต่างแข่งขันกันเข้ามาเป็นสมาชิกสภาเทศบาล และปัจจุบันสมาชิกสภาเทศบาลคือผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทในชุมชนมากที่สุด ดังนั้นผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่นี้จึงมักจะเป็นคนกลุ่มเดียวกัน โดยกลุ่มนี้จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในเรื่องดังต่อไปนี้

1. เข้ามาเป็นกรรมการของโรงเรียน
2. ช่วยบริจาคและช่วยหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน
3. ช่วยเรื่องแรงงาน
4. เข้าร่วมร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน

จากจำนวนกรรมการศึกษาชุดที่ปฏิบัติงานในช่วงปี 2539 จำนวน 15 คน มีกรรมการที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น 6 คน และในชุดของกรรมการโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในปัจจุบัน (พศ. 2541) มีนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในกรรมการชุดนี้ 4 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากพอสมควร ส่วนการมีส่วนร่วมลักษณะอื่นๆ เช่น การช่วยบริจาค การช่วยเรื่องแรงงาน และการมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน เป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะเดียวกับกลุ่มอื่นๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

2.8 หน่วยงานของราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมีอยู่ด้วยกันหลายหน่วยงาน แต่ในที่นี้แยกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมตามหน้าที่ปกติ และหน่วยงานของรัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะได้รับการร้องขอจากทางโรงเรียน

- หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมตามหน้าที่ปกติ ได้แก่

- 1) สถานีอนามัยและโรงพยาบาลประจำอำเภอ เข้ามาดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของ

นักเรียน และเข้ามาอบรมเรื่องเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพ เป็นต้น สำหรับโรงเรียนวัดคลองน้ำคำนี้ สถานีอนามัยจะเกี่ยวข้องกับโรงเรียนมาก เนื่องจากสถานีอนามัยตั้งอยู่หน้าโรงเรียนทำให้ทั้งครูและนักเรียนได้ใช้บริการอยู่เสมอๆ

2) ตำรวจเข้ามาดูแลเรื่องความปลอดภัยในการข้ามถนนของนักเรียนโดยเฉพาะในช่วงที่ยังไม่มีสะพานลอยตรงทางแยกคลองน้ำคำ นอกจากนี้ยังเข้ามาให้การอบรมเรื่องวินัยจราจรให้กับนักเรียนเป็นครั้งคราว

3) เทศบาลจะเข้ามาดูแลเรื่องขยะและบริการสาธารณสุขอื่นๆ

4) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จะเข้ามาดูแลเรื่องการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานในโรงเรียน ซึ่งเป็นการเข้ามาในทิศติดตามงานตามสายงานปกติ

5) เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ เข้ามาช่วยจัดตั้งกลุ่มผู้เกษตรกรในโรงเรียน

- หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะได้รับการร้องขอจากทางโรงเรียน ได้แก่หน่วยงานราชการที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรณีพิเศษ เช่น

1) เทศบาล เช่นกรณีที่โรงเรียนต้องการถ่ายน้ำจากตักน้ำของโรงเรียนทิ้ง โรงเรียนจะร้องขอเป็นกรณีพิเศษให้รถบรรทุกน้ำของเทศบาลมารับน้ำดังกล่าวไปทิ้งให้ เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนยังขอความร่วมมือจากเทศบาลเป็นกรณีพิเศษอยู่เสมอๆ เนื่องจากโรงเรียนกับเทศบาลตั้งอยู่ไม่ห่างกันทำให้สามารถขอความช่วยเหลือกันได้ง่าย

2) กรมโยธาธิการ กรณีที่เข้ามาจะนำมาคาลให้โรงเรียน

3) องค์การโทรศัพท์เข้ามาติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะให้ภายในโรงเรียน เป็นต้น

2.9 กลุ่มประชาชนทั่วไปในชุมชน

กลุ่มของประชาชนทั่วไปนี้คือประชาชนที่ปัจจุบันมีที่อยู่อาศัยในชุมชนหรือประกอบกิจการอยู่ในชุมชนโดยบางช่วงอาจเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในลักษณะอื่นด้วย เช่นเป็นผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น สำหรับประชาชนกลุ่มนี้พบว่าเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน 2 เรื่อง คือ

1. เข้ามาใช้บริการของโรงเรียน
2. เข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันของโรงเรียน

การเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน ได้แก่ การเข้ามาขอใช้สนามของโรงเรียนเพื่อจัดงานแต่งงาน หรืองานเลี้ยงต่างๆ ส่วนการเข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันของโรงเรียน คือการเข้ามาเป็นแม่ครัว หรือเป็นลูกจ้างทำความสะอาดอุปกรณ์ในโรงอาหารของโรงเรียน

8. สภาพภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนวัดคลองน้ำคำ

8.1 ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

จากข้อมูลในส่วนต้นสรุปได้ว่า ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนวัดคลองน้ำคำ จำแนกออกเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่

1. กรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียน
2. วัดและพระสงฆ์
3. ผู้ปกครองนักเรียน
4. ศิษย์เก่าของโรงเรียน
5. กลุ่มผู้ประกอบการ โรงงาน
6. หน่วยงานเอกชน
7. ผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่น
8. หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
9. ประชาชนทั่วไปในชุมชน

จากกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนวัดคลองน้ำคำทั้ง 9 กลุ่ม สามารถสรุปได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ได้แก่ กรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียน วัดและพระสงฆ์ ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าของโรงเรียน กลุ่มผู้ประกอบการ โรงงาน ผู้นำท้องถิ่น และนักการเมืองท้องถิ่น และประชาชนทั่วไปในชุมชน

2. หน่วยงานเอกชน
3. หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

8.2 เรื่องที่เข้ามามีส่วนร่วม

จากสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 9 กลุ่ม สรุปเป็นเรื่องที่เข้ามามีส่วนร่วมได้ 16 เรื่อง คือ

1. การเข้ามาเป็นคณะกรรมการของโรงเรียน
2. การร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
3. การให้ความคิดเห็นกับทางโรงเรียน
4. การบริจาคเงิน/วัสดุสิ่งของและการช่วยหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน
5. การเข้ามาช่วยเหลือด้วยแรงงาน
6. การช่วยประสานงานกับคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ
7. การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน
8. การให้ข่าวสารที่เป็นการสะท้อนภาพการทำงานของโรงเรียน

9. การตรวจสอบความประพฤติและการทำงานของคณะครู
10. การมารับส่งบุตรหลานและการมาดูแลบุตรหลานในโรงเรียน
11. การช่วยเหลือความผิดปกติของนักเรียน
12. การเข้ามาให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและสาธารณสุขไปไกล
13. การให้ความอุปถัมภ์โรงเรียน
14. การเข้ามาเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียน
15. การเข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันของโรงเรียน
16. การเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน

จากเรื่องที่มีส่วนร่วมทั้ง 16 เรื่องข้างต้น สามารถสรุปเป็นกลุ่มปัจจัยใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

1. การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน
4. การมีส่วนร่วมรับบริการและรับผลประโยชน์จากโรงเรียน

8.8 วิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วม

จากสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ โรงเรียนวัดคลองน้ำคำที่กล่าวไว้ข้างต้น พบว่าวิธีการมีส่วนร่วมที่ปรากฏเด่นชัดมีอยู่ 2 วิธี คือ

8.8.1 การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ

เป็นการมีส่วนร่วมที่มาจากความคิดริเริ่ม ความต้องการ หรือความตั้งใจของผู้เข้ามามีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น พระสงฆ์ของวัดคลองน้ำคำรูปหนึ่งเข้ามาสอนจริยศึกษาให้กับนักเรียนเนื่องจากต้องการปลูกฝังคุณธรรมให้เด็กตั้งแต่เป็นเยาวชน หรือ กรณีที่กรรมการศึกษาเสนอให้ความช่วยเหลือโรงเรียนด้วยแรงกาย เป็นต้น

8.8.2 การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักจูง

เป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่ได้เกิดจากความคิดริเริ่มของผู้มีส่วนร่วม แต่เกิดจากการถูกชักจูงจากผู้อื่น ตัวอย่างเช่น ผู้มีฐานะในชุมชนบริจาคเงินจำนวน 300,000 บาทให้กับโรงเรียนเพื่อสร้างเครื่องสูบน้ำและดึงบรรจุน้ำให้กับโรงเรียน โดยการบริจาคครั้งนี้มีประธานกรรมการศึกษาของโรงเรียนเป็นผู้ขอบริจาคให้กับโรงเรียน หรือกรณีที่ผู้ปกครองมาร่วมประชุมกับโรงเรียนเนื่องจากได้รับหนังสือเชิญจากทางโรงเรียน เป็นต้น

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ

ในส่วนของปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกการนำเสนอออกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (2) ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และ (3) ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

1. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ในส่วนของสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน จำแนกออกเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1.1.1 โครงสร้างเศรษฐกิจที่มอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมในการสนับสนุนทรัพยากรให้แก่โรงเรียน

ปัจจุบันในตำบลคลองน้ำคำมีภาคอุตสาหกรรมเป็นโครงสร้างเศรษฐกิจหลักของตำบลโดยมีภาคพาณิชยกรรมและบริการเป็นโครงสร้างรอง ส่วนภาคเกษตรกรรมที่เคยเป็นโครงสร้างหลักมาแต่อดีตกลับลดลงจนเหลือพื้นที่ทำการเกษตรเพียงร้อยละ 0.26 ของพื้นที่ทั้งหมด

การอุตสาหกรรมเริ่มเข้ามาในพื้นที่นี้ราว พ.ศ. 2500 โดยโรงงานแห่งแรกเริ่มเข้ามาก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2498 และโรงงานก็ทวีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ จนในปี พ.ศ. 2540 ทุ่งที่แห่งนี้มีโรงงานก่อตั้งอยู่มากกว่า 500 โรง. ในทางกลับกันพื้นที่ที่นานาถึบค่อขๆ ถลดลงจนในที่สุดทุ่งที่แห่งนี้ไม่มีที่นานาเหลือแม้แต่ไร่เดียว เจ้าอาวาสวัดคลองน้ำคำรูปปัจจุบันเล่าว่า เมื่อปี 2520 รอบๆบริเวณวัดยังมีการทำนาอยู่มาก แต่หลังจากนั้นก็ค่อยๆ หมคไปเพราะน้ำในถ้ำคลองน้ำเสียบ ท่านเจ้าอาวาสได้เปรียบเทียบสังคมของชาวบ้านคลองน้ำคำช่วงที่เป็นสังคมเกษตรกับช่วงที่เป็นสังคมอุตสาหกรรมว่ามีความแตกต่างกันมาก โดยช่วงที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังทำนาอยู่ชาวบ้านจะไม่ค่อยมีเงินใช้จ่ายมากนักแค่ชาวบ้านมีเวลามากและจะมาร่วมงานกับวัดอย่างสม่าเสมอ แต่ปัจจุบันชาวบ้านไม่ค่อยมีเวลาไม่ค่อยเข้าวัดแล้วมีเงินใช้จ่ายมากขึ้น เวลาที่วัดจัดงานประจำปีวัดก็ได้รับเงินทำบุญมากขึ้น ข้อมูลดังกล่าวเป็นเครื่องบ่งชี้อย่างหนึ่งว่าประชาชนในสังคมแบบอุตสาหกรรมมีกำลังในการใช้จ่ายดีกว่าสังคมแบบเกษตร

โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ เป็นโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากชุมชนมาโดยตลอด โดยเฉพาะจากเจ้าของโรงงานต่างๆ ที่แวดล้อมโรงเรียนอยู่ จากประวัติของโรงเรียนมีโรงงานแห่งหนึ่งที่ช่วยเหลือโรงเรียนด้านการเงินเป็นอย่างมากตลอดระยะเวลา 40 ปี ได้แก่โรงงานทองคำเพชรเกษม ซึ่งตั้งอยู่หน้าโรงเรียน โรงงานแห่งนี้เคยบริจาคเงินจำนวนมากเพื่อก่อสร้างอาคารเรียน รวมทั้งสนับสนุน

กิจกรรมของโรงเรียนเป็นประจำทุกปี(ยกเว้นช่วงหนึ่งที่โรงงานถูกไฟไหม้) นอกจากกลุ่มของโรงงานแล้ว ประชาชนทั่วไปก็ให้การสนับสนุนโรงเรียนเป็นอย่างดีเช่นกัน สังเกตได้จากช่วงที่โรงเรียนมีกิจกรรมที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรจากชุมชน โรงเรียนจะสามารถหาทรัพยากรที่มีมูลค่าจำนวนแสนจำนวนล้านได้ในระยะเวลาไม่กี่วัน ตัวอย่างเช่นช่วงที่โรงเรียนต้องการสร้างรั้วพร้อมคั่นกันน้ำในปี 2537 - 2538 ในครั้งนั้นโรงเรียนต้องการเงินประมาณ 300,000 บาทในการสร้างรั้ว ปรากฏว่ากรรมการวัดที่เป็นกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนได้ประกาศขอบริจาคจากประชาชนที่มาทำบุญเพียง 3 วันพระเท่านั้นก็ได้เงินครบตามที่ต้องการ ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าชุมชนที่มีความพร้อมที่จะสนับสนุนโรงเรียนมากพอสมควรทีเดียว

1.1.2 สภาวะทางเศรษฐกิจดีส่งเสริมให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมาก

การให้การสนับสนุนโรงเรียนของชุมชนยังขึ้นกับสภาวะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยช่วงก่อนปี 2539 โรงเรียนได้ทรัพยากรจากชุมชนจำนวนมากมาพัฒนาโรงเรียน ทั้งการสร้างรั้ว การสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมในโรงเรียน การปรับปรุงอาคารสถานที่และบริเวณของโรงเรียน แต่หลังจากปี 2539 เป็นต้นมา โรงเรียนต้องชะลอโครงการที่ต้องรบกวนชุมชนลง

1.2 ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดการแข่งขันทางการเมือง และกระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองในท้องถิ่นมีผลทั้งทางบวกและทางลบต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน แต่ในช่วงนี้จะกล่าวถึงส่วนที่เป็นปัจจัยเสริมด้านเดียวก่อน ดังนี้

ดังที่ได้เคยกล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าชุมชนแห่งนี้มีวิวัฒนาการจากการเป็นตำบลตามระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค จนต่อมาได้ยกฐานะเป็นสุขาภิบาลและเทศบาลตามระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีความเคลื่อนไหวทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมากขึ้น โดยนักการเมืองท้องถิ่นได้พยายามสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองด้วยการทุ่มเทพลังและทรัพยากรมาช่วยกันพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งโรงเรียนก็ได้รับประโยชน์จากนักการเมืองเหล่านี้มาก สำหรับโรงเรียนวัดคลองน้ำคำเป็นโรงเรียนที่มีนักการเมืองท้องถิ่นเป็นประธานกรรมการโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนจึงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้พอสมควรทั้งในทางที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และในทางที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มของนักการเมืองฝ่ายที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับประธานกรรมการโรงเรียน

1.3 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.3.1 ความเชื่อและค่านิยมของคนไทยช่วยส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา ทำให้มีนิสัยชอบทำบุญให้ทาน ชอบช่วยเหลือและไม่ใคร่ปฏิเสธคำร้องขอจากผู้อื่น โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการทำบุญให้ทานหรือการทำประโยชน์ในลักษณะของสาธารณกุศล ด้วยพื้นฐานของค่านิยมดังกล่าวส่งผลให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้นแม้การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการบริจาคทรัพย์สินก็ตาม

โรงเรียนวัดคลองน้ำคำเป็นโรงเรียนเก่าแก่ของตำบล และอยู่ในความอุปถัมภ์ของวัดคลองน้ำคำซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนมาเป็นเวลานาน คนในชุมชนแห่งนี้พร้อมที่จะช่วยเหลือโรงเรียนเป็นพื้นฐานอยู่แล้วแต่การเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวชุมชนมักจะพิจารณาปัจจัยประกอบอื่นๆ ด้วย เช่น ความพึงพอใจต่อผู้บริหารและการปฏิบัติงานของโรงเรียน รวมถึงวิธีการที่โรงเรียนเข้าไปติดต่อกับชุมชน ดังจะได้กล่าวถึงในตอนต่อไป

2. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

2.1 บุคคลบางกลุ่มมีความศรัทธาต่อผู้บริหารโรงเรียน

กรรมการศึกษาท่านหนึ่งเล่าว่า เหตุที่คนยอมเข้ามาเป็นกรรมการศึกษาเพราะศรัทธาต่อตัวผู้บริหารคนปัจจุบัน โดยสังเกตเห็นว่าผู้บริหารคนนี้มีความตั้งใจจริงที่จะทำงานให้กับโรงเรียน เป็นคนจริงใจและไม่ถือตัว เมื่อมาทำงานด้วยกันมากๆ ก็ยิ่งทำให้ผู้ใจกัน ทำให้เต็มใจที่จะเข้ามาทำงานให้โรงเรียน

2.2 คนในชุมชนเป็นห่วงเรื่องปัญหาสุขภาพจิตและสวัสดิภาพของบุตรหลาน

ความเป็นห่วงเรื่องปัญหาสุขภาพจิตส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น เนื่องจากบริเวณรอบๆ โรงเรียนมีชุมชนแออัดที่เป็นแหล่งจำหน่ายยาเสพติดหลายประเภท โดยเฉพาะยาบ้า ซึ่งประชาชนในแถบนี้ทราบเรื่องนี้เป็นอย่างดี ความเป็นห่วงดังกล่าวทำให้ผู้ปกครองหลายคนมาคอยรับคอยส่งลูกเป็นประจำที่โรงเรียน แม้แต่พระสงฆ์ก็เป็นห่วงปัญหาเรื่องนี้มาก โดยพระสงฆ์ที่อาสาเข้ามาสอนหนังสือทั้งในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาถว้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า สาเหตุที่เข้ามาช่วยสอนหนังสือก็เพราะเป็นห่วงปัญหาเรื่องยาเสพติดด้วย และในชั่วโมงสอนท่านจะสอดแทรกเรื่องอันตรายของยาเสพติดไว้ในบทเรียนเสมอๆ นอกจากปัญหาเรื่องยาเสพติดแล้ว ผู้ปกครองยังห่วงเรื่อง

สวัสดิภาพของบุตรหลาน โดยเฉพาะเรื่องการเดินทาง และการด่องวางเด็ก ทำให้ผู้ปกครองหลายคนยอม
 ระยะเวลาว่างมารับบุตรหลานด้วยตนเอง

2.3 คนในชุมชนต่างกว่าคนมีภาระหน้าที่ต่อห้องอื่น

จากการสนทนากับผู้ที่เข้ามาช่วยเหลืองานวัดและงานของโรงเรียน ได้แก่กลุ่มกรรมการ
 ศึกษาวกรรมการโรงเรียน กรรมการวัดและชาวบ้านบางคน พบว่านอกจากความเชื่อตามวัฒนธรรม
 ประเพณีแล้วบุคคลเหล่านี้มีความรู้สึกเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งคือ ความต้องการที่จะทำประโยชน์ให้กับ
 ห้องถิ่นที่เป็นบ้านเกิดของตนเอง บุคคลเหล่านี้จะแสดงออกโดยการมาร่วมกิจกรรมของชุมชนอยู่เสมอๆ
 ทั้งงานวัด งานโรงเรียนและงานของชาวบ้าน โดยส่วนใหญ่จะเป็นคนพื้นที่ที่มีฐานะมั่นคง เคยบวชเรียนที่
 วัดนี้และเคยเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ แต่มีบางคนที่ไม่ได้เป็นศิษย์เก่าแต่เข้ามาอยู่ในห้องที่เป็น
 เวลานานก็ต้องการช่วยเหลือห้องที่นี้ด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่นราชของนายคำรวทที่เกษียณอายุแล้วราชหนึ่ง
 ได้เข้ามาเป็นกรรมการวัดและกรรมการศึกษาคัดคอกันหลายสมัย กรรมการศึกษาท่านนี้เป็นคนที่มีบ้าน
 เกิดอยู่ที่ตำบลสวนหลวง(เป็นตำบลที่มีเขตติดต่อกับตำบลคลองน้ำคำ) แต่ได้มาแต่งงานกับคนคลองน้ำ
 คำตั้งแต่ ก่อน พ.ศ. 2500 และอยู่คลองน้ำคำมานานกว่า 40 ปี ท่านผู้นี้ได้เข้ามาช่วยเหลืองานของชุมชน
 ทั้งงานวัดและงานของโรงเรียนและยังช่วยเหลือโรงเรียนบ้านสวนหลวงซึ่งเป็นโรงเรียนที่บ้านเกิดของตน
 เองอีกด้วย

2.4 สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

เหตุปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนคือ ความเกี่ยว
 ข้องกับโรงเรียนในฐานะใดฐานะหนึ่ง และความเกี่ยวข้องนี้กระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบความบทบาท
 หน้าที่ของคนกับโรงเรียน โดยกลุ่มที่พบมาก คือ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน กรรมการศึกษาวกรรมการ
 โรงเรียน และ ศิษย์เก่าของโรงเรียน ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

2.4.1 การเป็นผู้ปกครองนักเรียน

ผู้ปกครองนักเรียนนับว่าเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มใหญ่ที่สุดที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน
 บุคคลเหล่านี้จะหมุนเวียนกันเข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในช่วงที่มีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียน และ
 เมื่อบุตรหลานจบการศึกษาไปแล้วบุคคลกลุ่มนี้ก็จะห่างจากโรงเรียนไป ดังนั้นการเป็นผู้ปกครองนักเรียน
 จึงเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

2.4.2 การเป็นกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน

สำหรับคนที่เข้ามาเป็นกรรมการศึกษาหรือกรรมการโรงเรียนแล้วจัดว่าเป็นกลุ่มคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้เพราะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการเข้ามาสนับสนุนและจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน

2.4.3 การเป็นศิษย์เก่า

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนคือ ความเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ เมื่อพิจารณาถึงผู้ที่เข้ามาบทบาทกับโรงเรียนมากๆ เช่นกลุ่มของกรรมการศึกษาหรือผู้นำชุมชน จะพบว่าส่วนใหญ่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ แม้การรวมตัวของศิษย์เก่าที่นี้จะไม่เข้มแข็งนัก แต่ก็ยังรู้สึกได้ว่าคนที่เป็ศิษย์เก่ามีความสมัครใจที่จะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนเดิมของตน

2.5 สถานภาพในชุมชน

สถานภาพในชุมชนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โดยเฉพาะกลุ่มของนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้มีฐานะในชุมชน เจ้าของโรงงานและเจ้าของกิจการในชุมชน บุคคลเหล่านี้จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากกว่าผู้ที่ไม่มืสถานภาพเด่นในชุมชน

2.6 ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน

เนื่องจากชุมชนแห่งนี้มีพื้นฐานมาจากชุมชนเกษตรกรรมและเป็นสังคมของชาวพุทธ ดังนั้นประชาชนในเขตนี้จึงมีลักษณะนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และชอบทำบุญให้ทาน ลักษณะเช่นนี้ช่วยให้ง่ายต่อการที่โรงเรียนจะขอความร่วมมือจากชุมชน แม้ปัจจุบันชุมชนแห่งนี้จะไม่ได้ทำการเกษตรกันอีกแล้ว รวมทั้งประชากรส่วนใหญ่ก็เป็นคนต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาหางานทำ แต่ประชากรในแถบนี้ก็ยังมีลักษณะนิสัยของคนชนบทไทยที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สิ่งเหล่านี้จัดว่าเป็นผลดีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

8. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน จำนวนการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน (2) ปัจจัยเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติงานของโรงเรียน (3) ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน และ (4) ปัจจัยอื่นๆ

8.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน

ในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียนจะแยกการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วนคือ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร โรงเรียนและปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน โดยจะนำเสนอข้อมูลทั้งในอดีตและปัจจุบันเพื่อให้เห็นภาพเหตุการณ์ที่กว้างขึ้น

8.1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน

8.1.1.1 ผู้บริหารเป็นผู้เข้ามาสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

ผู้นำในชุมชนหลายคนให้ข้อมูลตรงกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนรุ่นหลังๆ ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ซึ่งแตกต่างจากสมัยที่อาจารย์เดิม เป็นครูใหญ่(ดำรงตำแหน่งช่วง พ.ศ. 2472 - 2507) ในสมัยนั้นครูใหญ่จะมาร่วมงานกับชุมชนสม่ำเสมอทำให้ครูใหญ่กับชาวบ้านสนิทสนมกัน และความสนิทสนมกันนี้ทำให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม หลายคนในชุมชนก็ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าผู้บริหารควรจะต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี และควรมาร่วมกิจกรรมกับชุมชนบ้างในโอกาสที่สมควร

8.1.1.2 ผู้บริหารสามารถทำงานเข้ากับการเรียน/กรรมการโรงเรียนได้ดี

กรรมการเรียน/กรรมการโรงเรียนให้ข้อมูลว่า ถ้าผู้บริหารโรงเรียนเข้ากับการเรียนฯ ได้ดีแล้ว จะช่วยให้โรงเรียนกับชุมชนมีความร่วมมือกันสูง เพราะส่วนใหญ่กรรมการจะเป็นคนในชุมชนทำให้ชักจูงประชาชนอื่นๆ ให้มาสนับสนุนโรงเรียนได้ แต่ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติต่อกรรมการอย่างให้เกียรติพอสมควรและผู้บริหารควรฟังความคิดเห็นของกรรมการบ้าง ไม่ควรบริหารตามใจตนเองเกินไป

8.1.1.3 ผู้บริหารไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน

ปัจจุบันผู้บริหาร โรงเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนไม่มากนัก โดยเฉพาะงานของชาวบ้าน ผู้บริหารโรงเรียนจะไม่ค่อยไปร่วมงานยกเว้นงานของบุคคลสำคัญในชุมชน แต่มีงานหนึ่งที่ผู้บริหารและครูไปร่วมงานกันเป็นประจำเป็นประจำคืองานประจำปีของวัดคลองน้ำคำ โดยผู้บริหารจะจัดให้ครู

ไปเป็นเจ้าของหน้าที่ในงานและช่วยงานตั้งแต่เริ่มค้นจนเสร็จสิ้นงานทุกปี ซึ่งช่วยให้ครูกับชาวบ้านได้มี โอกาสสร้างความคุ้นเคยกันบ้าง ตามข้อเสนอแนะของคนในชุมชนเสนอแนะว่า ผู้บริหารและครูควรไป ร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากๆ เพราะจะช่วยให้โรงเรียนกับ ชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

8.1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน

8.1.2.1 ครูเข้าไปสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

แม้ปัจจุบันความสัมพันธ์ของครู โรงเรียนวัดคลองน้ำคำกับประชาชนจะ ไม่มีความผูกพันกัน มากนักเนื่องจากลักษณะสังคมได้เปลี่ยนไปและครูในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคนท้องถิ่น การมาทำงาน ของครูมักจะเดินทางมาทำงานคอนเร็นและกลับคอนเร็นทำให้ครูมีความผูกพันกับชุมชนน้อย -อย่างไรก็ตามประชาชนยังมีความต้องการให้ครูเข้ามามีกิจกรรมร่วมกับประชาชนบ้างในโอกาสที่เหมาะสม เพราะ การมาร่วมกิจกรรมกันทำให้ครูและชาวบ้านมีความสนิทสนมกัน ช่วยให้ประชาชนอยากให้ความร่วมมือ กับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ผู้นำชุมชนท่านหนึ่งได้ยกตัวอย่างผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนท่านหนึ่งว่าแม้ไม่ใช่คน ท้องที่ แต่เมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนแล้วก็เข้ามาช่วยเหลืองานของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทำตัวสนิทสนมกับ ประชาชนทุกคน และเมื่อผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านนี้ไปขอร้องประชาชนให้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน ประชาชนก็เต็มใจให้ความร่วมมือ นอกจากนี้ประชาชนยังได้ยกตัวอย่างภารโรงของโรงเรียนคนหนึ่งที่เป็นคนต่างจังหวัด แต่เมื่อมาอยู่ในชุมชนแล้วก็ช่วยเหลือชุมชนอย่างจริงจังเป็นที่รู้จักทั่วไปในชุมชน และ เมื่อโรงเรียนต้องการความสนับสนุนจากชุมชน ปรากฏว่าภารโรงคนนี้ก็กลายเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยให้ โรงเรียนได้รับทรัพยากรเข้ามาสู่โรงเรียนมากมาย แต่การช่วยประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของภารโรงคนนี้ก็ยิ่งขึ้นกับองค์ประกอบอื่นด้วย โดยภารโรงคนดังกล่าวเล่าว่า “ผมมันก็แปลก ถ้าพอ คนไหนถูกนิสสัยกันผมก็อยากช่วย แต่ถ้าคนไหนไม่ถูกนิสสัยกันเราก็ทำเฉยเลย”

การที่ครูจะมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนได้นั้น คนในชุมชนให้ความเห็นว่าครูจะต้อง ปฏิบัติใน 2 สิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ครูต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันครูกับประชาชนไม่ค่อยรู้จักกันและ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าที่จะเป็นฝ่ายเริ่มทักทายเพื่อสร้างความสนิทสนมกับครู ดังนั้นถ้าครูเป็นผู้มี มนุษยสัมพันธ์อันดี ก็จะสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านได้ง่ายยิ่งขึ้น

2. ครูต้องหมั่นมาร่วมกิจกรรมกับชุมชน ทั้งกิจกรรมส่วนรวมและกิจกรรมส่วนตัว เช่นมา ร่วมทำบุญกับประชาชนในวันสำคัญทางศาสนา มาช่วยงานกฐินของวัด หรือมางานศพของประชาชนใน ท้องถิ่น เป็นต้น

3.1.2.2 ครูสนใจเด็กและเอาใจใส่การเรียนการสอนดี

การที่ครูเอาใจใส่ดูแลเรื่องการเรียนการสอนเป็นอย่างดีเป็นสิ่งที่ยุมนชนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก แม้ภาพรวมของโรงเรียนแห่งนี้จะไม่ได้มีผลการเรียนที่โดดเด่นกว่าโรงเรียนอื่นๆ แต่ผู้ปกครองก็คาดหวังให้โรงเรียนสอนลูกหลานของเขาให้ดีที่สุด สังเกตได้ว่าในทุกๆ ปีจะมีผู้ปกครองของเด็กที่มาเข้าเรียนใหม่พยายามที่จะให้ลูกได้เรียนกับครูที่เขาทราบว่าเอาใจใส่เด็กดี และผู้ปกครองจะคอยสังเกตติดตามว่าครูประจำชั้นของบุตรหลานคนตั้งใจสอนเด็กเพียงไร โดยมีก่นำพฤติกรรมการสอนของครูแต่ละคนมาเปรียบเทียบกัน สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ชี้ว่ายุมนชนให้ความสำคัญเรื่องการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก

3.1.2.3 คณะครูมีความสามัคคีกัน

การที่ครูมีความสามัคคีกันทำให้โรงเรียนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และความสามัคคีของครูทำให้ยุมนชนมีความมั่นใจที่จะเข้ามาสนับสนุนโรงเรียน โดยยุมนชนจะคอยสังเกตว่าผู้บริหารและครูมีความตั้งใจจริงในการทำงานเพียงไร ร่วมมือกันทำงานหรือไม่ ถ้าปรากฏว่าครูร่วมมือกันทำงานดียุมนชนก็อยากให้ความร่วมมือ

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียน

3.2.1 โรงเรียนเป็นผู้เข้าไปขอความร่วมมือจากชุมชน

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ยุมนชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนอีกประการหนึ่งคือ การที่โรงเรียนเป็นฝ่ายเข้าไปขอความร่วมมือจากชุมชน เพราะปกติชุมชนจะไม่ทราบว่าโรงเรียนต้องการอะไร มีจุดประสงค์และเหตุผลอย่างไร การที่โรงเรียนเป็นฝ่ายเข้าไปหาชุมชนทำให้ชุมชนทราบความต้องการและเหตุผลของโรงเรียน ซึ่งการเป็นฝ่ายเข้าไปหาชุมชนทำให้ชุมชนพึงพอใจโดยเฉพาะในกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้มีฐานะในชุมชน ทั้งนี้เพราะในกลุ่มบุคคลเหล่านี้มักเป็นผู้ที่เลื่อมใสเพื่อส่วนรวมอยู่เสมอ โดยที่ไม่ได้ประโยชน์ตอบแทนใดๆ ดังนั้นถ้าโรงเรียนโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนเป็นฝ่ายเข้าไปหาบุคคลกลุ่มนี้ก็จะได้รับความร่วมมืออย่างดี แต่การที่จะได้รับความร่วมมือมากหรือน้อยยังขึ้นกับองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย โดยบุคคลกลุ่มนี้จะพิจารณาว่าโรงเรียนให้เกียรติ ให้ความสำคัญ มีความสม่ำเสมอ ความจริงใจต่อพวกเขาเพียงใด โดยเฉพาะความโปร่งใสในการทำงานของโรงเรียน เป็นสิ่งที่บุคคลกลุ่มนี้ใช้พิจารณาเพื่อจะให้ความร่วมมือกับโรงเรียน

3.2.2 โรงเรียนให้ความเอื้อเฟื้อกับชุมชน

ในส่วนของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำได้แสดงความเอื้อเฟื้อหรือให้บริการแก่ชุมชนใน 2 ด้าน คือ

(1) การให้บริการสถานที่แก่ประชาชน ได้แก่ การให้ยืมสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ การอนุญาตให้ประชาชนมาใช้สนามกีฬาของโรงเรียนเป็นที่เล่นกีฬาคอนกรีต และการให้ใช้สนามกีฬาเพื่อจัดแข่งขันกีฬา เป็นต้น

(2) การให้บริการอื่นๆ ได้แก่ การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ การนำวงดนตรีไปแสดงในงานที่ประชาชนมาว่าจ้าง และการที่ครูในโรงเรียนบางคนไปช่วยเป็นพิธีกรในงานต่างๆ ให้กับชุมชน

ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชนดังกล่าวทำให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น

3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

3.3.1 โรงเรียนมีความน่าเชื่อถือด้านการเงิน

เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากชุมชนมาโดยตลอด ดังนั้นประชาชนจึงให้ความสนใจกับการบริหารเงินในส่วนที่ชุมชนส่งมาให้ โดยเฉพาะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนจะให้ความสนใจในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนเป็นผู้ที่ไปติดต่อขอความสนับสนุนจากบุคคลต่างๆ ในชุมชน กรรมการศึกษาจะตรวจสอบว่าโรงเรียนทำงานด้านการเงินน่าเชื่อถือหรือไม่ ถ้าน่าเชื่อถือก็จะให้ความสนับสนุนต่อไป แต่ถ้ามีสิ่งน่าสงสัยก็จะสอบถามจากผู้บริหารโรงเรียน และถ้าได้รับคำตอบที่ไม่ชัดเจนก็จะลดการสนับสนุนโรงเรียนลง

3.3.2 โรงเรียนพัฒนาให้สถานที่ของโรงเรียนร่มรื่นสะอาดน่าอยู่

การที่โรงเรียนพัฒนาให้สถานที่ของโรงเรียนร่มรื่นสะอาดน่าอยู่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนพึงพอใจและเข้ามาให้การสนับสนุนในด้านนี้มากขึ้น โดยผู้ปกครองที่เคยเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของโรงเรียนแห่งนี้ว่า โรงเรียนได้พัฒนาด้านสถานที่ดีขึ้นอย่างมาก โดยสถานที่ของโรงเรียนในปัจจุบันร่มรื่น สะอาดน่าอยู่กว่าสมัยก่อนมาก นอกจากนี้โรงเรียนยังเอาใจใส่โดยการสร้างศาลาให้เป็นที่พักของผู้ปกครองที่มารับส่งลูกอีกด้วย

3.4 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ

3.4.1 ความเป็นโรงเรียนของชุมชน

เนื่องจากชุมชนแถบนี้เป็นชุมชนอุตสาหกรรม มีโรงงานอยู่มากกว่า 500 โรงทำให้เป็นเป้าหมายของโรงเรียนต่างๆ ทั้งในและนอกเขตตำบลที่จะเข้ามาขอความร่วมมือให้สนับสนุนเรื่องการเงินและวัสดุอุปกรณ์โดยเฉพาะในช่วงวันเด็ก จะมีโรงเรียนต่างๆ มาขอบริจาคจากโรงงานเป็นจำนวนมาก แต่จากคำบอกเล่าของครูที่ไปขอบริจาคจากโรงงานเหล่านี้ได้ข้อมูลว่า โรงเรียนวัดคลองน้ำคำจะได้รับของบริจาคมกกว่าโรงเรียนอื่นๆ ที่อยู่นอกเขต เพราะเจ้าของโรงงานจะให้ความสำคัญกับโรงเรียนที่อยู่ในเขตมากกว่าโรงเรียนที่อยู่นอกเขต ประกอบกับโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนใหญ่และเป็นโรงเรียนเก่าแก่ ทำให้มีความสัมพันธ์กับโรงงานต่างๆ มานาน พนักงานในโรงงานจำนวนมากก็เป็นศิษย์เก่าหรือลูกหลานเรียนอยู่ในโรงเรียนนี้ ดังนั้นความเป็นโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นด้วย

3.4.2 โรงเรียนเป็นแหล่งให้ประโยชน์ต่อผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

แม้การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน แต่ก็ยังมีสิ่งตอบแทนบางอย่างที่ไม่ได้เป็นลักษณะของตัวเงิน ได้แก่ การได้รับเกียรติและการยกย่องนับถือจากโรงเรียนและคนในชุมชน โดยเฉพาะการเข้ามาเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนช่วยให้มีบทบาทในชุมชนมากขึ้นซึ่งเป็นผลดีต่อผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกรณีที่บุคคลผู้นั้นต้องการทำงานทางการเมืองในท้องถิ่น

นอกจากเรื่องของความยกย่องนับถือแล้ว ประชาชนบางคนก็ได้รับประโยชน์โดยตรงเช่นกรณีที่เข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันในโรงเรียน เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา
: โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ**

ในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนนี้ จำแนกออกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (2) ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และ (3) ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

1. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ในส่วนของสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน จำแนกออกเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

**1.1.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักทำให้คนในชุมชนไม่มี
เวลาว่าง**

เนื่องจากชุมชนแห่งนี้มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจเน้นหนักไปทางด้านอุตสาหกรรม ทำให้ประชาชนประกอบอาชีพอยู่ในภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างอยู่ในโรงงานต่างๆ ซึ่งการทำงานลักษณะนี้ทำให้ประชาชนไม่มีเวลาว่างที่จะมาร่วมกิจกรรมกับชุมชน นอกจากนี้โครงสร้างเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมยังทำให้โครงสร้างสังคมของชุมชนนี้เปลี่ยนไปด้วย ทั้งนี้เพราะมีคนจากต่างถิ่นเคลื่อนย้ายเข้ามาหางานทำในพื้นที่ที่มีจำนวนมาก โดยที่คนเหล่านี้ยังไม่ได้มีความผูกพันกับท้องถิ่นที่คนเข้ามาทำกินมากนัก สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของโรงเรียนของประชาชน

1.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้ชุมชนให้การสนับสนุนแก่โรงเรียนได้น้อยลง

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในขณะนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการสนับสนุนเรื่องการเงินให้กับโรงเรียน แม้จะมีส่วนร่วมในลักษณะอื่นบ้างเช่นการช่วยเหลือด้านแรงงาน การมีส่วนร่วมด้านความคิด หรือการเข้ามาเป็นวิทยากรเป็นครั้งคราว แต่การมีส่วนร่วมเรื่องการเงินสนับสนุนด้านการเงินมีมากที่สุด ดังนั้นสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีจึงส่งผลให้ชุมชนลดการสนับสนุนด้านการเงินลง ตัวอย่างเช่นในช่วงปีใหม่ 2540 ผู้บริหารโรงเรียนได้นำกระเช้าผลไม้ไปอวยพรปีใหม่เจ้าของโรงงานแห่งหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่ให้การอุปการะโรงเรียนมาโดยตลอด เจ้าของโรงงานได้บริจาคเงินมาสำหรับพัฒนาโรงเรียนจำนวน 20,000 บาทโดยกล่าวว่า "ปีนี้เศรษฐกิจไม่ดีขอช่วยแค่นี้ก่อนเอาไว้ปีหน้าค่อยว่ากันใหม่" และจากการขอบริจาคจากชุมชนเพื่อจัดงานวันเด็ก ครูที่เป็นผู้ขอบริจาคจากเจ้าของโรงงานต่างๆ ให้ข้อมูลเหมือนกันว่า บรรดาผู้ประกอบการทั้งหลายบ่นว่าปีนี้เศรษฐกิจไม่ดี และขอลดการบริจาคลง

1.1.3 การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตและระบบมาตรฐานสินค้าทำให้ประชาชนกลุ่มหนึ่ง ตกงาน

เนื่องจากการอุตสาหกรรมในท้องถิ่นที่ตำบลคลองน้ำคำนี้เป็นอุตสาหกรรมที่ส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีขั้นและใช้แรงงานจำนวนมาก ซึ่งเมื่อมาถึงยุคที่มีการแข่งขันมาก อุตสาหกรรมลักษณะนี้ไม่สามารถที่จะแข่งขันต่อไปได้เนื่องจากปัญหาเรื่องค่าจ้างแรงงานและคุณภาพของสินค้า ดังนั้นโรงงานหลายแห่งจึงปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตให้มีความทันสมัยขึ้น ตัวอย่างเช่น โรงงานทอผ้าแห่งหนึ่งแต่เดิมใช้เครื่องกระสวยท่ง ที่คนงานหนึ่งคนคุมเครื่องจักร 4 เครื่อง แต่ต่อมาโรงงานได้ตั้งซื้อเครื่องรุ่นใหม่ที่คนงานเรียกว่า “เครื่องถม” เข้ามาแทนที่ โดยเครื่องรุ่นใหม่สามารถทำงานได้อย่างอัตโนมัติทำให้ใช้คนงานน้อยลง โดยคนงาน 1 คน สามารถคุมเครื่องจักรได้มากกว่า 10 เครื่อง ลักษณะเช่นนี้ทำให้คนงานส่วนหนึ่งถูกเลิกจ้างงาน นอกจากนี้โรงงานที่ผลิตสินค้าส่งขายต่างประเทศก็ต้องเร่งปรับปรุงเรื่องคุณภาพสินค้า เนื่องจากบางประเทศจะเลือกซื้อเฉพาะสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน (ISO 9000) เท่านั้น ผลของระบบมาตรฐานสินค้านี้ทำให้โรงงานต้องเลือกรับคนงานที่มีวุฒิสูงขึ้น จากแต่เดิมที่รับคนงานวุฒิ ประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันจะรับคนงานที่มีวุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 3 แทน เนื่องจากการปรับคุณภาพงานให้ได้มาตรฐานต้องมีคนงานที่มีพื้นฐานความรู้ดีพอสมควร โดยเฉพาะความเข้าใจภาษาอังกฤษ เพราะคำสั่งต่างๆ ในการผลิตสินค้าและคำสั่งพื้นฐานในการใช้เครื่องจักรเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนคนงานที่มีวุฒิประถมศึกษาเมื่อถูกให้ออกจากงานแล้วก็จะหางานได้ยากขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนกับโรงเรียนเนื่องจากประชาชนส่วนหนึ่งถูกเลิกจ้างงาน

1.2 ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองในท้องถิ่นทำให้เกิดความแตกแยกในชุมชน

จากการที่ท้องถิ่นแห่งนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองมาโดยลำดับจากตำบลที่แบ่งออกเป็นหมู่บ้านตามลักษณะการปกครองส่วนภูมิภาค พัฒนามาเป็นสุขาภิบาล และยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลเมื่อ พ.ศ. 2537 ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดการแข่งขันกันทางการเมืองในชุมชน โดยนักการเมืองท้องถิ่นได้แบ่งแยกกันออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ แต่ละกลุ่มพยายามหาฐานอำนาจให้กับตนเองและไม่ร่วมมือกันทำงานให้กับชุมชนเหมือนในอดีตช่วงก่อนที่จะมีการยกฐานะเป็นสุขาภิบาลและเทศบาล สำหรับโรงเรียนวัดคลองน้ำคำเคยได้รับการสนับสนุนจากทุกกลุ่มในชุมชน แต่เมื่อเกิดความขัดแย้งกันทางการเมืองในท้องถิ่นทำให้ โรงเรียนต้องเลือกที่จะรับการสนับสนุนจากทางใดทางหนึ่ง ทั้งๆ ที่โรงเรียนต้องการเป็นกลางและพร้อมที่จะรับการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกฝ่ายแต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถทำได้สะดวกนัก เนื่องจากกรรมการศึกษาของโรงเรียนโดยเฉพาะประธานกรรมการศึกษาเป็นนักการเมืองฝ่ายหนึ่ง ทำให้กรรมการที่เป็นนักการเมืองอีกฝ่ายหนึ่งถูกกันให้ออกไปจากโรงเรียน ดังนั้น

สังเกตได้จากรายนามของคณะกรรมการการศึกษาช่วงก่อนมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลกับรายนามคณะกรรมการการศึกษา หลังจากมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยคณะกรรมการชุดก่อนมีการเลือกตั้งมีนักการเมืองท้องถิ่น 6 คน โดยช่วงนี้ยังไม่มีการแบ่งฝ่ายทางการเมือง แต่กรรมการศึกษาชุดหลังเหลือนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ 4 คน โดยกรรมการอีก 2 คนที่เป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามไม่ได้รับการเสนอชื่อให้เข้ามาเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนต่างๆ ที่ กรรมการทั้ง 2 คน นั้น คนหนึ่งคือผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นนายกเทศมนตรีของเทศบาลตำบลคลองน้ำคำ และอีกคนหนึ่งคือผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นเทศมนตรี ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการเมืองในท้องถิ่นได้กลายเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเองยังไม่สามารถประสานประโยชน์จากนักการเมืองที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกันได้ ดังกล่าวยุคเช่นนี้ทำให้โรงเรียนขาดพลังสนับสนุนที่สำคัญไปส่วนหนึ่ง

2. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

2.1 คนในชุมชนไม่ค่อยมีเวลาว่าง

การไม่มีเวลาว่างของประชาชนในชุมชนทำให้ประชาชนไม่ค่อยมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โดยสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนไม่มีเวลาว่างคือเรื่องของการประกอบอาชีพ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งต้องทำงานตามช่วงเวลา ที่โรงงานกำหนดโดยคนงานเรียกการทำงานตามช่วงเวลานี้ว่า “เข้ากะ” วิถีชีวิตเช่นนี้เป็นข้อจำกัดทำให้ประชาชนไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมของชุมชน ในส่วนของโรงเรียนเองเมื่อจะจัดกิจกรรมที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนก็ต้องจัดกิจกรรมให้เอื้อต่อประชาชนด้วย เช่นต้องจัดประชุมผู้ปกครอง หรือขายหนังสือเรียนในวันอาทิตย์ เป็นต้น การไม่มีเวลาว่างของคนในชุมชนได้กลายเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะอื่นๆ ทำให้การมีส่วนร่วมด้วยการบริจาคเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมที่เด่นชัดที่สุดของชุมชนแห่งนี้

2.2 องค์ประกอบของประชากรในชุมชนเปลี่ยนไปและคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ยังไม่ผูกพันกับชุมชนและโรงเรียน

จากกรณีที่ชุมชนแห่งนี้เป็นเขตอุตสาหกรรมทำให้มีผู้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีการขยายตัวของเมืองออกมายังชานเมืองทำให้มีหมู่บ้านจำนวนมากเกิดขึ้นในชุมชนนี้ การขยายตัวดังกล่าวทำให้องค์ประกอบของประชากรในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปและสิ่งที่คิดมากับการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ประกอบของประชากร คือการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของคนในชุมชน โดยความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีบางส่วนที่กลายเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน ทั้งนี้เพราะคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ยังไม่มีความคุ้นเคยและความผูกพันกับชุมชน สังเกตได้ว่าเมื่อชุมชนมีกิจกรรมเช่น วันทอดกฐินของวัด วันสำคัญทางศาสนา หรืองานศพของคนในชุมชน คน

ที่มาร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นคนพื้นที่ดั้งเดิมจนพระและชาวบ้านหลายคนพูดว่า “ถ้าหากรู้ว่าใครเป็นคนของน้ำคำ ก็ให้มาอุบหนาศาในวันทำบุญ” อย่างไรก็ตามมีคนที่ย้ายมาอยู่ใหม่จำนวนไม่น้อยที่มาร่วมกิจกรรมกับชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ถือวันเป็นประเพณีของคนไทย เช่นการศักบาตรเทโวในวันออกพรรษา เป็นต้น

สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ยังไม่ผูกพันกับชุมชนคือ ผู้ที่เสียดสละเข้ามาทำงานให้กับชุมชนไม่ว่าจะเป็นกรรมการวัด กรรมการโรงเรียนหรือ นักการเมืองท้องถิ่น ล้วนแต่เป็นคนพื้นที่ดั้งเดิมทั้งสิ้น สิ่งที่เห็นชัดเจนอีกประการหนึ่งคือ ในช่วงวันสงกรานต์ หรือช่วงออกพรรษา ประชาชนที่เข้ามาอยู่ใหม่จะรวมกลุ่มกันเดินทางกลับไปทำบุญที่บ้านเดิมของคน ซึ่งช่วงดังกล่าวชุมชนแห่งนี้จะเหลือเฉพาะคนที่เป็นคนพื้นที่ดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่

2.3 ความขัดสนของคนในชุมชน

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนคือ ความขัดสนส่วนตัวของประชาชน ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีรายได้จำกัด โดยที่บางคนยังคง “ส่งเงินกลับไปบ้าน” ให้กับพ่อแม่พี่น้องที่อยู่ต่างจังหวัดด้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้ประชาชนขัดสนเงินทอง โดยเฉพาะช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ โรงงานยกเลิกการทำงานช่วงเวลาและบางแห่งต้องให้คนงานออกจากงาน สิ่งเหล่านี้กลายเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเพราะระยะที่ผ่านมาโรงเรียนมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมด้วยการร่วมบริจาคทรัพย์สินเป็นหลัก

2.4 ผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีภาระส่วนตัวมาก

คนในชุมชนบางคนแม้จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนแต่ด้วยภาระที่ต้องรับผิดชอบทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ซึ่งเหตุนี้ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นใช้วิธีการร่วมบริจาคเป็นวิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วม จากการสอบถามบุคคลต่างๆ ในชุมชน ได้ข้อมูลว่าสาเหตุที่ทำให้เขาไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเพราะมีภารกิจที่ต้องดูแลที่บ้าน เช่นกรรมการศึกษาท่านหนึ่ง มีภรรยาที่ป่วยเป็นโรคสมองฝ่อ ทำให้ต้องมีคนคอยดูแลอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นถ้าวันใดที่คนดูแลไม่อยู่ กรรมการศึกษาท่านนี้ก็ต้องอยู่พยาบาลภรรยา ทำให้ไม่ได้มาร่วมกิจกรรมของชุมชน กรรมการศึกษาอีกท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า ตัวท่านเองมีธุรกิจเกี่ยวกับรับเหมาก่อสร้าง บางครั้งต้องไปคุมงานต่างจังหวัดทำให้ไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน แต่โดยจิตใจแล้วต้องการเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนที่เป็นสถาบันที่เคยเรียนมา ดังนั้นการช่วยเหลือในช่วงนั้นจึงเป็นการช่วยเหลือด้วยการสนับสนุนด้านการเงินเป็นส่วนใหญ่ แต่ในระยะหลังนี้ได้มีโอกาสเข้ามาทำงานใกล้ชิดกับโรงเรียนมากขึ้น

2.5 ชุมชนกับโรงเรียนยังไม่สนิทสนมและผูกพันกัน

โรงเรียนวัดคลองน้ำคั้นแม่น้ำจะเป็นโรงเรียนเก่าแก่และเป็นโรงเรียนแห่งแรกของชุมชน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในปัจจุบันก็ยังไม่สนิทสนมกันเท่าที่ควร สังเกตได้จาก การที่ชาวบ้านกับครูไม่ค่อยรู้จักกัน ผู้บริหารและครูก็ไม่ค่อยมาร่วมกิจกรรมของชุมชนยกเว้นกิจกรรมที่เป็นหน้าที่หรือเป็นผลประโยชน์ของครูและโรงเรียนไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ชุมชนเองก็ไม่ค่อยเข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับบุตรหลานของตน จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับเฉพาะกรณีที่โรงเรียนมีกิจกรรมพิเศษและเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ลักษณะความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างครูกับชาวบ้านที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันไม่ค่อยมีปรากฏให้เห็น ในส่วนของครูส่วนใหญ่ก็ไม่ใช่คนในชุมชน รวมทั้งไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชน ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะปกติของโรงเรียนกับชุมชนในเขตเมืองทั่วไป แต่หลายฝ่ายให้ความเห็นว่าโรงเรียนและชุมชนยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นได้มากกว่านี้ถ้าทั้งโรงเรียนและชุมชนได้ปรับทัศนคติและพฤติกรรมบางอย่างให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันรวมทั้งการสร้างกิจกรรมให้โรงเรียนและชุมชนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันให้มากขึ้น

จากสภาพปัจจุบันโรงเรียนมุ่งเฉพาะงานด้านการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียวโดยละเลยงานที่เป็นการศึกษากับชุมชนและการให้บริการกับชุมชนแม้งานใน 2 ประการหลังจะพอมิให้เห็นอยู่บ้างแต่น้อยมาก ซึ่งถ้าโรงเรียนให้ความสำคัญและพัฒนางาน 2 ด้านดังกล่าวให้มากขึ้นก็เป็นสิ่งที่ดีหวังได้ว่าความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนจะดีขึ้นกว่านี้มาก

2.6 ชุมชนไม่ให้ความสำคัญและใช้ประโยชน์จากบุคลากรของโรงเรียนให้เหมาะสม

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนคือ การที่ชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญและใช้ประโยชน์จากบุคลากรของโรงเรียนอย่างเหมาะสมทั้งๆ ที่ โรงเรียนเป็นแหล่งรวมของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในชุมชน จากคำบอกเล่าของครูเล่าว่า ในอดีตเมื่อวัดมีงานปี ครูก็จะพากันมาช่วยงานวัดและเจ้าอาวาสจะพอใจที่มีครูมาช่วยงานที่วัด แต่เมื่อครูไปถึงวัดแล้วเจ้าอาวาสกลับบอกว่า “ไหนครูลองล้างชามให้ดูหน่อยซิ” ครูบางคนที่เป็นคนท้องก็จะไปทำคามที่เจ้าอาวาสสั่งเพราะเกรงใจพระ แต่ครูคนอื่นๆ ก็จะเถียงกลับออกมาจากวัด และพูดต่อๆ กันไปว่าวัดใช้งานครูไม่เหมาะสม เหตุการณ์ลักษณะเช่นนี้เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูไม่อยากไปช่วยงานวัด

8. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน จำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน (2) ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน (3) ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน และ (4) ปัจจัยอื่นๆ

8.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน

บุคลากรของโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร ครู ภารโรงและลูกจ้างของโรงเรียน แต่ในที่จะกล่าวถึงเฉพาะส่วนของผู้บริหารและครูเท่านั้น ทั้งนี้เพราะมีข้อมูลที่ระบุว่าพฤติกรรมของ 2 กลุ่มนี้มีส่วนที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

8.1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน

8.1.1.1 ผู้บริหารรุ่นปัจจุบันขาดสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

จากการศึกษาประวัติของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำ พบว่าโรงเรียนแห่งนี้จะมีอายุครบ 70 ปี ในปี 2541 นี้ และโรงเรียนนี้มีผู้บริหารมาแล้วทั้งสิ้น 10 คน โดยผู้บริหารคนแรกอยู่บริหารโรงเรียนนี้ นานถึง 35 ปี (พ.ศ. 2472 - 2507) สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือโรงเรียนนี้มีผู้บริหารที่เป็นคนพื้นที่อยู่ถึงปี พ.ศ. 2508 เท่านั้น โดยผู้บริหารคนต่อๆ มาล้วนแต่เป็นคนต่างถิ่นหรือไม่ได้พักอยู่ในท้องถิ่นทั้งสิ้น สิ่งนี้อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ใกล้ชิดกันเท่าที่ควร

จากการสนทนากับกรรมการศึกษา ประชาชน และครูในโรงเรียนก็เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนขาดสัมพันธ์อันดีกับชุมชน มีข้อมูลที่ระบุว่าสาเหตุหลักมาจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่ค่อยไปร่วมงานของชุมชน

8.1.1.2 ผู้บริหารไม่เป็นผู้นำครูเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารและครูขาดสัมพันธ์อันดีกับชุมชน คือ ผู้บริหารไม่เป็นผู้นำครูเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน เนื่องจากชุมชนให้ความสำคัญกับผู้บริหารโรงเรียนสูงมาก และครูในโรงเรียนจะปฏิบัติในสิ่งที่ผู้บริหารชี้แนะ สังเกตได้จากกิจกรรมใดที่ผู้บริหารไปร่วมกิจกรรมจะเห็นว่ามีครูจำนวนมากเข้าร่วมกิจกรรมนั้น แต่ถ้ากิจกรรมใดที่ผู้บริหารไม่มาร่วม ครูก็จะไม่มาร่วมด้วยเช่นกัน ดังนั้นถ้าผู้บริหารต้องการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำครูเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

3.1.1.3 ผู้บริหารทำงานแบบไม่ปรึกษาหารือกับครูและชุมชน

เนื่องจากผู้บริหารเป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความสนใจมากกว่าบุคลากรคนใดในโรงเรียน พฤติกรรมของผู้บริหารจึงเป็นสิ่งที่ชุมชนสนใจติดตามอยู่เสมอ การที่ผู้บริหารมีชื่อเสียงว่าชอบทำงานแบบยึดตนเองเป็นใหญ่และไม่ปรึกษาหารือ ทำให้ชุมชนเสื่อมศรัทธาต่อผู้บริหาร โดยเฉพาะกับเรื่องที่ชุมชนมีส่วนในการสนับสนุนทรัพยากรให้กับโรงเรียน ตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้บริหารได้ตัดสินใจเทพื้นคอนกรีตบริเวณถนนหน้าประตูโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่ถนนเป็นหลุมมีน้ำขังและแฉะ โดยผู้บริหารใช้เงินที่ได้จากการรับฝากรถในช่วงของงานวัดซึ่งเงินดังกล่าวเกิดจากน้ำพักน้ำแรงของคณะครู และทางวัดเปิดโอกาสให้โรงเรียนมีรายได้ เรื่องดังกล่าวเจ้าอาวาสได้บอกแก่ผู้บริหารว่ายังไม่ควรริบทำเพราะกรมทางหลวงจะมาทำถนนให้ตลอดแนวเพื่อเตรียมรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มาทรงยกช่อฟ้าที่วัด แต่ผู้บริหารเห็นว่าควรต้องเร่งแก้ปัญหานี้เพราะครูและนักเรียนได้รับความลำบากประกอบกับยังไม่มีกำหนดแน่นอนว่ากรมทางหลวงจะมาทำถนนให้เมื่อไร ดังนั้นผู้บริหารจึงได้สั่งให้ช่างมาเทคอนกรีตบริเวณดังกล่าว สิ้นเงินไปประมาณ 5,000 บาท หลังจากที่ท่านเสร็จเพียง 1 สัปดาห์ กรมทางหลวงได้มาปรับพื้นถนนใหม่ทั้งหมดโดยทุบสิ่งที่โรงเรียนทำไว้ทิ้งไป และสร้างถนนให้ใหม่ตลอดทั้งแนว เหตุการณ์นี้ทำให้โรงเรียนเสียเงินโดยเปล่าประโยชน์และผู้บริหารถูกมองว่าเป็นคนคือร้อนไม่ฟังเสียงของชุมชน

3.1.1.4 ผู้บริหารกระทำสิ่งที่ทำเอาขวัญกำลังใจของครู

จากการสอบถามครูในโรงเรียนมีข้อมูลที่ระบุว่าพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อพฤติกรรมการทำงานของครูมากที่สุด และการที่ครูจะรักโรงเรียนหรือไม่ก็ขึ้นกับพฤติกรรมของผู้บริหาร โดยไม่จำเป็นว่าครูคนนั้นจะเป็นคนท้องที่หรือไม่ว่าที่ครูท่านหนึ่งกล่าวว่า "อืมแม้เขาจะไม่ได้เกิดที่นี่แต่เขามีสรัทธาจากที่ทำประโยชน์ให้กับโรงเรียน ซึ่งศรัทธานี้อยู่ที่ผู้บริหารว่าจะจุดไฟในตัวครูได้มากน้อยแค่ไหน คือผู้บริหารเป็นทั้งหัวจุดและกั้วดับ คือถ้าจุดได้ครูก็จะทำงานเต็มที่ แต่ถ้าเป็นด้านลบมันก็หมดเลย หมดศรัทธาต่อโรงเรียนด้วย"

พฤติกรรมของผู้บริหารที่ทำให้ครูเสียกำลังใจในการทำงานมีอยู่หลายประการ แต่มีพฤติกรรมหนึ่งที่ ทั้งครู ผู้ปกครอง ชาวบ้านและพระสงฆ์กล่าวถึงมาก คือการคำหนิครูออกอากาศ เช่น เมื่อครูทำสิ่งใดที่ผู้บริหารเห็นว่าไม่ถูกต้อง ผู้บริหารจะพูดคำหนิออกทางเครื่องขยายเสียงเสมอๆ แม้จะไม่ได้เอ่ยชื่อครู แต่ก็กล่าวให้ผู้ได้ยินทราบว่าเป็นครู ซึ่งเสียงที่พูดออกไปไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะภายในโรงเรียนแต่ได้กระจายออกไปยังชุมชนรอบๆ โรงเรียนด้วย การกระทำดังกล่าวทำให้ครูไม่พอใจมาก ผู้ปกครองและชาวบ้านที่ได้ยินก็รู้สึกว่าคุณโรงเรียนนี้ไม่ดีเพราะทำให้ผู้บริหารต้องคำหนิอยู่บ่อยๆ ดังที่ผู้ปกครองท่านหนึ่งกล่าวว่า "ครูโรงเรียนนี้ไม่รู้เป็นยังไง ต้องให้ผอ. คุณอยู่เรื่อยๆ" แต่ในทางกลับกัน ชาวบ้านบางคนกลับมองว่า ผู้บริหารโรงเรียนนี้พูดมาก พูดไม่รู้กาลเทศะ โดยเฉพาะพระสงฆ์รูปหนึ่งมองว่าผู้บริหาร ไม่มีจิตวิทยาในการบริหาร

การกระทำของผู้บริหารดังกล่าวทำให้ครูเสียขวัญกำลังใจในการทำงานและชุมชนขาดความศรัทธาต่อโรงเรียนเพราะผู้บริหารเป็นผู้กระจัดสิ่งที่ไม่ดีออกไปสู่ชุมชน สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนขาดศรัทธาต่อโรงเรียนและได้กลายเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

3.1.1.5 ผู้บริหารก็คิดกันการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

การที่ผู้บริหารโรงเรียนก็คิดกันการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนมีปรากฏให้เห็นบ้างในบางกรณี เช่น กรณีที่ครูเสนอให้โรงเรียนขอพระสงฆ์จากมหามกุฏราชวิทยาลัย (วิทยาเขตสุรินทร์ราชวิทยาลัย) ให้เข้ามาสอนจริยศึกษาในโรงเรียน เนื่องจากพระสงฆ์ดังกล่าวเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องจริยธรรมเป็นอย่างดีและเป็นผู้ที่ศึกษาในสาขาครุศาสตร์โดยตรง แต่ผู้บริหารก็ไม่อนุญาตโดยเสนอให้เชิญพระในวัดคลองน้ำคำมาสอนวิชาดังกล่าวแทน สำหรับเรื่องนี้มีผู้อำนวยการให้เหตุผลกับผู้วิจัยว่าขณะนี้โรงเรียนยังไม่เข้ารูปเข้ารอยจึงยังไม่อยากเชิญบุคคลภายนอกที่โรงเรียนไม่คุ้นเคยให้เข้ามาในโรงเรียนเพราะอาจทำให้โรงเรียนเสียหายได้ ถ้าบุคคลเหล่านั้นนำข้อมูลทลบทของโรงเรียนออกไปเผยแพร่ภายนอก แต่สำหรับพระของวัดคลองน้ำคำเป็นพระที่เข้าใจสภาพของโรงเรียนและมีความคุ้นเคยกับโรงเรียนคืออยู่แล้ว

3.1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน

3.1.2.1 ครูไม่ค่อยไปร่วมงานของชุมชน

โรงเรียนวัดคลองน้ำคำเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่และมีครูอยู่เกือบ 70 คน แต่เมื่อชุมชนมีงานสำคัญ ครูกลับไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน แม้จะมีครูบางคนที่มีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอแต่ก็เป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนครูทั้งหมด โดยสาเหตุที่เป็นเช่นนี้มาจากการที่ครูส่วนใหญ่ไม่ได้พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ ดังนั้นครูจึงไม่สะดวกที่จะมาร่วมกิจกรรมกับชุมชนบ่อยๆ แต่ก็มีบางกิจกรรมที่ครูมาร่วมงานของชุมชนมากเป็นพิเศษ เช่น ช่วงที่วัดคลองน้ำคำมีงานประจำปี เป็นต้น

3.1.2.2 ครูก็คิดกันไม่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

พระสงฆ์ที่เข้ามาสอนจริยศึกษาและผู้ปกครองที่เข้ามารับมาส่งลูกที่โรงเรียนให้ข้อมูลว่าครูในโรงเรียนแสดงการกีดกันการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ซึ่งเรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

กรณีแรก เป็นเรื่องที่พระสงฆ์ที่เข้ามาสอนจริยศึกษาในโรงเรียนให้ข้อมูลว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนและครูบางคนแสดงอาการกีดกันไม่ให้ท่านเข้ามาสอนจริยศึกษาในโรงเรียน โดยเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ได้แสดงความไม่เห็นด้วยที่จะให้พระสงฆ์เข้ามาสอนจริยศึกษาให้กับนักเรียน โดยผู้ช่วยท่านดังกล่าวให้เหตุผลว่าพระไม่รู้จักสูตร สำหรับเรื่องนี้พระ

รูปดังกล่าวให้ข้อมูลว่าผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านนี้ได้ใช้กริยาจากกับท่านในลักษณะที่ไม่เชื่อถือและทดสอบความรู้ของท่านในเรื่องหลักสูตรจนท่านต้องแสดงตัวให้ทราบว่าท่านได้ผ่านการอบรมเรื่องการสอนศาสนาในสถานศึกษาอย่างไร รวมถึงได้ศึกษาหลักสูตรที่จะสอนมาอย่างไร แต่ผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านนั้นก็ยังไม่พอใจที่จะให้ท่านเข้ามาสอนเพราะเห็นว่าหน้าที่ดังกล่าวควรเป็นหน้าที่ของครู นอกจากนี้ผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านนี้แล้วครูบางคนก็แสดงกริยาที่พระรู้สึกได้ว่าครูไม่เต็มใจที่จะให้ท่านเข้ามาสอนเด็ก จากเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้พระสงฆ์รูปนี้เลิกสอนที่โรงเรียนนี้ไประยะหนึ่งโดยไปสอนที่โรงเรียนอื่นแทน จนต่อมาผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านนี้ได้ย้ายไปที่อื่นและเจ้าอาวาสได้บอกว่าพระรูปนี้ว่า “เรากินข้าวปลาอาหารของคนคลองน้ำคำทำไมจึงไม่ทำประโยชน์ให้คนคลองน้ำคำ ทำไมต้องไปสอนหนังสือให้โรงเรียนอื่นแทนที่จะสอนให้กับลูกหลานของคนคลองน้ำคำ” เหตุนี้ทำให้พระรูปนี้ได้กลับมาสอนหนังสือให้กับโรงเรียนนี้อีกครั้งหนึ่ง

สำหรับเรื่องนี้ครูหลายคนให้เหตุผลว่า การที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการและครูบางคนไม่ยินดีให้พระรูปดังกล่าวเข้ามาสอนหนังสือในโรงเรียนเพราะยังฝังใจกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางประการของพระรูปนี้ในช่วงที่เป็นฆราวาส ดังนั้นจึงได้พยายามหาเหตุผลอื่นมากักกันไม่ให้พระรูปนี้เข้ามาใกล้ชิดกับเด็ก

กรณีที่สอง เป็นเรื่องที่ครูไม่ต้องการให้ชาวบ้านเข้ามาใกล้ชิดการทำงานของครูมากเกินไป โดยครูบางคนให้ข้อมูลว่า ชาวบ้านโดยเฉพาะผู้ปกครองที่เข้ามาในโรงเรียนชอบมาจับผิดครู เช่นมาสังเกตการทำงานของครู มาดูว่าครูสอนเด็กอย่างไร ตรวจงานให้เด็กหรือไม่ ทิ้งห้องหรือไม่ และบางครั้งชาวบ้านจะไปฟ้องผู้บริหารทำให้ครูบางคนถูกผู้บริหารตำหนิ ด้วยเหตุนี้ทำให้ครูไม่อยากจะให้ชาวบ้านเข้ามาในโรงเรียน แต่ครูก็ไม่สามารถแสดงออกได้มากนักถ้าชาวบ้านไม่ได้รับกวนการสอนของครู ยกเว้นกรณีของนักเรียนชั้นเล็กๆ ที่ครูจะขอร้องให้ผู้ปกครองออกไปให้พ้นสายตาเด็ก เพราะการที่ผู้ปกครองมาอยู่ในบริเวณที่เด็กมองเห็นทำให้ครูควบคุมชั้นเรียนไม่ได้

จากการเข้าป็นร่วมกลุ่มและสนทนากับผู้ปกครองที่มารอรับลูกที่โรงเรียนและการสนทนากับครูในโรงเรียน ทำให้ทราบว่าผู้ปกครองเหล่านี้ให้ความสนใจกับพฤติกรรมของครูด้านอื่นๆ ด้วย โดยผู้ปกครองจะคอยดูว่ามีครูคนใดที่แอบหนีออกนอกโรงเรียนก่อนโรงเรียนเลิกบ้าง หรือแม้แต่พฤติกรรมแบบผู้ชายของครูก็ถูกชาวบ้านนำมาวิจารณ์ โดยบางเรื่องที่ชาวบ้านวิจารณ์ก็เป็นเรื่องจริงแต่บางเรื่องก็เป็นเรื่องที่ชาวบ้านเข้าใจผิด ด้วยเหตุนี้จึงมีครูจำนวนหนึ่งที่ไม่ชอบให้ชาวบ้านเข้ามาในโรงเรียน

3.1.2.3 ครูบางคนประพฤติคนไม่เหมาะสม

การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของครูเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเสื่อมศรัทธาต่อโรงเรียนซึ่งนำไปสู่การลดการให้ความร่วมมือกับโรงเรียนลง จากคำบอกเล่าของผู้ปกครองและครูระบุว่า ในโรงเรียนนี้มีครูบางคนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทั้งในเรื่องของงานในหน้าที่และส่วนตัว เช่น ครูบางคนพูดจากับนักเรียนไม่เพราะ ชอบใช้คำหาชกกับนักเรียน ลงโทษนักเรียนด้วยอารมณ์ บางคนไม่ตั้งใจสอน ชอบทิ้งห้องเรียนเป็นประจำ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้ลดทอนความศรัทธาต่อโรงเรียนลงอย่างมาก

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียน

3.2.1 โรงเรียนไม่ได้กำหนดบทบาทที่เหมาะสมให้กับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนจะมีในหลายลักษณะ แม้ลักษณะที่เด่นที่สุดคือ เข้ามาร่วมบริจาคทรัพย์สินให้กับโรงเรียน แต่ลักษณะอย่างอื่นก็ยังมีให้เห็นบ้าง เช่น เข้ามาร่วมประชุมหรือ เข้ามาร่วมแรงงานเมื่อโรงเรียนทำการก่อสร้างเป็นต้น แต่ด้วยเหตุที่โรงเรียนไม่ได้กำหนดบทบาทที่เหมาะสมให้กับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม ทำให้โรงเรียนไม่ได้รับประโยชน์จากชุมชนเท่าที่ควร ตัวอย่างเช่น เมื่อโรงเรียนจัดงานประจำปี กรรมการศึกษาของโรงเรียนนี้จะมีหน้าที่หลักคือช่วยจำหน่ายบัตรให้กับโรงเรียน แล้วหลังจากนั้นก็จะเป็นแขกในงาน แทนที่จะเป็นเจ้าภาพจัดงาน ทั้งนี้เพราะทางโรงเรียนไม่ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ให้กับกรรมการศึกษาให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน

3.2.2 โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ปัจจัยประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนคือ การที่โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ตัวอย่างเช่นกรณีที่ทางโรงเรียนไม่มีนโยบายให้จัดงานประจำปีแต่เน้นให้หารายได้ด้วยการขอบริจาคโดยตรง ซึ่งการขอบริจาคอาจจะมีผลดีกว่าในส่วนที่ไม่ต้องลงทุนลงแรงเหมือนการจัดงานประจำปีแต่ก็เป็นการจำกัดบทบาทของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมไว้ที่การเป็นผู้บริจาคเท่านั้น แตกต่างจากการจัดงานประจำปีที่มีช่องทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น เช่น ประชาชนบางคนอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ช่วยติดต่อประสานงาน ช่วยแรงงาน หรือแม้แต่ช่วยบริจาคทรัพย์สิน นอกจากนี้การจัดงานประจำปีของโรงเรียนยังเป็นโอกาสให้ครูและนักเรียนได้แสดงความสามารถให้ชุมชนได้เห็นด้วย

3.2.3 โรงเรียนไม่ตอบสนองชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม

จากการที่โรงเรียนและชุมชนแห่งนี้ได้พึ่งพาซึ่งกันและกันมาเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความผูกพันกันในระดับหนึ่ง แต่ด้วยเหตุที่สภาพของชุมชนและโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ โดยเฉพาะบุคลากร ในโรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็วอันเนื่องมาจากระบบราชการของครูที่เปิดโอกาสให้มีการเลื่อนไหลกันได้โดยสะดวก สาเหตุดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่คนรุ่นหนึ่งสร้างเอาไว้ต้องสะดุดลงเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวบุคลากรของโรงเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน เมื่อผู้บริหารใหม่เข้ามาบริหารงานก็เกิดวงจรของการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนขึ้นมาใหม่ โดยคนในชุมชนอาจเป็นกลุ่มเดิมหรือกลุ่มใหม่แล้วแต่ว่าจะมีปัจจัยใดมาเป็นตัวกำหนดในกรณีที่ผู้บริหารคนใดเป็นผู้ที่สนใจประวัติความเป็นมาของโรงเรียนและให้ความสำคัญกับผู้ที่เกี่ยวข้องคุณประโยชน์ให้กับโรงเรียนและชุมชน วงจรการสร้างความสัมพันธ์ก็อาจมีการพัฒนาต่อเนื่องไปจากสิ่งที่บุคคลในอดีตสร้างไว้ แต่ถ้าผู้บริหารละเลยเรื่องราวในอดีต ความสัมพันธ์ดั้งเดิมก็อาจสะดุดชะงักลงและเกิดวงจรความสัมพันธ์ใหม่ขึ้นมา

ความสัมพันธ์ของชุมชนกับโรงเรียนจะมีลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน แต่ส่วนมากโรงเรียนจะเป็นผู้รับประโยชน์จากชุมชนมากกว่า ทั้งนี้เพราะคนในชุมชนเห็นว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนดังนั้นชุมชนจึงต้องช่วยกันทำนุบำรุงโรงเรียน อย่างไรก็ตามโรงเรียนก็ต้องตอบแทนต่อชุมชนบ้างในโอกาสที่เหมาะสม เช่นช่วงที่ชุมชนมีงานเทศกาลหรือบุคคลในชุมชนมีกิจกรรมพิเศษประเภทงานเกี่ยวกับการตาย หรืองานที่เป็นการแสดงความยินดี โรงเรียนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวด้วย ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนี้จัดเป็นวิธีการที่โรงเรียนตอบแทนต่อผู้มีอุปการคุณกับโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

โดยปกติแล้วบุคคลในชุมชนไม่ได้ต้องการให้โรงเรียนมาช่วยเหลือในเรื่องเงินหรือแรงงาน แต่บุคคลในชุมชนต้องการได้รับเกียรติจากการที่ผู้บริหารและครูมาร่วมงานซึ่งถ้าผู้บริหารให้ความสำคัญกับกิจกรรมของชุมชน ก็จะเห็นภาพว่ามีครูในโรงเรียนมาร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากแต่ถ้าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญภาพที่ออกมา ก็จะเป็นไปในทางตรงกันข้าม ในส่วนของบุคคลในชุมชนจะมองว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเขามากเพียงใด โดยเฉพาะผู้ที่อุปถัมภ์โรงเรียนมาทั้งในอดีตและปัจจุบันจะเพิ่งถึงมาที่โรงเรียนมากเป็นพิเศษโดยเฉพาะที่ตัวผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งถ้าผู้บริหารและครูไปร่วมงานเหล่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบุคคลเหล่านั้นจะพัฒนาขึ้น แต่ถ้าผู้บริหารและครูไม่ให้ความสำคัญ หลงลืมที่จะไปร่วมงาน หรือไม่ได้ศึกษาความเป็นมาและไม่ทราบว่าบุคคลเหล่านั้นมีความสำคัญกับโรงเรียนอย่างไรจนทำให้ไม่ได้ไปร่วมงาน ภาพของโรงเรียนจะติดลบทันทีและบุคคลเหล่านั้นจะลดการให้ความร่วมมือกับโรงเรียนลง

การที่โรงเรียนละเลยที่จะตอบแทนบุคคลในชุมชน ทำให้ชุมชนมองว่าโรงเรียนเอาแต่ประโยชน์ของคนฝ่ายเดียว ไม่ยอมเสียสละแม้กระทั่งเวลาเล็กน้อย ซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไม่

สนับสนุนให้โรงเรียนและชุมชนเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ตัวอย่างหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้แก่กรณี ที่พ่อของเจ้าของโรงงานแห่งหนึ่งที่ช่วยเหลือโรงเรียนมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ถึงแก่กรรม ลง แต่ผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้ไปงานศพรายนี้ทั้งๆ ที่เจ้าของโรงงานท่านนี้คือผู้มีอุปการะคุณคนสำคัญของโรงเรียน เหตุการณ์เช่นนี้ได้สะท้อนถึงความไม่ใส่ใจของผู้บริหารหรือบุคลากรของโรงเรียน และถ้า มีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นบ่อยๆ ชุมชนจึงมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อโรงเรียน

3.2.4 โรงเรียนถือกรรมร่วมกิจกรรมกับชุมชนเฉพาะงานที่โรงเรียนได้ผลประโยชน์

ในบรรดากิจกรรมที่มีในชุมชน กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาและกิจกรรมเกี่ยวกับการค้าเป็น กิจกรรมที่ชุมชนแห่งนี้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากแต่ผู้บริหารและครูไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก แต่มีกิจกรรมหนึ่งที่โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอคือ การเข้ามาช่วยงานประจำปีของวัดคลอง น้ำคำ ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดให้มีครูมาช่วยงานวัดเป็นประจำทุกปี แต่งานที่ครูเข้ามาช่วยวัดก็ล้วนแต่เป็น งานที่โรงเรียนมีผลประโยชน์ ได้แก่ การรับฝากรดที่เข้ามาที่ขวางาน(ใช้สนามของโรงเรียนเป็นที่รับฝาก รด) และรับฝากรองแห่น้ำพระอุโบสถ โดยวัดถวายได้จากงาน 2 อย่างนี้ให้กับโรงเรียน ซึ่งโรงเรียน จะมีรายได้ปีละหลายหมื่นบาท ส่วนงานอื่นๆ โรงเรียนไม่ได้เข้าไปมีส่วนช่วยเหลือ จนมีผู้ตั้งคำถามว่า “ถ้าโรงเรียนต้องทำงานให้วัดโดยไม่มีผลประโยชน์ ไม่รู้ว่าโรงเรียนจะมาทำให้หรือเปล่า” การช่วยงาน วัดของโรงเรียนในลักษณะดังกล่าวทำให้โรงเรียนถูกมองว่าโรงเรียนไม่มีความเสียสละให้กับชุมชนและ เลือกทำแต่งานที่มีผลประโยชน์

3.2.5 โรงเรียนไม่ต้อนรับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดความประทับใจ

เนื่องจากโรงเรียนจะต้องติดต่อสารกับผู้ปกครองอยู่เสมอๆ และผู้ปกครองคือกลุ่ม บุคคลกลุ่มใหญ่ที่สุดในชุมชนที่เข้ามาสัมผัสกับโรงเรียน ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียนส่วนสำคัญก็มา จากกลุ่มผู้ปกครองนี้ ดังนั้นการให้การต้อนรับต่อผู้ปกครองที่เข้ามาในโรงเรียนให้เกิดความประทับใจ ย่อมส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้นด้วย แต่โรงเรียนก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่อง นี้มากนัก ดังกรณีที่โรงเรียนมีการประชุมผู้ปกครองประจำปี และผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านหนึ่งเสนอให้ เลี้ยงเครื่องดื่มและของว่างต่อผู้ปกครองแต่ผู้บริหารไม่อนุมัติ โดยให้ตั้งถังน้ำเย็นไว้ให้ผู้ปกครองดื่มกัน เองแทน การต้อนรับผู้ปกครองลักษณะเช่นนี้จัดเป็นเรื่องปกติธรรมดาซึ่งผู้ปกครองไม่ได้รู้สึกว่าเป็นเรื่อง บกพร่อง แต่ผู้ช่วยผู้อำนวยการท่านดังกล่าวให้ความเห็นว่าถ้าโรงเรียนต้อนรับผู้ปกครองให้ดีกว่านี้ น่าจะ ทำให้ผู้ปกครองเกิดความประทับใจมากกว่าและการขอความร่วมมือน่าจะทำได้ง่ายขึ้น โดยได้ยกตัวอย่าง ของโรงเรียนบางโรงที่ให้การต้อนรับต่อผู้ปกครองอย่างดีทุกปี ซึ่งผู้ปกครองของโรงเรียนดังกล่าวจะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนดีมาก โดยในวันประชุม ผู้ปกครองก็จะช่วยกันบริจาคเพื่อช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายในการต้อนรับของโรงเรียน

3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

3.3.1 โรงเรียนไม่มีผลงานที่ประสบความสำเร็จมาเสนอให้ชุมชนชื่นชม

ผลงานที่แสดงถึงความสำเร็จของโรงเรียนเป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและอยากให้การสนับสนุนต่อโรงเรียนมากขึ้น แต่โรงเรียนแห่งนี้ไม่มีผลงานที่ประสบความสำเร็จมาเสนอให้ชุมชนชื่นชม ซึ่งกลุ่มผู้ปกครองระบุว่าสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการเห็นคือนักเรียนมีผลการเรียนดี ส่วนความสำเร็จอื่นๆ เช่นชื่อเสียงเรื่องคนตรี กีฬา หรือ การชนะเลิศการแข่งขันกิจกรรมอื่นๆ ก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้โรงเรียนมีชื่อเสียงดีขึ้น แต่มีความสำคัญรองลงมาจากด้านการเรียน

3.4 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ

3.4.1 โรงเรียนและทีมงานกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนยังไม่ได้ร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มที่

การทำงานร่วมกันระหว่างกรรมการศึกษา/กรรมการ โรงเรียนกับโรงเรียนวัดคลองน้ำค้างยังไม่ได้ร่วมมือกันอย่างเต็มที่ โดยช่วงที่ผ่านมาโรงเรียนเน้นให้กรรมการเข้ามาจับบทบาทในการระดมทรัพยากรให้กับโรงเรียนมากที่สุด สิ่งนี้ทำให้กรรมการไม่ค่อยได้มีบทบาทในส่วนอื่นมากนัก ในส่วนของคณะกรรมการเองก็มีปัจจัยบางประการที่ทำให้คณะกรรมการไม่สามารถปฏิบัติงานได้เข้มแข็งเท่าที่ควร ซึ่งเรื่องนี้กรรมการท่านหนึ่งวิเคราะห์ว่า เป็นเพราะกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนนี้เป็นกลุ่มคนที่มียุคต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นไม่ไปทางเดียวกัน ประกอบกับประธานกรรมการศึกษาเป็นผู้ที่กรรมการคนอื่นๆ ให้ความเกรงใจมาก ทำให้คนอื่นๆ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะคอยทำตามในสิ่งที่ประธานเสนอ สิ่งเหล่านี้ทำให้ไม่เกิดความหลากหลายทางความคิด การประชุมแต่ละครั้งไม่ค่อยมีผู้แสดงความคิดเห็นและมีกรรมการศึกษาหลายคนที่ไม่ขาดประชุมเสมอๆ

3.4.2 โรงเรียนมีข่าวทางลบออกไปสู่ชุมชน

การที่มีข่าวสารทงลบออกไปสู่ชุมชน เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน แม้บางครั้งข่าวสารดังกล่าวจะไม่เป็นความจริงก็ตาม สำหรับข่าวทางลบของโรงเรียนแห่งนี้ได้แก่ ข่าวที่ครูไม่ค่อยเอาใจใส่ดูแลเด็ก ครูแตกความสามัคคีกัน และผู้บริหารยึดแต่ความคิดของตนเป็นใหญ่

3.4.3 โรงเรียนขาดครูที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ แต่ประการหนึ่งคือ โรงเรียนต้องมีบุคลากรที่สามารถเป็นตัวกลางเชื่อมโยงให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้

เพราะบุคคลในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกรณีที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับบุคลากรของโรงเรียนและเชื่อถือในตัวของบุคลากรผู้นั้นว่าเป็นคนที่ตั้งใจที่จะทำงานให้กับโรงเรียนจริงๆ ดังที่ในอดีตมีครูชายท่านหนึ่งที่สร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี. โดยทุกครั้งที่ชุมชนมีงาน ครูท่านนี้จะไปช่วยงานของชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับครูท่านนี้มีความสามารถหลายด้าน ทั้งเรื่องอาหารและ การประดิษฐ์ดอกไม้ใบตอง ทำให้สามารถช่วยงานของชุมชนได้ทุกงาน ในช่วงนั้นเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมใด จะมีชาวบ้านเข้ามาช่วยงานของโรงเรียนอยู่เสมอ แม้ในยามปกติก็จะมีชาวบ้านมาช่วยงานที่มีครูท่านนี้เป็นผู้ริเริ่ม เช่น ครูท่านนี้ได้คิดปลูกแปลงดอกไม้ไว้รอบๆ ห้องสมุด ก็จะมีชาวบ้านก็เข้ามาช่วยปลูกต้นไม้ด้วย แต่เมื่อครูท่านนี้ย้ายออกไป ชาวบ้านเหล่านั้นก็ค่อยๆ ดอยห่างออกไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะของโรงเรียนและชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ

ในส่วนของข้อเสนอนี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนและครูในโรงเรียนวัดคลองน้ำคำให้ความเห็นไว้ โดยผู้วิจัยนำเฉพาะประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนมานเสนอไว้เป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารและครูต้องช่วยกันสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น

จากการสนทนากลุ่มกับครูของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำกลุ่มหนึ่ง มีข้อเสนอแนะที่โรงเรียนควรปรับปรุงเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนหลายๆ คือ การสร้างศรัทธากับชุมชน โดยทั้งผู้บริหารและครูต้องช่วยกันสร้าง ดังที่ครูท่านหนึ่งกล่าวว่า "ผู้บริหารและครูต้องช่วยกันสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในทุกเรื่อง คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้บริหารและครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เรื่องอาคารสถานที่ เรื่องความโปร่งใสในการทำงานโดยเฉพาะเรื่องเงินไม่จำเป็นมาก"

2. ต้องปรับปรุงเรื่องบุคลากรและระบบการทำงานในโรงเรียน

พระสงฆ์รูปที่เข้ามาสอนจริยศึกษาในโรงเรียนเสนอแนะให้โรงเรียนปรับปรุงตั้งแต่ตัวผู้บริหาร ตัวครู และระบบการเรียนการสอน โดยท่านกล่าวว่า "ที่สำคัญก็คงจะเป็นเรื่องการเรียนการสอน อันนี้เป็นหัวใจสำคัญเลย ต้องปรับปรุงทั้งตัวผู้บริหาร ตัวครูเอง ระบบการเรียนการสอนควรจะต้องให้ความสนใจให้มากกว่านี้ ถ้าเป็นไปได้ ควรจัดให้ครูทำการสอนให้ตรงตามความถนัดหรือความที่เขาชอบมา ไม่ใช่สอนอะไรก็ไปสอนจนครบอย่างนี้..."

3. ครูต้องเปิดตัวเข้ามาสู่ชุมชน

พระสงฆ์ของวัดคลองน้ำคำรูปหนึ่ง เสนอแนะว่าครูไม่ควรสอนหนังสืออย่างเดียวแต่ครูควรเปิดตัวเข้ามาสู่ชุมชนด้วย โดยท่านกล่าวว่า "ครูเดี๋ยวนี้คืออยู่อย่างเดียวว่ามีหน้าที่สอนเด็ก ไม่เคยคิดว่าชุมชนเขามีงานอะไร ไม่เปิดตัวเข้าไปช่วยงานของชุมชน พูดยังว่า ถ้าครูเปิดตัวเข้าช่วยงานของชุมชน ชุมชนก็จะเปิดรับ ก็เป็นลักษณะด้อยที่ด้อยอาศัยกัน"

4. ต้องปรับปรุงที่ตัวผู้บริหาร

ประธานกรรมการโรงเรียนของโรงเรียนวัดคลองน้ำคำให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียนไว้เพียงประการเดียวคือ ต้องปรับปรุงที่ตัวผู้บริหาร โดยกล่าวว่า "อย่างคลองน้ำคำควรปรับปรุงที่ผู้บริหารให้ทำงานแบบปรึกษาหารือ อย่างตนเอง แต่ต้องปฏิบัติกับครูให้เสมอภาคกัน จะได้ไม่แตกความสามัคคี" ซึ่งความเห็นนี้คล้ายกับความเห็นของผู้ช่วยผู้บริหารท่านหนึ่งที่ให้ข้อเสนอแนะว่า

“ก็มีเรื่องเดียวคือปรับปรุงตัวผู้บริหารโดยเฉพาะเรื่องการทุจริตและการบริหารงานอย่าให้เป็นพวกเป็นกลุ่ม ถ้าทำได้รับรองว่าอย่างอื่นจะดีขึ้นหมด” ในส่วนของครูก็เสนอแนะให้ผู้บริหารปรับปรุงตนเองด้วยเหมือนกัน โดยสิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุงคือ ผู้บริหารไม่ควรตำหนิครูออกอากาศ

5. ต้องกำหนดบทบาทของคนที่เข้าร่วมกับโรงเรียนให้เหมาะสม

ครูท่านหนึ่งกล่าวถึงการปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนว่า **“โรงเรียนต้องกำหนดบทบาทของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมให้เหมาะสม”** โดยให้เหตุผลว่าปัจจุบันประชาชนไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเพราะไม่รู้ว่าจะมาในบทบาทอะไร แม้แต่กรรมการโรงเรียนเวลาทำงานของโรงเรียนก็มาแบบเป็นแขก ซึ่งถ้าโรงเรียนกำหนดบทบาทของเขาให้เหมาะสม บุคคลเหล่านี้ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังเสนอว่าการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน จำเป็นที่โรงเรียนต้องบอกหรือเชิญประชาชนให้เข้ามา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง

การสรุปเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งนี้ เป็นการนำสาระสำคัญของกรณีศึกษาทั้งสองแห่งมานำเสนอในรูปตารางเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนและความต่าง โดยแยกการนำเสนอออกเป็น 5 ประเด็น คือ

1. ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน
2. เรื่องที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน
3. วิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน
4. ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน
5. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

ผลการเปรียบเทียบนำเสนอในตารางที่ 7 ถึง 21 ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

ตารางที่ 7 สรุปผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำดำ
- กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน	- กรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียน
- กรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน	-
-	- วัดและพระสงฆ์
- ผู้ปกครองนักเรียน	- ผู้ปกครองนักเรียน
- ศิษย์เก่าของโรงเรียน	- ศิษย์เก่าของโรงเรียน
- ผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่น	- ผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่น
- กลุ่มโรงงานและผู้ประกอบการ ในชุมชน	- กลุ่ม โรงงานและผู้ประกอบการ ในชุมชน
- ประชาชนทั่วไปในชุมชน	- ประชาชนทั่วไปในชุมชน
- บุคคลจากภายนอกชุมชน	-
-	- หน่วยงานเอกชน
- หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	- หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

โดยภาพรวมของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง พบว่าผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมีทั้งหมด 11 กลุ่ม แยกเป็นกลุ่มบุคคลที่เหมือนกันทั้ง 2 กรณีศึกษา 7 กลุ่ม และกลุ่มที่ต่างกัน 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มบุคคลที่เหมือนกันทั้ง 2 กรณีศึกษา ได้แก่

- 1) กลุ่มกรรมการศึกษาหรือกรรมการโรงเรียน
- 2) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน
- 3) กลุ่มศิษย์เก่าของโรงเรียน
- 4) กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่น
- 5) กลุ่มโรงงานและผู้ประกอบการในชุมชน
- 6) กลุ่มประชาชนทั่วไป
- 7) กลุ่มหน่วยราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. กลุ่มบุคคลที่ทั้ง 2 กรณีศึกษาแตกต่างกัน ได้แก่

- 1) กลุ่มกรรมการที่ปรึกษาประจำโรงเรียน พบในกรณีศึกษาที่ 1
- 2) กลุ่มวัดและพระสงฆ์ พบในกรณีศึกษาที่ 2
- 3) กลุ่มบุคคลจากภายนอกชุมชน พบในกรณีศึกษาที่ 1
- 4) กลุ่มหน่วยงานเอกชน พบในกรณีศึกษาที่ 2

กลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนทั้ง 11 กลุ่มนี้ สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มบุคคลที่อยู่อาศัยในชุมชน
- 2) กลุ่มบุคคลจากภายนอกชุมชน
- 3) กลุ่มหน่วยราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 4) กลุ่มหน่วยงานเอกชน

ตอนที่ 2 เรื่องที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

ตารางที่ 8 สรุปเรื่องที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
- การเป็นคณะกรรมการของโรงเรียน	- การเป็นคณะกรรมการของโรงเรียน
- การร่วมประชุมร่วมกับทางโรงเรียน	- การร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
- การให้ความคิดเห็นและการวางแผนงานให้กับโรงเรียน	- การให้ความคิดเห็นและการวางแผนงานให้กับโรงเรียน
- การบริจาคเงิน/วัสดุสิ่งของและการช่วยหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน	- การบริจาคเงิน/วัสดุสิ่งของและการช่วยหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน
- การเข้ามาช่วยเหลือด้วยแรงงาน	- การเข้ามาช่วยเหลือด้วยแรงงาน

ตารางที่ 8 (ต่อ)

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
- การช่วยประสานงานกับคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ	- การช่วยประสานงานกับคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ
- การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน	- การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน
- การร่วมทำกิจกรรมตามที่ทางโรงเรียนมอบหมาย	-
-	- การให้ข่าวสารที่เป็นการสะท้อนภาพการทำงานของโรงเรียน
- การร้องเรียนต่อทางโรงเรียน	-
- การตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและครู	- การตรวจสอบความประพฤติและการทำงาน of คณะครู
- การมารับส่งบุตรหลานและการดูแลระหว่างที่อยู่ในโรงเรียน	- การมารับส่งบุตรหลานและการมาดูแลบุตรหลานในโรงเรียน
- การช่วยดูแลความปลอดภัยของนักเรียน	- การช่วยดูแลความปลอดภัยของนักเรียน
- การเข้ามาให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและสาธารณสุขไปไกล	- การเข้ามาให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและสาธารณสุขไปไกล
-	- การให้ความอุปถัมภ์โรงเรียน
-	- การเข้ามาเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียน
- การเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน	- การเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน
- การเข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันของโรงเรียน	- การเข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันของโรงเรียน

โดยภาพรวมของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง พบว่าเรื่องที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมีทั้งหมด 18 เรื่อง แยกเป็นเรื่องที่เหมือนกันทั้ง 2 กรณีศึกษา 13 เรื่อง และเรื่องที่แตกต่างกัน 5 เรื่อง ดังนี้

1. เรื่องที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเหมือนกันทั้ง 2 กรณีศึกษา ได้แก่

- 1) การเข้ามาเป็นคณะกรรมการของโรงเรียน
- 2) การมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
- 3) การให้ความคิดเห็นและการวางแผนงานให้กับโรงเรียน
- 4) การบริจาค/วัสดุสิ่งของ และการช่วยหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน
- 5) การเข้ามาช่วยเหลือด้วยแรงงาน
- 6) การช่วยประสานงานกับคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ
- 7) การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน

- 8) การมารับมาส่งบุตรหลานและดูแลระหว่างที่อยู่โรงเรียน
- 9) การช่วยเหลือความปลอดภัยของนักเรียน
- 10) การเข้ามาให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและสาธารณสุข
- 11) การตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและครู
- 12) การเข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันของโรงเรียน
- 13) การเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน

2. เรื่องที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมต่างกันใน 2 กรณีศึกษา ได้แก่

- 1) การร่วมทำกิจกรรมตามที่โรงเรียนมอบหมาย พบในกรณีศึกษาที่ 1
- 2) การให้ข่าวสารที่เป็นการสะท้อนภาพการทำงานของโรงเรียน พบในกรณีศึกษาที่ 2
- 3) การร้องเรียนต่อทางโรงเรียน พบในกรณีศึกษาที่ 1
- 4) การให้ความอุปถัมภ์โรงเรียน พบในกรณีศึกษาที่ 2
- 5) การเข้ามาเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียน พบในกรณีศึกษาที่ 2

เรื่องที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนทั้ง 18 เรื่องนี้ สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4

กลุ่ม คือ

- 1) มีส่วนในการร่วมคิดและตัดสินใจ
- 2) มีส่วนร่วมให้การสนับสนุนและร่วมดำเนินงาน
- 3) มีส่วนร่วมควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน
- 4) มีส่วนร่วมรับบริการและรับประโยชน์จากโรงเรียน

ตอนที่ 8 วิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

ตารางที่ 9 สรุปวิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
1. การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ	1. การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ
2. การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักจูง	2. การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักจูง

ในส่วนของวิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนนี้ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนกับกรณีศึกษาทั้ง 2 มีลักษณะเดียวกัน คือ 1)การเข้ามามีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ และ 2)การเข้ามามีส่วนร่วมโดยการถูกชักจูงจากผู้อื่น

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนในกรณีศึกษาทั้ง 2 นี้ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

4.1 ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ตารางที่ 10 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดจุฑาเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
<p>1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีการอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมในการสนับสนุนทรัพยากรให้กับโรงเรียน - สภาพทางเศรษฐกิจดีส่งเสริมให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมาก 	<p>1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีการอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมในการสนับสนุนทรัพยากรให้กับโรงเรียน - สภาพทางเศรษฐกิจดีส่งเสริมให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมาก
<p>2. ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดการแข่งขันทางการเมืองและกระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน 	<p>2. ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดการแข่งขันทางการเมืองและกระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน
<p>3. สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความเชื่อ และค่านิยมของคนไทยช่วยส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน 	<p>3. สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความเชื่อและค่านิยมของคนไทยช่วยส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

โดยภาพรวมแล้ว ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันและมีที่ตั้งอยู่ไม่ห่างกัน

4.2 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

ตารางที่ 11 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนมีความศรัทธาต่อการศึกษาและโรงเรียน โดยความศรัทธาดังกล่าวเกิดจาก <ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนสอนเด็กได้ดี - ครูเอาใจใส่เด็กดี - ผู้บริหารโรงเรียนเป็นคนที่มีความสามารถ - โรงเรียนมีชื่อเสียงดี (ชื่อเสียงด้านวิชาการ ชื่อเสียงเรื่องกีฬาและชื่อเสียงที่ผู้บริหารและครูได้รับรางวัลจากการประกวดผู้บริหารดีเด่น/ครูดีเด่น) 	<ul style="list-style-type: none"> - บุคคลในชุมชนบางกลุ่มมีความศรัทธาต่อผู้บริหารโรงเรียน โดยเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นคนไม่ถือตัวและมีความตั้งใจจริงในการทำงาน
<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนมีความรู้ดีที่ตนเองเป็นเจ้าของโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนสำนึกว่าคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องถิ่น
<ul style="list-style-type: none"> - สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและความสำนึกในบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพ ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในฐานะต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนหรือทำนุบำรุงโรงเรียน - เป็นคณะกรรมการของโรงเรียน - เป็นศิษย์เก่า - เป็นผู้ปกครองนักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและความสำนึกในบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในฐานะต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้ทำนุบำรุงโรงเรียน - เป็นคณะกรรมการของโรงเรียน - เป็นศิษย์เก่า - เป็นผู้ปกครองนักเรียน
<ul style="list-style-type: none"> - สถานภาพในชุมชน ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชน - นักการเมืองท้องถิ่น - ผู้มีฐานะในชุมชน - ผู้ประกอบการในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานภาพในชุมชน ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชน - นักการเมืองท้องถิ่น - ผู้มีฐานะในชุมชน - ผู้ประกอบการในชุมชน

ตารางที่ 11 (ต่อ)

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
- ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน โดยเฉพาะลักษณะนิสัยที่มีพื้นฐานมาจากสังคมแบบเกษตรกรรมที่เป็นสังคมชาวพุทธ	- ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน ได้แก่ ลักษณะนิสัยที่มีพื้นฐานมาจากสังคมแบบเกษตรกรรมที่เป็นสังคมชาวพุทธ
- ความคาดหวังของชุมชนต่อโรงเรียน โดยชุมชนคาดหวังให้โรงเรียนสอนบุตรหลานของเขาให้เป็นคนเก่ง คนดี และคาดหวังให้โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่เป็นรองโรงเรียนอื่น	-
- ชุมชนมีระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะคนพื้นที่ของชุมชนยังมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและมีกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอๆ	-
- ชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีความสามารถ	-
- บุคคลในชุมชนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ที่มีความพร้อมได้มีโอกาสเข้ามาทำงานให้ชุมชน	-
- การที่คนในชุมชนพิจารณาว่าตนเองมีความพร้อมและมีความสำคัญต่อชุมชน	-
- การเห็นแก่ความเจริญของโรงเรียน	-

จากปัจจัยที่เกี่ยวกับชุมชนข้างต้น ทั้ง 2 โรงเรียนมีปัจจัยที่ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนคล้ายกัน แต่กรณีศึกษาที่ 1 มีรายละเอียดและประเด็นที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมากกว่า ทั้งนี้เพราะกรณีศึกษาที่ 1 มีบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนและมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากกว่ากรณีศึกษาที่ 2

4.3 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน ประถมศึกษานี้ จำแนกออกเป็น 4 ส่วน คือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ ดังตารางสำคัญต่อไปนี้

4.8.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน

ตารางที่ 12 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
1. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน	1. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน
- ผู้บริหารรุ่นก่อนสร้างสมศรัทธาไว้ให้	-
- ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน	- ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน
- ผู้บริหารทำงานเข้ากับกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนได้ดี	- ผู้บริหารสามารถทำงานเข้ากับกรรมการศึกษา /กรรมการ โรงเรียนได้ดี
- ผู้บริหารให้เกียรติและให้กำลังใจแก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม กับ โรงเรียน	-
- ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตัวดีและมีความรู้ความสามารถดี	-
- ผู้บริหารเป็นคนท้องถิ่น	-
2. ปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน	2. ปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน
- ครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน	- ครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน
- ครูมีความรักความผูกพันและรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียน	-
- โรงเรียนมีครูเก่าแก่หรือมีศิษย์เก่าปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียน	-
- ครูสนใจเด็กและเอาใจใส่การเรียนการสอนดี	- ครูสนใจเด็กและเอาใจใส่การเรียนการสอนดี
- คณะครูมีความสามัคคีกัน	- คณะครูมีความสามัคคีกัน

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียนอันได้แก่ผู้บริหารและครู พบว่าในกรณีศึกษาที่ 1 มี ปัจจัยส่งเสริมด้านนี้มากกว่ากรณีศึกษาที่ 2 อย่างชัดเจน โดยปัจจัยส่งเสริมของกรณีศึกษาที่ 1 หลายข้อที่ไม่พบในกรณีศึกษาที่ 2 แต่ปัจจัยส่งเสริมทุกข้อของกรณีศึกษาที่ 2 พบว่ามีอยู่ในกรณีศึกษาที่ 1 จากข้อมูลข้างต้นอาจสรุปได้ว่ากรณีศึกษาที่ 1 มีปัจจัยส่งเสริมเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียนมากกว่ากรณีศึกษาที่ 2

4.8.2 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน

ตารางที่ 13 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
- โรงเรียนเป็นผู้เข้าไปขอความร่วมมือจากชุมชน	- โรงเรียนเป็นผู้เข้าไปขอความร่วมมือจากชุมชน
- โรงเรียนสร้างระบบที่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	-
- โรงเรียนให้ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชน	- โรงเรียนให้ความเอื้อเฟื้อกับชุมชน
- โรงเรียนสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนว่า เด็กที่เข้ามามีเรียนในโรงเรียนจะได้รับความปลอดภัย	-

ในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียนนี้ พบว่ากรณีศึกษาที่ 1 มีปัจจัยส่งเสริมมากกว่ากรณีศึกษาที่ 2 ในเรื่องการสร้างระบบที่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน และการสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนว่าเด็กที่มาเข้าเรียนในโรงเรียนจะได้รับความปลอดภัย

4.8.3 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

ตารางที่ 14 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
- โรงเรียนมีนโยบายและแผนงานที่ดี	-
- โรงเรียนมีความน่าเชื่อถือด้านการเงิน	- โรงเรียนมีความน่าเชื่อถือด้านการเงิน
- โรงเรียนมีชื่อเสียงดี	-
-	- โรงเรียนพัฒนาให้สถานที่ของโรงเรียนร่มรื่น สะอาดน่าอยู่

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนนี้ กรณีศึกษาที่ 1 มีปัจจัยที่เด่นกว่ากรณีศึกษาที่ 2 ในเรื่อง การมีนโยบายและแผนงานที่ดี และชื่อเสียงของโรงเรียน โดยกรณีศึกษาที่ 2 มีปัจจัยที่เด่นกว่าในเรื่องการพัฒนาให้สถานที่ของโรงเรียนร่มรื่น สะอาดน่าอยู่

4.8.4 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ

ตารางที่ 15 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
<ul style="list-style-type: none"> - ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน ใต้แท่ง - ประวัติการก่อสร้างเดิมของโรงเรียน - ชื่อของโรงเรียน - ประวัติด้านชื่อเสียงทางวิชาการของโรงเรียน 	-
- ความเป็นโรงเรียนของชุมชน	- ความเป็นโรงเรียนของชุมชน
-	- โรงเรียนเป็นแหล่งที่ให้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม
- โรงเรียนมีทีมงานที่ดี ทั้งผู้บริหาร คณะครู และกรรมการศึกษา	-

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ พบว่า กรณีศึกษาที่ 1 มีปัจจัยส่งเสริมที่เด่นกว่ากรณีศึกษาที่ 2 ในเรื่อง ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน และการมีทีมงานที่ดี ส่วนกรณีศึกษาที่ 2 มีปัจจัยส่งเสริมที่เด่นกว่ากรณีศึกษาที่ 1 ในเรื่องการเป็นแหล่งให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม โดยทั้งสองกรณีศึกษามีปัจจัยส่งเสริมเหมือนกันในเรื่องความเป็นโรงเรียนของชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

การเปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนระหว่างกรณีศึกษาทั้ง 2 จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มปัจจัย คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ผลการเปรียบเทียบปรากฏตามตารางที่ 16 -21 ดังนี้

5.1 ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ตารางที่ 16 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ - โครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบมีอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาว่างที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน - สภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้ชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนได้น้อยลง	1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ - โครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบมีอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักส่งผลให้คนในชุมชนไม่มีเวลาว่างที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน - สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้ชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนได้น้อยลง
	- การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตและระบบมาตรฐานสินค้าทำให้ประชาชนกลุ่มหนึ่งตกงาน
2. ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง - การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในชุมชน - ระบบการบรรจุแต่งตั้งและโยกย้ายของข้าราชการครูไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	2. ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง - การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในชุมชน

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้ พบว่ากรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง มีปัจจัยอุปสรรคคล้ายคลึงกัน แม้ในบางปัจจัยจะไม่ปรากฏข้อมูลเด่นชัดในอีกกรณีศึกษาหนึ่ง แต่เนื่องจากกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน ผลกระทบที่เกิดจากสภาพแวดล้อมจึงไม่แตกต่างกันมากนัก

5.2 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

ตารางที่ 17 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
- ความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อ โรงเรียนลดลง	-
-	- คนในชุมชนไม่ค่อยมีเวลาว่าง
- องค์ประกอบของประชากรในชุมชนเปลี่ยนไป และคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ยังไม่ผูกพันกับชุมชนและโรงเรียน	- องค์ประกอบของประชากรในชุมชนเปลี่ยนไปและคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ยังไม่ผูกพันกับชุมชนและโรงเรียน
-	- ความชัดเจนของคนในชุมชน
- ชุมชนกับ โรงเรียนขาดสัมพันธ์อันดีต่อกัน	- ชุมชนกับ โรงเรียนขาดสัมพันธ์อันดีต่อกัน
-	- ผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีภาระส่วนตั้มาก
-	- ชุมชนไม่ให้ความสำคัญและใช้ประโยชน์จากบุคลากรของโรงเรียนให้เหมาะสม

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนนี้ พบว่ากรณีศึกษาที่ 2 มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคมากกว่ากรณีศึกษาที่ 1 และปัจจัยอุปสรรคของกรณีศึกษาที่ 1 จำนวน 2 ข้อ ก็มิอยู่ในกรณีศึกษาที่ 2 ยกเว้นปัจจัยที่กล่าวว่า “ความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนลดลง” เป็นปัจจัยที่ไม่พบในกรณีศึกษาที่ 2

ปัจจัยอุปสรรคที่พบว่ามีเหมือนกันในทั้ง 2 กรณีศึกษา คือ ปัจจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชน และการขาดสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับโรงเรียน โดยปัจจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมาก เนื่องจากคนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนในปัจจุบันคือคนพื้นที่ดั้งเดิมที่มีอยู่ประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น แต่ประชากรใหม่มีอยู่ถึงร้อยละ 80 กลับไม่ใคร่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนและชุมชน

5.3 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน และ ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ ดังสาระสำคัญต่อไปนี้

5.8.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน

ตารางที่ 18 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
1. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน	1. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน
- ผู้บริหารรุ่นปัจจุบันขาดสัมพันธอันดีกับชุมชน	- ผู้บริหารรุ่นปัจจุบันขาดสัมพันธอันดีกับชุมชน
- บุคลากรในฝ่ายบริหารไม่ให้เกิดริและไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนร่วมกับโรงเรียน	-
- ผู้บริหาร ไม่อยู่บริหาร โรงเรียน	-
-	- ผู้บริหาร ไม่เป็นผู้นำครูเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน
- ผู้บริหารจำบุคคลที่ช่วยเหลือ โรงเรียนไม่ได้	-
- ผู้บริหารทำงานโดยไม่ปรึกษาหารือ	- ผู้บริหารทำงานแบบไม่ปรึกษาหารือ
-	- ผู้บริหารกระทำสิ่งที่ทำลายขวัญกำลังใจครู
- ผู้บริหาร ไม่เร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน	-
-	- ผู้บริหารกีดกันการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน
2. ปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน	2. ปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน
- ครูขาดสัมพันธอันดีกับชุมชน โดยครูรุ่นปัจจุบันไม่ไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน	- ครูไม่ค่อยไปร่วมงานของชุมชน โดยครูรุ่นปัจจุบันไม่ไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน
- ครูมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมกับชาวบ้าน และไม่ต้องการให้ชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวในโรงเรียน	- ครูกีดกันไม่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน
- ครูบางคนประพฤตินคนไม่เหมาะสม ได้แก่	- ครูบางคนประพฤตินคนไม่เหมาะสม ได้แก่
- ใช้คำพูดที่ไม่สุภาพกับนักเรียน	- ใช้คำหยาบกับนักเรียน
- ุด่านักเรียนเกินกว่าเหตุ	- ลงโทษนักเรียนด้วยอารมณ์
- ใช้กริยาวาจาที่ไม่ให้เกิดริต่อผู้ปกครองที่มาติดต่อกับโรงเรียน	-
- ละทิ้งห้องเรียน	- ละทิ้งห้องเรียน/ไม่ตั้งใจสอน
- ก่อหนี้สินกับผู้ปกครองนักเรียน	-

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน พบว่ากรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งมีความแตกต่างกันในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน แต่คล้ายคลึงกันในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับครู แต่เมื่อ

พิจารณาถึงสาระสำคัญของปัจจัยแต่ละเรื่อง จะพบว่าสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนเน้นมาที่พฤติกรรมในการทำงานและพฤติกรรมในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้บริหารและครู

5.3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียน

ตารางที่ 19 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคณอน้ำดำ
- ครูเอาใจใส่ค่อนักเรียนน้อยลง	-
- โรงเรียนไม่คอบแทนชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม	- โรงเรียนไม่คอบแทนชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม
- โรงเรียนทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน	-
- โรงเรียนยกเลิกสิทธิพิเศษของผู้อุปการะโรงเรียนโดยไม่แจ้งล่วงหน้า	-
- โรงเรียนแต่งตั้งคนที่ไม่รู้จักชุมชน ไม่เห็นความสำคัญของชุมชนให้มาทำงานที่ต้องติดต่อกับประชาชน	-
-	- โรงเรียนไม่ได้กำหนดคอบทบาทที่เหมาะสมให้กับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม
-	- โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
-	- โรงเรียนเลือกร่วมกิจกรรมกับชุมชนเฉพาะงานที่โรงเรียนได้ผลประโยชน์
-	- โรงเรียนไม่คอบรับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดความประทับใจ

ในส่วนของปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง พบว่ามีปัจจัยอุปสรรคที่เหมือนกันอยู่ประการเดียว คือ การที่โรงเรียนไม่คอบแทนชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม ส่วนปัจจัยอื่นๆ แตกต่างกัน ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่ากรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งมีวิธีการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนต่างกัน

5.8.3 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

ตารางที่ 20 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
- ความโดดเด่นทางด้านวิชาการของโรงเรียนลดลง	- โรงเรียนไม่มีผลงานที่ประสบความสำเร็จมาเสนอให้ชุมชนชื่นชม

จากปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากรณีศึกษาที่ 1 เคยมีผลงานด้านวิชาการที่โดดเด่นมาก่อนแต่ปัจจุบันลดต่ำลง ซึ่งผลเช่นนี้ส่งผลให้ชุมชนไม่พึงพอใจ แต่สำหรับปัจจัยอุปสรรคในกรณีศึกษาที่ 2 ได้แสดงให้เห็นว่าชุมชนกำลังต้องการเห็นความสำเร็จของโรงเรียน

5.8.4 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ

ตารางที่ 21 สรุปปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 : โรงเรียนวัดสุขเกษม	กรณีศึกษาที่ 2 : โรงเรียนวัดคลองน้ำคำ
- โรงเรียนมีข่าวทางลบออกไปสู่ชุมชนได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ข่าวเรื่องการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนที่ไม่โปร่งใส - ข่าวความขัดแย้งของครูในโรงเรียน - ข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหาร - ข่าวทางลบของครูในโรงเรียน 	- โรงเรียนมีข่าวทางลบออกไปสู่ชุมชนได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ข่าวที่ครูไม่ค่อยเอาใจใส่ดูแลเด็ก - ข่าวครูแตกความสามัคคีกัน - ข่าวผู้บริหารยึดเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นใหญ่
- ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับโรงเรียนไม่ดี	-
-	- โรงเรียนและทีมงานกรรมการศึกษา/กรรมการโรงเรียนยังไม่ได้ร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มที่
-	- โรงเรียนขาดครูที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

ในส่วนของปัจจัยอื่นๆ นี้ พบว่าปัจจัยเกี่ยวกับข่าวทางลบของโรงเรียนเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง โดยปัจจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับโรงเรียนเป็นปัจจัยอุปสรรคของกรณีศึกษาที่ 1 แต่เรื่องการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับกรรมการศึกษา และการขาดครูที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงชุมชนกับโรงเรียนเข้าด้วยกัน เป็นปัจจัยอุปสรรคของกรณีศึกษาที่ 2